

ศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย
ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

วิทยานิพนธ์
ของ
สุธานี เพ็ชรทอง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา

พฤษภาคม 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยทักษิณ

ISBN 974 – 451 – 541 – 4

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์
ระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2547
จากมหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์
ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณได้

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์จำเริญ แสงดวงแข)

..... กรรมการ

(อาจารย์ประ โยชน์ เรืองโรจน์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์จำเริญ แสงดวงแข)

..... กรรมการ

(อาจารย์ประ โยชน์ เรืองโรจน์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์สมใจ ศรีนวล)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ไพศาล สุกใส)

มหาวิทยาลัยทักษิณ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

..... ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

(อาจารย์ ดร. สมศักดิ์ โขคนุกูล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษา อย่างดีจากอาจารย์จำเริญ แสงดวงแข ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ประโยชน์ เรืองโรจน์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณอย่างยิ่ง จึงขอกราบ ขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณอาจารย์สมใจ ศรีนวล และอาจารย์ไพศาล สุโกไส กรรมการที่แต่งตั้ง เพิ่มเติม ที่กรุณาช่วยเหลือแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติมจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ฉันทัท ทองช่วย อาจารย์พรศักดิ์ พรหมแก้ว และ อาจารย์ผู้สอนไทยคดีศึกษาทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ คอยให้กำลังใจด้วยความห่วงใยตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลอันมีค่าแก่ผู้วิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้มีเนื้อหาที่ครบถ้วนสมบูรณ์

ขอขอบคุณอาจารย์สิทธิโชค วรรณเศรษฐี คุณนฤมล วรรณเศรษฐี คุณมนตรี สังข์มุสิกานนท์ ที่สนับสนุนด้านทุนในการศึกษาทำวิทยานิพนธ์ และเพื่อนไทยคดีรุ่นปีการศึกษา 2545 ทุกคนที่ได้แนะนำช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และให้กำลังใจ กันตลอดมา

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ได้กรุณาสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์และ เจ้าหน้าที่สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณที่ให้ความช่วยเหลือในการประสานงาน ติดต่อกับมหาวิทยาลัยจนสำเร็จการศึกษา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ คุณจิราพร นวลศิลป์ คุณสุภรณ์ แสงจันทร์ ผู้ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแก่เวที แต่บิดา มารดา ตลอดจนครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สุธานี เพ็ชรทอง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	7
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	7
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยในประเทศสหพันธรัฐ มาเลเซีย	11
เอกสารที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับประเพณี	24
เอกสารที่เกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบ	39
3 ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบของคนมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย	43
ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ	45
ขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ	52
4 วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบของคนมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย	63
วัฒนธรรมด้านอาหาร	63
วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์	76
วัฒนธรรมด้านความเชื่อ	79
วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม	85

บทที่	หน้า
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	88
บทย่อ	88
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	88
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	88
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	89
สรุปผล	90
อภิปรายผล	92
ข้อเสนอแนะ	95
บรรณานุกรม	97
นุกถานุกรม	101
ภาคผนวก	108
ภาคผนวก ก ภาพแสดงที่ตั้งหมู่บ้านที่ทำการวิจัย	109
ภาคผนวก ข แนวทางในการศึกษา	120
บทคัดย่อ	119
ประวัติย่อผู้วิจัย	123

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ร้านเปรต หรือหลาเปรต	46
2 การจัดหุมุรับ	50
3 พิธีสระเปรตในตอนเช้า	54
4 การสระเปรตที่เสาร้านเปรต	55
5 ชาวบ้านกำลังไหว้พระรับศีล ฟังธรรม	56
6 ชาวบ้านตักบาตร	57
7 การตั้งเปรต	59
8 การชิงเปรต	60
9 ขนมลา	65
10 การทอดขนมลา	66
11 ขนมพอง	68
12 ขนมเจาะหู	69
13 ขนมบัว	70
14 ขนมไขปลา	71
15 กระจยาสารท	73
16 ขนมอื่น ๆ	74
17 แผนที่ประเทศมาเลเซีย	110
18 แผนที่แสดงหมู่บ้านคนไทยรัฐกลันตัน	111

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่อยู่กระจัดกระจายในหลายพื้นที่ ดังที่ คำนวน นวลสนอง ได้กล่าวถึงที่อยู่ของคนไทยในแหล่งต่าง ๆ ไว้ว่า “ในมณฑลทลวงสีของจีน ในรัฐอัสสัมทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ไทยใหญ่ในรัฐฉานของพม่า คนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและคนไทยที่อาศัยอยู่ในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย¹ เป็นต้น คนไทยเหล่านี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสภาพภูมิศาสตร์ที่ต่างกัน

กลุ่มชนชาติไทยที่มีความสัมพันธ์กับคนไทยในประเทศไทยมาก ทั้งทางประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม คือ กลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่ในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซียหรือที่เรียกกันว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย คนไทยกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กับคนไทยในประเทศไทยมาช้านาน ดังที่ อุดม เขวกิ่งส์ ได้กล่าวไว้ว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ได้ปรากฏในประวัติศาสตร์เมืองปาหังจากหนังสือประวัติแหลมมลายู และหนังสือสะยะระหัมมลายู มีข้อความตรงกันว่า ชนชาติไทยได้เข้ามาเป็นเจ้าของปาหังและมาตั้งเมืองปัตตานีขึ้น แต่ครั้งเรียกว่า สะการามาเซ็น และยั้งบันทึกไว้ดีกว่ามีเมืองไทยเมืองหนึ่งมีนามว่า สะหะรันนาวิ มีพระเจ้าแผ่นดินทรงพระนามว่า พระเจ้าบุบันชา หรือที่ออกนามตามอักษรศาสน์ถึงออกญามะละกาว่า พระเจ้าวดี จากหลักฐานดังกล่าวพอจะอนุมานได้ว่า ชนเผ่าไทยได้อพยพมาอยู่ในแผ่นดินมลายูประมาณ 1000 ปีแล้ว²

จากประวัติศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยในประเทศไทยกับคนมาเลเซียเชื้อสายไทยในประเทศมาเลเซียว่าเป็นชนเผ่าเดียวกันมาแต่อดีตกาล ความผูกพันโดยสายเลือด ศาสนาและวัฒนธรรม จึงแยกขาดจากกันไม่ได้ แม้จะมีพรมแดน

---

¹คำนวน นวลสนอง. ศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย. 2546. หน้า 4.

²อุดม เขวกิ่งส์. ระเบิดเวลาของไทย-มาเลเซีย. 2517. หน้า 2.

กันให้ต้องแยกแผ่นดินกันอยู่ก็ตาม ชำรงศักดิ์ อายุวัฒนะ ได้กล่าวถึงช่วงเวลาและสาเหตุที่ทำให้คนไทยในประเทศไทยกับชาวมลายูเชื้อสายไทยต้องอยู่คนละแผ่นดินเกิดขึ้น ดังนี้

ปี พ.ศ. 2452 ซึ่งตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อพระองค์ทรงลงพระนามในสัญญา ซึ่งเรียกว่าสัญญากรุงเทพฯ (Bangkok treaty) ในสัญญานี้ประเทศไทยจำต้องยกดินแดน 4 รัฐของมลายูให้แก่อังกฤษ เพื่อแลกกับสิทธิภาพนอกอาณาเขต สิทธินี้เกิดขึ้นจากสัญญาเบาริงที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงลงพระนามให้สัตยาบัน เมื่อปี พ.ศ. 2399 กับอังกฤษ การเสียดินแดน 4 รัฐมลายู คือ กลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี และเปอรลิส เป็นการเสียดินแดนในแหลมมลายูครั้งสุดท้ายของไทย และเป็นครั้งแรกที่คนมลายูเชื้อสายไทยในประเทศไทยกับคนไทยแยกแผ่นดินกันอย่างชัดเจนตราบนทุกวันนี้¹

ปัจจุบันชาวมลายูเชื้อสายไทย มีอยู่หลายกลุ่มกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ดังที่ สมบูรณ์ จันเดิม² ชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอคุมปัด ได้กล่าวถึงคนไทยในมาเลเซียสรุปได้ว่า คนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียมีหลายกลุ่มและกระจัดกระจายอยู่ใน 4 รัฐ คือ ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และเปอรลิส บางกลุ่มอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลกันหลายร้อยกิโลเมตรและไม่เคยไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน เช่น คนไทยในบ้านโป๊ะเกียง รัฐตรังกานู รัฐที่มีคนไทยอาศัยอยู่มาก คือ รัฐไทรบุรี และรัฐกลันตัน โดยเฉพาะรัฐกลันตันมีคนไทยอยู่ประมาณ 25,000 คน

รัฐกลันตัน (Kelantan) เป็นรัฐหนึ่งในจำนวน 13 รัฐของประเทศมาเลเซียมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือติดต่อกับประเทศไทยที่จังหวัดนราธิวาส ทิศใต้ติดต่อรัฐปาหัง ทิศตะวันตกติดต่อกับรัฐเปรัก ทิศตะวันออกติดต่อกับฝั่งทะเลจีนใต้ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดต่อกับรัฐตรังกานู จากการสำมะโนประชากร ในปี พ.ศ. 2541 รัฐกลันตันมีประชากร

¹ชำระศักดิ์ อายุวัฒนะ. ไทยในมาเลเซีย. 2517. หน้า 2.

²สมบูรณ์ จันเดิม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิศุทธทวาราม ตำบลตือรือเบ๊ะ อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

ประมาณ 1,378,100 คิดเป็นร้อยละ 6.2 ของประชากรทั้งประเทศ ในจำนวนนี้เป็นคนมาเลเซียเชื้อสายไทยประมาณ 24,800 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 ของประชากรในรัฐกลันตัน¹

พระปลัดเพียร ฐานุตตโร² ได้กล่าวถึงรัฐกลันตันสรุปได้ว่า รัฐกลันตันเป็นรัฐที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย มีหมู่บ้านชาวประมง มีเกษตรกรทำนาและทำสวนปาล์มเป็นแหล่งอารยธรรมและวัฒนธรรมของมาเลเซีย มีการเล่นว่าวหลากสี การละเล่นกลองพื้นเมือง การแสดงหนังตะลุงและศิลปะอื่น ๆ อีกมากมาย ในรัฐกลันตันมีประชากรเป็นชาวมลายู จีน และอินเดีย ร้อยละ 95 ที่เหลือจะเป็นชาวไทยและชาวโอลังกาลิ ชาวกลันตันมีนิสัยน่ารักและเป็นมิตรในรัฐกลันตันมีชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานอยู่มากในอำเภอคุมปัตและกระจัดกระจายอยู่ในอำเภออื่นบ้าง เช่น อำเภอปาเสมัด อำเภอคาเนาะแมเราะ อำเภอปาเสปูเต๊ะ อำเภอบาจัง และอำเภอบาเจาะ

อำเภอคุมปัต เป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทยที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอคุมปัต “จากการสำมะโนประชากรของมาเลเซียเมื่อปี พ.ศ. 2541 มีประมาณ 7200 คน”³

พระปลัดเพียร ฐานุตตโร⁴ ได้กล่าวถึง ชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอคุมปัตรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย สรุปได้ว่า อำเภอคุมปัตเป็นอำเภอที่มีชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่มากที่สุดของรัฐกลันตันอาศัยอยู่ใน 5 ตำบล คือ ตำบลนูโนหัน แต่ชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทย เรียกว่า ตำบลไล ตำบลเปกกาลัน ตำบลตือรือบ็อก (บ่อเสม็ด) ตำบลบาราคัน ตำบลจาบังเอ็มปัต ตำบลอากัฟบารู มีหมู่บ้านใหญ่ ๆ 10 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนประมาณ 1,440 ครัวเรือน และมีวัดอยู่ 12 วัด

¹สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน. รัฐกลันตัน. 2543. หน้า 3.

²พระปลัดเพียร ฐานุตตโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิภพทองวราราม ตำบลตือรือเบ๊ะ อำเภอคุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

³แหล่งเดิม.

⁴แหล่งเดิม.

ชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพูนับส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในที่ราบทั่วไป บนฝั่งแม่น้ำกลันตัน โดยเฉพาะตามท้องถื่นใกล้ชายแดนไทย จากการพบเห็นทั่วไป พี่น้องไทยในอำเภอนี้มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกับคนไทยในประเทศไทย โดยเฉพาะคนในท้องที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส การทำมาหากินส่วนใหญ่ ได้แก่ การทำนาและทำสวนยางพารา วิชาวดิ ดำรง¹ ได้กล่าวถึงชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพูนับพอสรุปได้ว่า ฐานะของชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยในถิ่นนี้ จึงอยู่ในลักษณะยากจนกว่าชนเผ่าอื่น ๆ เรื่องการค้ำก็มีบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ในกลุ่มกันเองยังรับราชการแล้วมีน้อยมาก ชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพูนับยังขาดโอกาสในการศึกษาเพราะฐานะยากจนหรือไม่ชอบเรียนหนังสือก็เป็นได้ทั้งสองกรณี วิถีชีวิตของคนไทยในอำเภอนี้ ยังคงความเป็นไทยอย่างแท้จริง รักสงบ ยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้รู้จักความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง ยึดวัดเป็นสรวงทางใจ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมอย่างเคร่งครัด ไม่มีวัฒนธรรมอื่นใดที่จะสามารถแทรกซึมเข้าไปทำลายความเป็นไทยลงได้ คนไทยในอำเภอชุมพูนับเป็นคนรักสงบ ด้วยเหตุนี้ทำให้คนไทยในอำเภอชุมพูนับไม่มีความขัดแย้งกับชนเผ่าอื่น ๆ ไม่มีความขัดแย้งทางศาสนา ไม่มีความขัดแย้งทางการเมือง ใช้ชีวิตสมถะเรียบง่าย

ด้วยลักษณะความสัมพันธ์ในความเป็นไทยของชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยกับคนไทยในประเทศไทยที่ผูกพันกันโดยสายเลือด แต่ไม่ค่อยมีการบันทึกเรื่องราวของคนไทยดังกล่าวไว้ เป็นหลักฐานทางเอกสารมากนัก ประกอบกับช่วงเวลาที่ผ่านมามีวัฒนธรรมของคนไทยในประเทศไทยได้ถูกวัฒนธรรมต่างชาติแทรกซึม จนทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าประเพณีทำบุญเดือนสิบ อันเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพูนับ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ยังเป็นแบบดั้งเดิมและเป็นเรื่องน่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง

การศึกษาวิถีชีวิตของชนกลุ่มใดก็ตาม จำเป็นต้องศึกษาจากวัฒนธรรมหรือประเพณีอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชนกลุ่มนั้น เพราะวัฒนธรรมเป็นมรดกร่วมของกลุ่มชนได้ร่วมกัน สืบทอดยึดถือปฏิบัติต่อกันจนกลายเป็นเรื่องปกติวิสัย

---

¹วิชาวดิ ดำรง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิศุทธทวาราม ตำบลต้อเรือเข้ อำเภอชุมพูนับ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

ดั่งที่ สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม คือ “แนวทางในการแสดงออกถึงวิถีชีวิตทั้งปวงที่บุคคลคิดขึ้น หรือกระทำขึ้นเป็นต้นแบบหรือเสริมต่อขึ้น แล้วคนส่วนใหญ่ของกลุ่มชนยอมรับสืบทอด จนกระทั่งสิ่งนั้นส่งผลต่อนิสัยการคิด การเชื่อถือ และการกระทำของหมู่่มากแห่งกลุ่มชนนั้น ๆ”¹

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมหมายถึง เรื่องราวหรือผลงานที่สมาชิกในสังคมสร้างขึ้น ได้รับการยอมรับปฏิบัติตามและเลือกสรรสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นหนึ่งในบรรดาวัฒนธรรมต่าง ๆ นั้น ประเพณีถือเป็นวัฒนธรรมของสังคมเช่นกัน

ประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสวัสดิภาพในสังคม เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์นั้นย่อมจะต้องหาสิ่งควบคุมเพื่อความสงบสุขของสังคม ดังนั้นประเพณีจึงเป็นส่วนหนึ่งที่มนุษย์ในสังคมได้สร้างขึ้นเป็นกฎเกณฑ์แบบแผนเพื่อจัดระเบียบของสังคม ดั่งที่ พระยาอนูมานราชชน ได้ให้ความหมายของประเพณีไทยไว้ว่า “ประเพณีไทย หมายถึง นิสัยสังคมของชาวไทย ซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาแต่เก่าก่อน เรียกว่า ประเพณีเดิมหรือประเพณีปรัมปรา คือ เป็นประเพณีที่สืบทอด ๆ กันมาตรงกับภาษาอังกฤษว่า Tradition”² ประเพณีมีในทุกชาติ ทุกภาษา จะมีลักษณะแตกต่างกันไปอย่างไรนั้นก็แล้วแต่สภาพของแต่ละท้องถิ่น แต่ละสังคม แม้ในสังคมหรือในประเทศเดียวกันก็อาจมีประเพณีที่เหมือนกันและต่างกันหรืออาจคล้ายกันได้ ประเพณีเป็นเครื่องที่แสดงถึงความเจริญและความเป็นเอกลักษณ์ของชาตินั้น ๆ แม้ว่าประเพณีจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันก็ตาม แต่ลักษณะเก่าเดิมหรือประเพณีชนดั้งเดิมก็ยังคงเหลืออยู่ไม่มากนักน้อย

ดั่งที่กล่าวมาแล้วว่าประเพณีย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ของสังคม ซึ่งมีผลทำให้ประเพณีเก่า ๆ หลายอย่างกำลังค่อย ๆ กลายเป็นอดีตที่เราจะหาดูไม่ได้อีก แต่เป็นที่น่ายินดีที่ประเพณีบางประเพณียังคงยืนหยัดมั่นคงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสิ่งรอบข้าง คนรุ่นใหม่ก็มีความตื่นตัวที่จะรักษาไว้ซึ่งประเพณีเก่า ๆ แม้จะเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ บางกลุ่ม แต่ก็ยังเป็นนิมิตหมายว่าสิ่งเก่า ๆ ยังไม่ถูกลืม และอาจกลับได้รับความนิยมขึ้นมาใหม่ได้อีก ดังเช่น ประเพณีเก่าแก่ประเพณีหนึ่งของชาวไทยภาคใต้ ซึ่งยังคงประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมา

¹สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์. ศิลปวัฒนธรรมครั้งที่ 7 และงานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้. 2527. หน้า 13.

²พระยาอนูมานราชชน. การศึกษาเรื่องประเพณีไทย. โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง). 2505. หน้า 1.

จวบจนปัจจุบัน ประเพณีที่กล่าวนี้คือ ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ดังที่ พรศักดิ์ พรหมแก้ว ได้กล่าวถึง ประเพณีทำบุญเดือนสิบในภาคใต้ไว้ว่า

ทำบุญเดือนสิบเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวภาคใต้ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่ครั้งโบราณจนถึงปัจจุบันนี้ ทั้งนี้เนื่องมาจากความเชื่อทางพุทธศาสนาว่า ในปลายเดือนสิบ พ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้อง ซึ่งล่วงลับไปแล้วโดยเฉพาะผู้ที่บาปตกนรกอยู่ เรียกว่า “เปรต” จะได้รับการปล่อยตัวจากพญายมให้ขึ้นมาพบลูกหลานและญาติพี่น้องของตนในเมืองมนุษย์ในวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบ และให้กลับไปเมืองนรกดังเดิมในวันแรม 15 ค่ำเดือนสิบ ชาวบ้านจึงจัดให้มีการทำบุญในวันแรม 1 ค่ำ และวันแรม 15 ค่ำเดือนสิบ เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง ตลอดจนบุคคลอื่นที่ล่วงลับไปแล้วเป็นสำคัญ

การเรียกชื่อประเพณีมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันออกไป เช่น ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ประเพณีจัดห่มรับ ประเพณียกห่มรับ ประเพณีชิงเปรต ประเพณีบุญตายาย ประเพณีรับส่งตายาย ประเพณีสารทเดือนสิบ เป็นต้น

ประเพณีทำบุญเดือนสิบนี้สันนิษฐานกันว่าประเพณีที่เรารับมาจากอินเดียเช่นเดียวกับประเพณีอื่น ๆ อีกหลายประเพณี และเนื่องจากนครศรีธรรมราชเคยเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ เป็นแหล่งสำคัญของพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ และมีความเจริญรุ่งเรืองมากในภาคใต้มาแต่อดีต¹

ประเพณีเดือนสิบของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เป็นประเพณีเก่าแก่ที่คล้ายกับประเพณีทำบุญเดือนสิบของคนไทยในภาคใต้ แต่ที่น่าสนใจเป็นพิเศษคือ ในเรื่องพิธีกรรมที่มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ดังที่ ประเสริฐ จันทร์ปรีชา² ได้กล่าวถึงประเพณีเดือนสิบของคนไทยในอำเภอชุมพัตสรุปได้ว่า ขั้นตอนการปฏิบัติของประเพณีมีความละเอียดอ่อนที่ต่างกัน เช่น การชิงเปรต ชาวอำเภอชุมพัต จะมีคนแต่งตัวเป็นเปรตได้มี

¹พรศักดิ์ พรหมแก้ว. “ทำบุญเดือนสิบ : ประเพณี,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 7. 2542. หน้า 3384.

²ประเสริฐ จันทร์ปรีชา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิศุทธองวราราม ตำบลตือรือเบ๊ะ อำเภอชุมพัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.

โอกาสซึ่งก่อนแล้วเด็ก ๆ ถูกหลอนจึงจะได้ซึ่ง เหล่านี้เป็นต้น จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเรื่องราวทางด้านวัฒนธรรมของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยเลือกศึกษาเฉพาะประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ในประเด็นต่อไปนี้

1. ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ
2. วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้เข้าใจวิถีชีวิตของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ที่เกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบ
2. เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าสืบค้นต่อไป
3. ทำให้ผู้อ่านงานวิจัยได้เข้าใจและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย และเป็นแนวทางในการศึกษาประเพณีอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. **ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล** การศึกษาค้นคว้านี้จะศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและผู้บอกข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1 แหล่งเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากหมู่บ้านที่มีวัดประจำอยู่ในเขตอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ดังนี้

- 1.1.1 บ้านตะหวา วัดบางตะหวาศิลาลอย
- 1.1.2 บ้านยุงเกา วัดมัชฌิมาราม วัดพิศุลาใหญ่ วัดประทุมธาวานาราม
- 1.1.3 บ้านบางหญ้ง วัดสุคนธาาราม

- 1.1.4 บ้านบ่อเสม็ด วัดพิบูลทองวราราม
- 1.1.5 บ้านโน วัดชลประทุมธาตุ
- 1.1.6 บ้านโคกสยา วัดโคกสยาวนาราม
- 1.1.7 บ้านลำจิ วัดแจ้งพุทธवास
- 1.1.8 บ้านขาม วัดโพธิวิหาร
- 1.1.9 บ้านเขาดิน วัดใหม่สุวรรณคีรี
- 1.1.10 บ้านกุหลิม วัดประชาวินาราม

1.2 ผู้บอกข้อมูล ชาวบ้านที่เป็นชาวมลายูเชื้อสายไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา เคยปฏิบัติและมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบและพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในวัดในเขตพื้นที่ศึกษา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยมุ่งศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพวดังกล่าว รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยจำแนกประเด็นศึกษาไว้ดังนี้

- 2.1 ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ
  - 2.1.1 ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ
  - 2.1.2 ขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ
- 2.2 วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ
  - 2.2.1 วัฒนธรรมด้านอาหาร
  - 2.2.2 วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์
  - 2.2.3 วัฒนธรรมด้านความเชื่อ
  - 2.2.4 วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประเพณีทำบุญเดือนสิบ หมายถึง ประเพณีเนื่องในพุทธศาสนา ซึ่งกระทำกันในวันแรม 1 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง และบริวารที่ล่วงลับไปแล้วของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวดังกล่าว รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

ชาวมลายูเชื้อสายไทย หมายถึง คนสัญชาติมาเลเซียที่นับถือศาสนาพุทธและใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอชุมพวดังกล่าว รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

ขั้นตอนปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ หมายถึง ลำดับและวิธีการดำเนินกิจกรรมในแต่ละช่วงเวลาการประกอบพิธีกรรมในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ประกอบด้วย ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ และขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ หมายถึง ความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตที่ปรากฏในการปฏิบัติประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เช่น วัฒนธรรมด้านอาหาร วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์ วัฒนธรรมด้านความเชื่อ วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับต่อไปนี้

1. **ขั้นสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง** โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัยจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานและกำหนดแนวทางในการเขียนเค้าโครงวิจัย

2. **ขั้นรวบรวมข้อมูลภาคสนาม** ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในแหล่งพื้นที่ศึกษาที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้การบันทึกลงในแถบบันทึกเสียงหรือจดบันทึกตามความเหมาะสม ส่วนการสังเกตจะใช้วิธีการจดบันทึกและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์บุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ชาวบ้าน ซึ่งเป็นชาวมลายูเชื้อสายไทยที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ศึกษา ซึ่งเคยปฏิบัติและมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบ จำนวนไม่น้อยกว่า 40 คน

2.2 พระภิกษุที่จำพรรษาในวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา จำนวนไม่น้อยกว่า 20 รูป

3. **ขั้นจัดกระทำกับข้อมูล** ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 นำข้อมูลที่รวบรวมไว้จากการบันทึกในแถบบันทึกเสียงมาถอดความสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตเนื้อหา

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต ซึ่งได้จดบันทึกไว้มาสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา

3.3 นำข้อมูลที่เก็บข้อมูลได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์แล้วศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด

3.4 นำภาพประกอบมาพิจารณาถึงความชัดเจนและความเหมาะสมกับเนื้อหา
เพื่อใช้เป็นภาพประกอบในงานวิจัยเรื่องนี้

4. **ข้อเสนอผลการศึกษาค้นคว้า** ผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานผลการศึกษาค้นคว้า
โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์และมีภาพประกอบบางตอน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอโดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับชาวมลายูเชื้อสายไทยในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย
2. เอกสารที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับประเพณี
4. เอกสารที่เกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับชาวมลายูเชื้อสายไทยในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

นักวิชาการได้กล่าวถึงชาวมลายูเชื้อสายไทยในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียไว้หลายลักษณะพอจะประมวลได้ดังนี้

ธำรงค์ศักดิ์ อายุวัฒน์¹ ศึกษาเรื่องไทยในมาเลเซีย กล่าวถึงประวัติความเป็นมาสภาพสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาสรุปได้ว่า คนมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ใน 7 รัฐ ของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียคือ ไทรบุรี กลันตัน เปอร์ลิส ประะ ปีนัง ตรังแกนู และเซลังงอ พบว่า คนไทยเหล่านั้นยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับคนไทยในประเทศไทย ทั้งในเรื่องความศรัทธาในพุทธศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทย และได้สำรวจพบว่า ในช่วง พ.ศ. 2506 - 2511 มีคนไทยอาศัยอยู่ในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ประมาณ 70,000 คน 3 รัฐแรกที่มีจำนวนมากที่สุด คือ รัฐไทรบุรี ประมาณ 20,000 คน รัฐกลันตัน ประมาณ 17,030 คน และรัฐเปอร์ลิส ประมาณ 2,500 คน รวม 3 รัฐ ประมาณ 39,530 คน

---

¹ธำรงค์ศักดิ์ อายุวัฒน์. ไทยในมาเลเซีย. 2517. หน้า 443.

ฉันทส ทองช่วย¹ ศึกษาเรื่องภาษาที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และเปอร์ลิส สํารวจพบว่า ในปี พ.ศ. 2522 มีคนไทยในรัฐไทรบุรี ประมาณ 21,300 คน รัฐกลันตัน ประมาณ 20,500 คน และรัฐเปอร์ลิส ประมาณ 3,000 คน รวม 3 รัฐ ประมาณ 44,800 คน เพิ่มจากที่ ชํารงศักดิ์ อายุวัฒนะ ศึกษาไว้เมื่อ พ.ศ. 2511 ประมาณ 4,270 คน

ปัญญา ยวนแหล และคนอื่น ๆ เขียนบทความเรื่อง เชื่อมคนไทยในกลันตัน ในวารสาร รุสมีแล กล่าวถึง “ปัญหาด้านการเป็นอยู่ของคนไทยในรัฐกลันตันในฐานะที่เป็นชนกลุ่มน้อย ในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย และกล่าวถึงจำนวนคนไทยในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ว่ามีประมาณ 60,000 คน คนเหล่านั้นยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทยไว้ได้เป็นอย่างดี”²

พันเอก (พิเศษ) เขิดชาย เหล่าหล้า และนรรนิตี เศรษฐบุตร เขียนหนังสือการปกครอง และการเมืองของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย กล่าวตอนหนึ่งว่า “เมืองไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และเปอร์ลิส เคยเป็นของไทย แต่ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2452 ได้ยกให้กับอังกฤษเพื่อแลกกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และถึงแม้จะกลายเป็นของอังกฤษแต่ใน 4 รัฐ ยังมีคนไทยคิดแผ่นดินอาศัยอยู่อีกมาก”³

พันธ์ทิพย์ พันธคำ เขียนหนังสือสหพันธรัฐมาเลเซีย กล่าวถึงรายละเอียดทั่วไปของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย และเขียนถึงคนไทยในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียว่า “เป็นชนกลุ่มหนึ่งในสังคมหลายเชื้อชาติของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียมีมากที่สุดของรัฐไทรบุรี การแต่งกายยังคงเหมือนคนไทยในชนบททั่วไปของประเทศไทย มีการศึกษาภาษาไทยแต่ยังไม่แพร่หลาย ลักษณะนิสัยใจคอไม่กระตือรือร้น ชอบอยู่เป็นหลักแหล่งไม่ค่อยยอมเคลื่อนย้ายที่พำนัก แม้บางครั้งจะถูกกดขี่จากคนมาเลเซียก็ตาม”⁴

---

¹ฉันทส ทองช่วย. ภาษาที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และเปอร์ลิส. 2526. หน้า 32.

²ปัญญา ยวนแหล. “เชื่อมคนไทยในกลันตัน,” ใน วารสารรุสมีแล. 12 (3) : 4 – 15 ; มีนาคม 2517.

³เขิดชาย เหล่าหล้า และนรรนิตี เศรษฐบุตร. การปกครองและการเมืองของประเทศมาเลเซีย. 2514. หน้า 5.

⁴พันธ์ทิพย์ พันธคำ. สหพันธรัฐมาเลเซีย. 2525. หน้า 8.

ธีรพงศ์ เพชรรัตน์ เขียน ไทยในกัลลันตัน ในหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการรายวัน กล่าวว่า

ใน ค.ศ. 1909 ไทยต้องยินยอมกับรัฐเคดาห์ กัลลันตัน เปอร์ลิส และตรังกานูให้กับอังกฤษ เพื่อแลกกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และกลายเป็นของมาเลเซียใน ค.ศ. 1957 เมื่ออังกฤษ คืนเอกราชให้กับมาเลเซียในครั้งนั้นยังมีคนไทยจำนวนมากตั้งถิ่นอยู่ที่นั่น และสืบเชื้อสาย มาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในรัฐเคดาห์มีจำนวนมากที่สุด คนเหล่านั้นมีสัญชาติเป็น ชาวมาเลเซียตามกฎหมาย แต่มีความเป็นอยู่ไม่คึกคักเนื่องจากการศึกษาดำ ราชได้น้อย และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท¹

สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู² ได้กล่าวถึงรัฐกัลลันตันไว้สรุปได้ว่า รัฐกัลลันตัน (Kelantan) รัฐกัลลันตันอยู่ทางทิศเหนือของรัฐปาหังทางตะวันตกติดต่อกับรัฐเประ ตะวันออกตก ทะเลทางฝั่งทะเลจีนตอนใต้ ส่วนทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดต่อกับรัฐตรังกานู ทิศเหนือติดต่อกับเขต แคนไทยทางจังหวัดนราธิวาส มีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 5,100 ตารางไมล์ และมีพลเมืองประมาณ 1,378,171 คน (สถิติปี 2541) คิดเป็นร้อยละ 6.2 ของประชากรทั้งประเทศ มีชาวมาเลเซียเชื้อสาย ไทยอยู่ประมาณ 24,805 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8

เมืองหลวงของรัฐชื่อ “นครโกตาบารู” ตั้งอยู่บนริมฝั่งแม่น้ำกัลลันตันฝั่งขวาทางทิศ ตะวันออก ซึ่งถ้าเดินทางจากชายแดนไทยจะต้องไปลงเรือที่ ปาละบัง ยังเป็นสถานีรถไฟและ ปลายทางถนนหลวง แล้วข้ามฟากโดยเรือท่องเที่ยวแบบเรือเฟอร์รี่จากบัตเตอร์เวอร์ทไปเกาะปีนัง และระยะทางข้ามฟากจากปาละบังไปนครโกตาบารูนี้ก็ห่างกันดูจะพอ ๆ บัตเตอร์เวอร์ทปีนัง ก็คือ ไม่ใช่แบบข้ามไปฝั่งตรงข้ามเส้นทางตรง แต่ข้ามไปทางเฉียง ๆ ทางใต้

นครโกตาบารู เป็นเมืองใหญ่เมืองหนึ่งของมาเลเซียถนนหนทางลาดยางและเทศบาลนครกริด หมดทุกสาย อาคารบ้านเรือนตึกกรมร้านค้าสร้างตามแผนผังที่ดีมีระเบียบ มีทั้งตึกแบบเก่าและ แบบใหม่ นับว่าเป็นเมืองคึกคักพอสมควร สิ่งที่น่าสนใจในเมืองนี้ก็คือมีรถสามล้อที่ซื้อไปจากเมืองไทย สมัยกรุงเทพฯ เลิกสามล้อไปซื้อรับจ้างอยู่ในนครโกตาบารูมากมาย สารพัดสามล้อบางคนก็เป็น คนมาเลเซียเชื้อสายไทย ปัจจุบันเขากำลังขยายเมืองออกไปเป็นการใหญ่ นับว่าเขากำลังจัดให้ นครโกตาบารูให้เป็นเมืองสำคัญอีกเมืองหนึ่งทางฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู โดยจัดให้มีสถาน ศึกษาระดับวิทยาลัย รวมทั้งวิทยาลัยอิสลามซึ่งสอนภาษาอาหรับเป็นวิชาหลัก มีกองทหารตำรวจและ

¹ธีรพงศ์ เพชรรัตน์. “ปักษ์ใต้บ้านเรา,” ผู้จัดการรายวัน. 1 (5) : 26 - 27 มีนาคม 2527.

²สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู รัฐกัลลันตัน. รัฐกัลลันตัน. 2543. หน้า 3.

ส่วนราชการอื่น ๆ ครอบถ้วนสถานที่สำคัญของนครโกตาบารูก็ได้แก่วังสุลาตันประจำรัฐ ซึ่งโอ้อ่าสวยงามและกว้างขวางตามแบบอิสลาม แต่ว่านครโกตาบารูผิดกับเมืองต่าง ๆ ของมาเลเซียตรงที่ว่าเมืองนี้เป็นเมืองน้ำท่วมแบบกรุงเทพฯ เขาจึงสร้างฟุตบาทสูงกว่าถนนมากเพื่อกันน้ำท่วม ชื่อเสียงพิเศษของนครโกตาบารูอีกอย่างหนึ่งก็คือ เป็นเมืองอุตสาหกรรมทำผ้าโสร่งปาเต๊ะและเครื่องเงิน

ความสำคัญของกลันตันที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยและคนไทยเราก็คือ เป็นเมืองเก่าแก่ของเรามาพร้อมกับปัตตานีและไทรบุรี และก็ตกไปเป็นของอังกฤษพร้อมกับไทรบุรี แล้วก็คืนมาเป็นของไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 พร้อมกับไทรบุรีเช่นกัน และทางรัฐบาลไทยก็จัดไปตั้งกองบัญชาการปกครองรัฐกลันตันที่อำเภอคุมปัด ซึ่งเป็นอำเภอใหญ่คล้ายกับเมือง ๆ หนึ่งซึ่งอยู่ใกล้ชายแดนไทย โดยเฉพาะในรัฐนี้เป็นถิ่นที่อยู่ของคนไทยจำนวนพันคน

การติดต่อระหว่างเขตไทยเข้าสู่กลันตัน มีทางติดต่อกันได้ 2 ทางคือ ทางรถไฟ ทางรถยนต์ ที่อำเภอสุโขทัย ซึ่งมีส่วนรถไฟร่วมแบบเดียวกับสถานีป่าดงเบขาร์ทางจังหวัดสงขลา กับเปอร์ลิส ไทรบุรี แต่ทางนี้มีแม่น้ำสุโขทัยไหลคั่นและมีสะพานข้ามเชื่อมต่อระหว่างกันรถไฟเดินติดต่อกันได้จนถึงสถานีปาละบัง ทางรถยนต์เข้าได้สองทางคือ ทางด่านตรวจคนเข้าเมืองสุโขทัย อำเภอสุโขทัย และทางด่านตรวจคนเข้าเมืองบ้านดาบ อำเภอตากใบ ซึ่งมีแพขนานยนต์บริการข้ามไปยังบ้านกลางกูโบของกลันตันคือ มีแพไทยกับแพมาเลเซียเดินสลับเที่ยวกัน และเมื่อที่ด่านกลางกูโบแล้ว ก็มีถนนรถยนต์ไปอำเภอคุมปัดหรือปาละบังได้ เช่นเดียวกับทางสุโขทัย

ธำรงค์ศักดิ์ อายุวัฒน์¹ ได้กล่าวถึงคนไทยในรัฐกลันตันสรุปได้ว่า เรื่องของคนไทยในรัฐกลันตัน แม้จะยังหาหลักฐานที่แน่นอนไม่ได้ว่าคนไทยเหล่านั้น ได้เข้าไปตั้งภูมิลำเนาอยู่เมื่อไร และมีจำนวนเท่าใดกันแน่ แต่ก็พอสรุปได้ว่า ฐานทางประวัติศาสตร์จากพระราชพงศาวดารบ้าง จดหมายเหตุบ้าง คำบอกเล่าของชาวกลันตันบ้าง รวมทั้งโบราณสถานหรือโบราณวัตถุ ตลอดจนสิ่งก่อสร้างอันเป็นศาสนสถานชาวไทยในท้องถิ่นนั้น ๆ พอจะเชื่อถือได้ว่าในรัฐกลันตันนั้นได้มีคนไทยไปตั้งถิ่นอาศัยมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 400 ปีมาแล้ว คือราว ๆ แผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชา กรุงศรีอยุธยา ซึ่งข้อนี้อาศัยหลักฐานจากสิ่งก่อสร้างของวัด พิพิธทองหรือวัดบ่อเสม็ดในตำบลบ่อเสม็ด ซึ่งรัฐบาลมาเลเซียเรียกชื่อใหม่ว่าตำบลตือรือเปาะ อำเภอคุมปัด (TUMPAT) ประกอบด้วยคำบอกเล่าของคนในละแวกนั้น หรือถ้าหลักฐานที่ว่านี้ จะมีผู้อ้างว่ายังเลื่อนลอยหรือเห็นว่าอาจจะนานไปแต่อย่างน้อยก็ไม่ต่ำกว่า 200 ปี หรือเกือบ 200 ปี สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ตอนปราบปรามการกระด้างกระเดื่องของหัวเมืองประเทศราชมลายู เมือง

¹ธำรงค์ศักดิ์ อายุวัฒน์. ไทยในมาเลเซีย. 2517. หน้า 206.

กัณฑ์ ซึ่งพระนรินทร์กราบทูลว่า เมื่อกองทัพกรุงออกไปปราบการแข็งเมืองของกัณฑ์ ราบคาบแล้วนั้น พลเมืองที่อพยพหลบเข้าป่าไปนั้น ได้กลับเข้ามาอยู่ตามบ้านเรือนเขาแล้ว ลักส่วน 1 ยังลัก 2 ส่วน ซึ่งใน 2 ส่วนที่ยังไม่กลับเข้ามาเมืองนั้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัว ตรัสถามว่า แยกหรือไทย พระนรินทร์กราบทูลว่า เป็นไทย

จากข้อความที่กล่าวมาจึงพอสรุปได้ว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มี คนไทยอาศัยอยู่ในรัฐกัณฑ์แล้ว

คำนวน บุญสนอง¹ ได้ศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐ ตอนเหนือของมาเลเซีย ได้กล่าวถึงชาวมลายูเชื้อสายไทยในรัฐกัณฑ์สรุปได้ว่า ชาวมลายูเชื้อสายไทยในรัฐกัณฑ์ตั้งถิ่นฐานอยู่มาก เป็นอันดับ 2 รองจากเกาะ (ไทรบุรี) และจากการสำรวจสำมะโนประชากร ในปี ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) รัฐกัณฑ์มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 1,378,100 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 ของประชากรทั้งประเทศ และมีชาวมลายูเชื้อสายไทย 24,805 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 และสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู รัฐกัณฑ์ได้กล่าวถึง ชาวมลายูเชื้อสายไทย เอาไว้อย่างน่าสนใจว่า ตั้งถิ่นฐานอยู่มากใน 7 อำเภอคือ

1. อำเภอคุมปัต (Tumpat) คือ เป็นอำเภอที่มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่มากที่สุด ของรัฐกัณฑ์อาศัยอยู่ใน 5 ตำบล คือตำบลบุโนหัน (Bunohan) แต่ชาวมลายูเชื้อสายไทย จะเรียกว่า ตำบลโย มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านยูงกา ปลักยาว ปลักเกล้า เก่า โลกณะ นกสูก ดินเป็ด หัวสะพาน ทุ่งทวน โลกกลาง เมืองไพร ยูโร๊ะ เบอสุด รัก โกล้วัด ทุ่งศาลา ใหม่หวนอน ใหม่ได้ดิน บังหยัง ยะหลง ยามู ทุ่ง ตำบลเป็งกาดัน กูบ็อก (Pengkalan Kubok) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ใน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านบางตะหวาและหมู่บ้านปลักเกล้า ตำบลคือรือบ็อก (Terabok) มี 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้าน ป่อเหม็ด ลำจิ โลกเกา ตำบลบาราคัน (Beragan) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโน ทรายาด และเขาดิน และตำบลจางเอ็มปัต (Chabang Empat) มี 3 หมู่บ้าน ได้แก่ โลกสยา ทรายขาว และบือโย และตำบลวากัฟบารู (Wakaf Bahru) หรือ ชาวบ้านจะเรียกว่าตำบลศาลาใหม่ มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ใน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้าน คูลิม บังกลับ กูตัง และตลาดคลองน้ำ ในเขตอำเภอคุมปัตมีชาวมลายูเชื้อสายไทยตั้งบ้านเรือน อาศัยอยู่ประมาณ 1,440 ครัวเรือนหรือประมาณ 7,200 คน ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน รับจ้าง และมีอยู่บ้างที่รับราชการ มีวัดอยู่ 12 วัด ได้แก่ วัดมัจฉิมาราม (วัดกลาง ยุงเกา) วัด

¹คำนวน บุญสนอง. ศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐทาง ตอนเหนือของมาเลเซีย. 2546. หน้า 110.

พิบูลใหญ่ (วัดปอมยุงเกา) วัดประชุมชาตวนาราม (วัดหัวนอน) วัดสุคนธาราม (วัดบังหยัง) วัดโพธิวิหาร (วัดยามู) วัดบางตะหวาศิลาลอย (วัดบางตะหวา) วัดพิบูลทองวาราม (วัดบ่อเสม็ด) วัดแจ้งพุทธาวาส วัดชลประชุมธาตุ (วัดบ้านโน) วัดใหม่สุวรรณคีรี (วัดเขาดิน) วัดโลกสยวานาราม และวัดประชาจินาราม (วัดคูลิ้ม)

2. อำเภอปาเสมัส (Pasir Mas) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่มากใน 5 ตำบลคือ ตำบลรีเป็ก (Repek) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบางแชะ ตำบลอุรุปาเซร์ (Ulupasir) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโลกกอ ตำบลกูบังซื่อปัด (Kubang Sirpat) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านตะโหนด และบ้านกะเลา เขตตลาดปาเสมัส (Pasir Mas) เป็นเขตชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองอันเป็นที่ตั้งของที่ว่ากล่าวอำเภอปาเสมัส มีชาวมลายูเชื้อสายไทยตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ทั่วเขตตลาดปาเสมัส เนื่องจากเป็นย่านธุรกิจ และเขตเมืองรันตูปันยัง (Rantua Panjang) เป็นเขตเมืองที่มีการค้าขายคึกคัก เนื่องจากเป็นเขตการค้าที่มีชายแดนติดกับประเทศไทย ซึ่งเขตเมืองรันตูปันยังนั้นยังมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอสุโขทัย - ลกของประเทศไทย ในเขตเมืองรันตูปันยังมีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคง บ้านพร้าว และบ้านม่วง ในเขตอำเภอปาเสมัส มีชาวมลายูเชื้อสายไทยตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 309 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง ทำนา ค้าขาย และรับจ้าง มีวัดอยู่ 3 วัด ได้แก่ วัดอุตตามาราม (วัดบางแชะ) วัดโฆสการาม (วัดโลกกอ) วัดจินประดิษฐาราม (วัดตะโหนด) และมีสำนักสงฆ์ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่ สำนักสงฆ์บ้านคง

3. อำเภอตะเนาะแมเราะ (Tanah Merah) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่มากในตำบลภูทิตปาเนา (Bukit Panau) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านท่าซ้อง มูริง ปลาชีว เกาะตะเกา ตลาด และตำบลภูทิตมาส (Bukit Mas) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านป็อง และตำบลตามางันลามเอ (Tamahan Lamer) ในเขตอำเภอตะเนาะแมเราะมีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 240 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และรับจ้าง มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดจำปาแก้ว

4. อำเภอปาเสปเต๊ะ (Pasir Puteh) เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของรัฐกลันตัน เป็นอำเภอที่ประชาชนโดยทั่วไปมีเศรษฐกิจดี เนื่องจากมีท่าเรือที่ชาวประมงสามารถนำเรือเข้าเทียบท่าได้ และสภาพของดินก็สามารถทำการเพาะปลูกได้ผลดี ในอำเภอปาเสปเต๊ะ มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ในตำบลจาร์รุงกู (Jaran Rugu) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสะมะระ (เสมอรัก) บ้านโตะหมอทอง และตำบลหม่องคาโตะ (Khong Dato) มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ที่บ้านภูทิตโยง ในเขตอำเภอปาเสปเต๊ะ

มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 162 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกยาสูบ ปลูกผัก รับจ้าง และเปิดร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล (วัดสุวรรณยากุลการาม) และมีสำนักสงฆ์ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่ สำนักสงฆ์บ้านโยง (บุกิตโยง)

5. อำเภอบาเจาะ (Bachok) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่มากในตำบลเปอรูป็อก (Perupok) และมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่มากใน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านมาลัย ปลักหัวนอน กลาง ยาว และบ่ออิฐ ในเขตอำเภอบาเจาะมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 214 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการประมง ปลูกผัก ค้าขาย และรับจ้าง มีวัดอยู่ 2 วัด ได้แก่ วัดปทุมวิหาร (วัดมาลัยออก) และวัดโพธิญาณพุทธธรรม (วัดมาลัยตก)

6. อำเภอโกตาบารู (Kota Bharu) เป็นอำเภอที่ตั้งเมืองหลวงประจำรัฐกลันตัน คือโกตาบารู (Kota Bharu) ในอำเภอโกตาบารูมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ในตำบลเปาลีมอร์ (Poulemor) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านอาร์เรลในเขตอำเภอเมืองโกตาบารูมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 110 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ทำสวน และรับจ้างทั่วไป มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดอริยะศิริ (วัดอาร์เรล)

7. อำเภอมาจิง (Machang) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่มากที่บ้านบางเสียว (บางูเซีย) ตำบลละเมาฮันดู และมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ 60 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป มีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่ สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง และตำบลรีอเน็ก (Renek) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบาตูบาตา มีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่ สำนักสงฆ์บาตูบาตา และในอำเภอเบอสุต มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ 53 ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกยาสูบ เลี้ยงวัว ปลูกผักและรับจ้างทั่วไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในสหพันธรัฐมาเลเซีย ผู้วิจัยได้นำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดแหล่งข้อมูล กำหนดขอบเขต และเป็นแนวทาง กำหนดกรอบแนวคิด เพื่อการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียต่อไป

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

1. ความหมายของวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ในลักษณะต่าง ๆ กัน
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิต ของหมู่คณะ
ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญ
งอกงามความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดี
ของประชาชนทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งทีคนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการ
เรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในพวกของตน¹

พระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไว้ในหนังสือวัฒนธรรม
ไว้หลายลักษณะดังนี้

วัฒนธรรม คือ สิ่งทีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตขึ้นเพื่อความเจริญงอกงาม
ในวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนกันได้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรม
คือสิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณี
กันมา วัฒนธรรมคือการคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติกิริยาอาการ หรือการ
กระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏ
เป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อเกี่ยวกับระเบียบประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรมคือ มรดกแห่ง
สังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม²

¹ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546. หน้า 1058.

²พระยาอนุমানราชชน. วัฒนธรรม. โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง). 2515. หน้า 103 -

สาโรช บัวศรี ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม หมายถึง ความดี ความงาม และความจริง ในชีวิตมนุษย์ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ และได้ตกทอดมาถึงเรา ในสมัยปัจจุบันหรือว่าที่เราได้ปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยของเราเอง”¹

เปลก สนธิรักษ์ ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรมหมายถึง ความเจริญงอกงามที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้นเป็นมรดกทางสังคม เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้รับจากบรรพบุรุษ และถ่ายทอดไปให้แก่ผู้อื่น”²

รัชนิกร เศรษฐโช ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม หมายถึง ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิธีการและผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่เป็นมรดกตกทอดกันมาในสังคมไทยทุกเรื่อง และไม่จำกัดว่าต้องมีกฎหมายกำหนดไว้หรือเป็นกิจกรรม “เจริญ” ตามเกณฑ์ของชนชั้นปกครองของสังคมเท่านั้น แต่รวมถึงชาวบ้านด้วยวัฒนธรรมในความหมายนี้เน้นเรื่องอดีตและเอกลักษณ์ของชาติ”³

อานนท์ อภาภิรม ให้ความหมายของวัฒนธรรมในทางสังคมวิทยาไว้ว่า “วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต กระบวนการแห่งพฤติกรรมและบรรดาผลงานทั้งหมดที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิดความเชื่อ และความรู้ เป็นต้น”⁴

จะเห็นได้ว่า ความหมายของวัฒนธรรมกว้างมาก ไม่สามารถหาข้อสรุปที่แน่นอนให้ชัดเจนตายตัวได้ เพราะวัฒนธรรมสามารถมองและตีความได้หลายแง่มุม แล้วแต่ใครจะมองในแง่มุมใดในที่นี่สามารถสรุปความหมายของวัฒนธรรมได้อย่างคร่าว ๆ ว่ามีในแง่ของความหมายกว้าง ๆ หมายถึงวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม เช่น ความเชื่อ ศาสนา ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ส่วนความหมายแคบจะหมายถึงเรื่องราวและสิ่งที่ดีงามของมนุษย์

---

¹สาโรช บัวศรี. “ความหมายของวัฒนธรรม,” ใน วัฒนธรรมประจำชาติ. 2531. หน้า 37.

²เปลก สนธิรักษ์. ระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา. 2521. หน้า 41.

³รัชนิกร เศรษฐโช. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. 2532. หน้า 119 - 120.

⁴อานนท์ อภาภิรม. มนุษย์กับสังคม : วัฒนธรรมไทย. 2515. หน้า 103.

2. ลักษณะของวัฒนธรรม

ลักษณะของวัฒนธรรมเกี่ยวกับลักษณะของวัฒนธรรมมีผู้แสดงลักษณะของวัฒนธรรมไว้หลายอย่างดังนี้

พระยาอนุมานราชชน กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ว่ามี 4 ประการดังนี้

ประการแรกจะต้องมีการสะสม หมายถึงจะต้องมีทุนเดิมอยู่ก่อนแล้ว และสะสมทุนนั้นให้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประการที่สองวัฒนธรรมต้องมีการปรับปรุง หมายถึง ต้องรู้จักคิดแปลงและปรับปรุงส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ให้เหมาะสม และถูกต้อง ประการที่สามจะต้องมีการถ่ายทอด คือการทำให้วัฒนธรรมนั้น ๆ แพร่หลายในวงกว้าง ประการที่สี่มีการอบรมสั่งสอนให้ผู้อื่นหรือชนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป¹

อานนท์ อากาภิรม เขียนหนังสือมนุษย์กับสังคมให้ความเห็นว่าลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมคือ

วัฒนธรรมเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้คือ สามารถเรียนรู้กันได้ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและปราศจากการเรียนรู้ เพราะมนุษย์มีสมองอันทรงคุณภาพ จึงทำให้สมบูรณ์รู้จักคิด ถ่ายทอด เรียนรู้ ขบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กัน วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นมรดกทางสังคม เป็นของการถ่ายทอดการเรียนรู้ ซึ่งมีภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร มีลักษณะเป็นวิถีชีวิตหรือแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่ไม่คงที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์²

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมมีลักษณะที่ได้มาจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบจนกลายเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในสังคม และมีการถ่ายทอดเพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และยังมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความต้องการของสมาชิกในสังคม

¹พระยาอนุมานราชชน. เรื่องวัฒนธรรม. โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง). 2515. หน้า 73.

²อานนท์ อากาภิรม. มนุษย์กับสังคม สังคมและวัฒนธรรม. 2515. หน้า 106.

3. ประเภทของวัฒนธรรม

ประเภทของวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเภทของวัฒนธรรม นักวิชาการได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน เขียนหนังสือภาษาและวัฒนธรรม ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

“คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางด้านศาสนา ศีลธรรม และทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องของคติแนวทางหรือหลักการดำเนินชีวิต เนติกรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมาย หรือขนบธรรมเนียมประเพณี วัตถุธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ และสหธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคม เช่น การติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนและมารยาทในสังคม”¹

รัชนิกร เศรษฐโช² ได้แบ่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับกิจกรรมทั่วไป ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 ประเภท พอสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมการบริโภคหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับกิจกรรมในการรับประทานอาหาร ได้แก่ วิธีแสวง วิธีประกอบ วิธีปรุง และวิธีรับประทานอาหาร
2. วัฒนธรรมการอยู่ ได้แก่ วิธีจัดและสร้างที่อยู่อาศัย
3. วัฒนธรรมการแต่งกาย ได้แก่ วิธีปกคลุมร่างกาย วัสดุที่ใช้วิธีกำหนดชนิดสีของเครื่องใช้ วิธีกำหนดรักษาความสะอาดของเครื่องแต่งกายและวิธีการแต่งกายตามโอกาสต่าง ๆ
4. วัฒนธรรมการพักผ่อน ได้แก่ วิธีจัดเวลาพักผ่อน ชนิดอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการพักผ่อนนั้น ๆ
5. วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ ได้แก่ วิธีแสดงอารมณ์ต่าง ๆ เช่น อารมณ์รักเกลียด โกรธ และวิธีแสดงอารมณ์ทางเพศตามกาลเทศะ
6. วัฒนธรรมเกี่ยวกับสื่อความหมาย เช่น วิธีส่งและรับข่าวสารอันได้แก่ ภาษาท่าทาง รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับการสื่อความหมายนั้น ๆ
7. วัฒนธรรมเกี่ยวกับการจราจรขนส่ง ได้แก่ วิธีเดิน การส่งสิ่งของและระบบจราจร
8. วัฒนธรรมเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ คือการจัดระบอบการปกครองและควบคุมป้องกันสังคม อันได้แก่ วิธีสร้างความสามัคคีรักใคร่ระหว่างกลุ่ม วิธีบริหารงานขององค์กร วิธีจัดตั้งหรือยุบเลิกรัฐบาล และวิธีควบคุมพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มคน

¹ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. ภาษาและวัฒนธรรม. 2518. หน้า 9.

²รัชนิกร เศรษฐโช. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. 2532. หน้า 6.

9. วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแสวงหาความสุขทางใจและหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต
อันได้แก่ ความคิด ความเชื่อทางศาสนา และปรัชญาชีวิต

จากทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ดังกล่าว สรุปได้ว่า วัฒนธรรมสามารถแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภทคือ วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนแนวประเพณีปฏิบัติ ระเบียบประเพณี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้ต่างก็เกี่ยวข้องกันอยู่แบ่งแยกไม่ขาดจากกันและวัฒนธรรมของสังคมหนึ่ง ๆ ก็จะมีพร้อมทั้งสองที่สมดุลกันไม่มากหรือน้อยไปข้างใดข้างหนึ่ง ความสมดุลนี้จะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของสังคม เพราะวัฒนธรรมทั้งสองต่างก็มีความสำคัญเสมอกัน

4. ความสำคัญของวัฒนธรรม

สุริวงส์ พงศ์ไพบูลย์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ว่า

“วัฒนธรรม เป็นสิ่งละเอียดอ่อนที่มีพลังต่อกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของอย่างมหาศาล กำหนดบุคลิกภาพ ศักยภาพ และคุณภาพมีการเกาะเกี่ยวอย่างแนบแน่นกับสถาบันพื้นบ้านของเขามาแต่เริ่มปฏิสนธิแล้วค่อย ๆ พุ่มพุกหยั่งลึกงอกงามขึ้น โยงยึดเข้ากับสถาบันพื้นบ้านอย่างเหมาะสม ความเป็นจริงทั้งปวงของรูปแบบและบทบาทหน้าที่ที่มีต่อกลุ่มชนเป็นความงามที่เหนือกว่าสิ่งนี้นักวิชาการหรือนักบริหารคนใดจะเสกสรรค์ปั้นแต่งให้งามตามใจคิดและปทัสถานของตน”¹

บุญเอน มลิณทสูต ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “วัฒนธรรมมีบทบาทต่อคุณภาพของประชากร มีอิทธิพลต่อค่านิยม ความคิด ความรู้สึก การแก้ปัญหาและการพัฒนาสังคมทั้งในด้านความคิด เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของชาติ”²

¹สุริวงส์ พงศ์ไพบูลย์. “เมืองไทยสู่วัฒนธรรมเฟื่องฟูและสับสน,” ใน งานส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 14, 2534, หน้า 7 - 8.

²บุญเอน มลิณทสูต. งานส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมไทยครั้งที่ 10, 2529, หน้า คำขวัญ.

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก และผลของการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ ดังที่ ประดิษฐ์ มัชฌิมา ให้ความเห็นว่า “วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความรู้สึก (Feeling) ความคิด (Thinking) และการกระทำ (Acting) ของสังคมมาก เพราะวัฒนธรรมสอนให้เราว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรควรหรือไม่ควร หรือสอนให้เราเห็นว่าอะไรเป็นผลของอะไร และทำไมจึงเป็นอย่างนั้น”¹

จากทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ดังกล่าว สรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อกลุ่มชนเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพ ศักยภาพ ความรู้สึก ความคิด ตลอดจนการกระทำของคนในสังคม วัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชนนั้น ๆ

5. องค์ประกอบของวัฒนธรรม

องค์ประกอบของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นผลจากความคิด ความรู้ ความเข้าใจของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางสังคม วัฒนธรรมจึงมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังที่ วิเชียร รักการ² และ พรทิพย์ ไชยรัตน์³ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมมี 4 ประการดังนี้

1. องค์คติ หมายถึง แนวความคิดร่วมของสังคม อันได้แก่ ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ และอุดมการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อในเรื่องวิญญาณ รวมทั้งทัศนคติ การยอมรับว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด เป็นต้น

2. องค์พิธีกร หมายถึง การแสดงออกในรูปแบบพิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรมต่าง ๆ ขั้นตอนและวิธีการของประเพณี เป็นต้น

3. องค์วัตถุ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นทั้งสิ่งที่จับต้องได้ เช่น เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภาษาลัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมาย เป็นต้น

4. องค์การ หมายถึง กลุ่มที่ได้จัดระเบียบมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการเป็นผู้วางระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ เช่น ครอบครัว คณะสงฆ์ คณะกรรมการ เป็นต้น

¹ประดิษฐ์ มัชฌิมา. สังคมวิทยาชนบท. 2522. หน้า 10.

²วิเชียร รักการ. วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย. 2529. หน้า 31 - 32.

³พรทิพย์ ไชยรัตน์. การศึกษาวัฒนธรรมที่สะท้อนจากภาษาเกี่ยวกับการตาย. 2527.

กล่าวโดยสรุปวัฒนธรรมมืองค์ประกอบที่ชัดเจน คือ มีแนวคิดร่วมของสังคม มีการแสดงออกในรูปแบบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และมีการจัดระเบียบโครงสร้างชัดเจนเป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประเพณี

1. ความหมายของประเพณี

คำว่า “ประเพณี” มีผู้ให้ความหมายไว้ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีเนื้อความในลักษณะเดียวกัน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546 ให้ความหมายไว้ว่า “ประเพณี น. สิ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนกลายเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี”¹

พระยาอนูมานราชชน ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ประเพณี คือ ความประพฤติของคนหมู่หนึ่งในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน ถ้าใครในหมู่ประพฤติออกนอกแบบก็ผิดประเพณีหรือจารีตประเพณี”²

มณี พยอมยงค์ ให้ความหมายประเพณีไว้ในหนังสือวัฒนธรรมล้านนาไทยว่า

ประเพณี หมายถึง ความประพฤตีสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ซึ่งเรียกว่า เอกนิยมหรือพหุนิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย การทำบุญ การรื่นเริง การแต่งกาย เป็นต้น หรือความประพฤตที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของเรา เพื่อความเหมาะสมกับกาลสมัยและลักษณะของคนไทย ซึ่งเรียกว่า สัมพันธนิยมตามธรรมดาเรื่องของประเพณีนั้น บางอย่างต้องคงรักษาไว้เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ บางอย่างก็ต้องปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย และบางอย่างต้องถือเป็นแบบสากล³

¹ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546. หน้า 663.

²พระยาอนูมานราชชน. วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ. โดยเสถียรโกเศศ (นามแฝง). 2514. หน้า 37.

³มณี พยอมยงค์. วัฒนธรรมล้านนาไทย. 2529. หน้า 23.

กึ่งแก้ว อรรถากร ให้ความหมายประเพณีไว้ว่า

ประเพณี หมายถึง ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ซึ่งเรียกว่า เอกนิยมหรือพหุนิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย การทำบุญ การรื่นเริง การแต่งกาย เป็นต้น หรือความประพฤติที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของเรา เพื่อความเหมาะสมกับกาลสมัยและลักษณะของคนไทย ซึ่งเรียกว่า สัมพันธนิยมตามธรรมชาติของประเพณีนั้น บางอย่างต้องคงรักษาไว้เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ บางอย่างก็ต้องปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย และบางอย่างต้องถือเป็นแบบสากล ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของประเพณีไว้ 3 ชนิด¹

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้ความหมายของประเพณีว่า “ประเพณีคือระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติที่เห็นว่าดีถูกต้อง หรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคม และมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา”²

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ ได้ให้ความหมายของประเพณีไว้ว่า “ประเพณีคือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม สิ่งใดก็ตามเมื่อประพฤติซ้ำกันอยู่บ่อย ๆ จนเป็นความเคยชินก็เกิดเป็นนิสัยขึ้น ความประพฤติเหมือน ๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เรียกว่า ประเพณี หรือนิสัยสังคม”³

รัชนิกร เศรษฐโช ให้ความหมายของประเพณีว่า

ประเพณีคือ ความประพฤติที่สืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ต่อเอาร่างบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตน หากจะกล่าวถึงประเพณีไทยก็หมายถึง นิสัยสังคมของคนไทย ซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาแต่ดั้งเดิมและมองเห็นได้ในทุกภาคของสังคมไทย เช่น ประเพณีทำบุญและประเพณีแต่งงาน เป็นต้น⁴

¹กึ่งแก้ว อรรถากร. คติชนวิทยา. 2520. หน้า 138.

²สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. 2518. หน้า 138.

³นิพนธ์ สุขสวัสดิ์. วรรณคดีเกี่ยวกับขนบประเพณีไทย. 2525. หน้า 1.

⁴รัชนิกร เศรษฐโช. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. 2532. หน้า 8.

จากทรรศนะของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า ประเพณีหมายถึง ความประพฤติสืบต่อกันมาเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ยึดถือเป็นแบบแผน มีการปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ เพื่อความเหมาะสมกับกาลสมัยและลักษณะของคนไทย

2. ประเภทของประเพณี

นักวิชาการได้จำแนกประเภทของประเพณีออกเป็นหลายลักษณะดังนี้

พระยาอนูมานราชชน¹ ได้แบ่งประเพณีออกเป็น 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. ประเพณีส่วนชุมชน เช่น ประเพณีส่วนท้องถิ่น ประเพณีของชาติ ประเพณีเนื่องศาสนา ประเพณีโลก เป็นต้น

2. ประเพณีส่วนบุคคล เช่น ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การปลูกบ้านเรือน การตาย เป็นต้น

บุปผา ทวีสุข² ได้จำแนกประเพณีออกเป็น 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. ประเพณีส่วนบุคคล หรือประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว เช่น ประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย การทำบุญ เป็นต้น

2. ประเพณีส่วนรวม ซึ่งจัดขึ้นเป็นคราว ๆ ไป เพื่อทำบุญและการรื่นเริง เป็นเทศกาลแต่ละอย่างไป เช่น ตรุษ สารท เข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น

นอกจากนี้นักวิชาการคนอื่น ๆ บางคน แบ่งประเภทของประเพณีแตกต่างออกไปจากที่กล่าวมาแล้วก็มี เกี่ยวกับการแบ่งประเภทของประเพณีนี้ สายทิพย์ นุกุลกิจ³ ได้พยายามรวบรวมและจัดระบบไว้หลายลักษณะสรุปได้ดังนี้

1. แบ่งตามฐานะของบุคคลผู้ประกอบประเพณี แบ่งได้ 2 ประเภทดังนี้

1.1 ประเพณีของราษฎร ได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัว เช่น การทำขวัญวัน การตั้งชื่อ การบวช การแต่งงาน การทำบุญ ขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ และที่เกี่ยวกับส่วนรวมอันเนื่องด้วยเทศกาลต่าง ๆ เช่น ตรุษสารท เข้าพรรษา ออกพรรษา ลอยกระทง เป็นต้น

¹พระยาอนูมานราชชน. วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ. โดยเสถียรโกเศศ (นามแฝง). 2514. หน้า 57.

²บุปผา ทวีสุข. คติชาวบ้าน. 2520. หน้า 125.

³สายทิพย์ นุกุลกิจ. วรรณคดีเกี่ยวกับขนบประเพณี. 2533. หน้า 48 – 50.

1.2 ประเพณีของพระมหากษัตริย์ ได้แก่ พระราชพิธีต่าง ๆ ที่จัดกระทำเพื่อพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีขึ้นพระอู่ พระราชพิธีสมโภชเดือน พระราชกุศลวิสาขบูชา ฯลฯ ตลอดจนรัฐพิธีต่าง ๆ ที่รัฐบาลจัดถวายพระมหากษัตริย์เนื่องในโอกาสต่าง ๆ

2. แบ่งตามลักษณะของบุคคลผู้ประกอบพิธี จะแบ่งออกได้ 3 ประเภท ดังนี้

2.1 ประเพณีส่วนบุคคล หมายถึง ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันเฉพาะภายในครอบครัว เช่น ประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การทำศพ การขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

2.2 ประเพณีส่วนชุมชน หมายถึง ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันของคนทั่วไปในชุมชน เช่น สงกรานต์ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น

2.3 ประเพณีส่วนของรัฐบาล หมายถึง ประเพณีที่ทางราชการจัดขึ้นอันเกี่ยวข้องกับพระราชพิธีและรัฐพิธีต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีวางศิลาฤกษ์ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระราชพิธีฉัตรมงคล เป็นต้น

3. แบ่งตามจุดประสงค์ของประเพณี จะแบ่งออกได้ 3 ประเภท ดังนี้

3.1 จารีตประเพณี หมายถึง ประเพณีของคนในสังคมใช้เป็นแนวทางประจักษ์ข้อบังคับทางจรรยาหรือธรรมของสังคม หากมีผู้ละเมิดหรือดเว้นไม่กระทำถือว่าเป็นความผิดความชั่ว เช่น ตามจารีตประเพณีกำหนดให้พ่อแม่มีหน้าที่เลี้ยงดูลูกของตนเอง หากพ่อแม่คนใดละเลยการกระทำดังกล่าวก็จะเป็นผู้ชั่วและมีความผิด เป็นต้น

3.2 ขนบประเพณี หมายถึง ประเพณีที่สังคมกำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นระเบียบแบบแผนสำหรับการปฏิบัติ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนโดยตรงและโดยปริยาย เช่น ประเพณีการเกิด การตั้งชื่อ การบวช การแต่งงาน การตาย เป็นต้น

3.3 ธรรมเนียมประเพณี หมายถึง ประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดาทั่วไป ซึ่งไม่ค่อยจะมีความสำคัญมากนัก คือใครจะปฏิบัติตัวก็ได้หรือไม่ปฏิบัติก็ได้ เช่น การแต่งกายตามกาละเทศะ การใช้คำพูดให้เหมาะสมในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

อานนท์ อากาภิรมย์ ได้แบ่งประเภทของประเพณีไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. จารีตประเพณี คือประเพณีที่สังคมถือว่าถ้าใครในสังคมฝ่าฝืนหรือดเว้นไม่กระทำตาม ก็ถือว่าเป็นความผิดเป็นคนชั่ว จารีตประเพณีจึงเป็นเสมือนข้อบังคับทางจรรยาหรือศีลธรรมของสังคม และจารีตประเพณีใดถ้ามีสภาพเป็นคำสั่งของรัฐโดยมีระเบียบแบบแผน และข้อบังคับให้กระทำหรือไม่ให้กระทำ และบางทีก็มีการลงโทษด้วย

จารีตประเพณีนั้นก็หมดสภาพ เป็นข้อบังคับทางศีลธรรมจรรยาของสังคม แต่กลายเป็นกฎหมายขึ้น

2. ขนบประเพณีหรือสถาบัน ขนบประเพณีคือประเพณีที่วางแบบแผนไว้ จะโดยตรงหรือโดยปริยายก็ตาม คือวางเป็นระเบียบพิธีการไว้ชัดเจนหรือโดยการรู้กันเอง ไม่ได้วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้ว่าควรจะทำอะไรปฏิบัติอย่างไร ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การบวชขนาด การแต่งงาน การตาย ซึ่งนับเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลตรุษสารท การทำบุญเลี้ยงพระ การขึ้นบ้านใหม่ เป็นระเบียบแบบแผนที่ประพฤติสืบ ๆ กันมา ล้วนเป็นขนบประเพณีทั้งสิ้น

3. ธรรมเนียมประเพณีหรือวิถีประชาชน ธรรมเนียมประเพณีคือประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่มีผิดมีถูกเหมือนจารีตประเพณีไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณี ผู้ใดทำผิดหรือฝ่าฝืนก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอะไร นอกจากจะเห็นว่าขาดการศึกษาหรือไม่มีสมบัติผู้ดี ธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมารยาทเกี่ยวกับอิริยาบถต่าง ๆ เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน กิน พุดจา แต่งตัว เป็นสิ่งที่ได้รับการสั่งสอนอบรมสืบต่อกันมา หรือเห็นผู้ใหญ่ประพฤติปฏิบัติก็เอามาเป็นแบบอย่าง

วิถีประชาชน เป็นธรรมเนียมประเพณีที่ง่าย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า เช่น การนุ่งผ้าโจงกระเบน การนุ่งผ้าขาวม้าอาบน้ำ การไว้ผมยาว ขอมไม่เป็นสิ่งดีหรือชั่ว ผิดหรือถูก¹

พรทิพย์ ไชยรัตน์ ได้แบ่งประเพณีออกเป็น 2 ประเภทคือ “ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว เช่น การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย เป็นต้น ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวมจัดเป็นคราว ๆ ไป เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา เป็นต้น”²

จากทรรศนะของนักวิชาการต่าง ๆ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การแบ่งประเภทของประเพณีเป็นการยากที่จะแบ่งแยกให้เด็ดขาดจากกัน อาจมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่ในประเพณีหนึ่ง ๆ และในสังคมหนึ่ง แต่อีกสังคมหนึ่งอาจเป็นขนบประเพณีหรือจารีตประเพณีก็ได้หรือในขณะที่สังคมหนึ่งถือว่าเป็นประเพณีครอบครัว แต่ขณะเดียวกันก็อาจถือเป็นเรื่องของสังคมส่วนรวมด้วยก็ได้ แต่ทั้งนี้การแบ่งประเภทของประเพณีช่วยให้การศึกษาประเพณีได้ละเอียดและรัดกุมยิ่งขึ้น

¹อานนท์ อากาภิรมย์. สังคม วัฒนธรรมไทยและประเพณีไทย. 2525. หน้า 103.

²พรทิพย์ ไชยรัตน์. การศึกษาวัฒนธรรมที่สะท้อนจากภาษาเกี่ยวกับการตาย. 2527.

3. ความสำคัญของประเพณี

ประเพณีเป็นความเชื่อและเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมที่ได้ถือปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นความสำคัญต่อสังคมนั้น ๆ นักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีไว้ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

อานนท์ อภาภิรม ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีสรุปได้ว่า

ประเพณีเป็นสิ่งสะท้อนแสดงให้เห็นว่า สังคมของคนมีความเจริญมาในยุคใดและมีความเลื่อมใสในยุคใด กล่าวคือถ้าสมาชิกของของสังคมปฏิบัติตามและพยายามดำรงรักษาประเพณีไว้ได้มิให้สูญหายไป ก็ถือได้ว่าสังคมยุคนี้มีความเจริญงอกงามโดยเฉพาะ ความเจริญงอกงามทางด้านจิตใจ ทำให้ผู้คนมีความสมัครสมานสามัคคีพร้อมใจกันปฏิบัติและรักษาไว้ซึ่งประเพณีของตน ในทางตรงข้ามหากสมาชิกของสังคมละเลยหรือไม่สนใจที่จะปฏิบัติและรักษาประเพณีแห่งคนดียวแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจของสมาชิกของสังคมนั้น ๆ¹

อุทัย หิรัญโต ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีสรุปได้ว่า

ประเพณี เป็นกฎเกณฑ์แบบแผนที่สังคมกำหนดขึ้นไว้ใช้ร่วมกันในหมู่สมาชิกของสังคมนั้น ประเพณีจึงเป็นเครื่องหมายบอกความเป็นพวกเป็นหมู่เดียวกันของผู้ที่ยึดถือประเพณีเดียวกันเมื่อมีการปฏิบัติสืบต่อกันไปเป็นเวลาช้านานเข้า จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่สมาชิกแห่งสังคมนั้นว่าได้ผูกพันร่วมกันมา จึงกล่าวได้ว่าประเพณีนอกจากจะเป็นเครื่องหมายบอกความเป็นกลุ่มสังคมเดียวกันแล้ว ยังช่วยยึดเหนี่ยวกลุ่มคนให้มั่นคงสืบต่อกันไปด้วย²

¹อานนท์ อภาภิรม. สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย. 2525. หน้า 126.

²อุทัย หิรัญโต. สังคมวิทยาประยุกต์. 2519. หน้า 231.

มณี พยอมยงค์¹ ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีสรุปได้ว่า “ประเพณี เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามที่ตนได้พบเห็นในสังคมของตน หากทำผิดแยกแตกต่างไป คนในสังคมจะประมาณว่าฝ่าเหล่าฝ่ากอ หรือเป็นกานในฝูงหงษ์ ดังนั้นการปฏิบัติตามประเพณีจึงเป็นสิ่งดีงาม เพราะเป็นเครื่องแสดงถึงคุณลักษณะของบุคคลว่าเป็นคนคืออยู่ในศีลธรรม ควรเอาเป็นแบบอย่างได้ หรือเป็นคนมีความรู้ทางขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างดี”

วิจิตร ขอนยาง² ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีไว้ว่า ประเพณีมีคุณค่าหลายด้าน ซึ่งพอที่จะกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ด้านศาสนา ประเพณีมีคุณค่าต่อศาสนา สรุปได้ดังนี้

1.1 ประเพณีบางอย่างทำให้ผู้ปฏิบัติได้แสดงกตเวทิต่อผู้มีพระคุณทั้งที่เสียชีวิตและยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เช่น ประเพณีการทำบุญแก่ผู้ตาย ประเพณีรดน้ำคำหัว เป็นต้น

1.2 ประเพณีบางประเภททำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสบายใจมีสิ่งยึดเหนี่ยว ทำให้จิตใจดีเป็นผลให้เกิดการปฏิบัติที่ดีตามมาด้วย

1.3 ประเพณีบางอย่างทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติทำคืออย่างไม่ย่อท้อ สนับสนุนคำสอนทางพุทธศาสนาที่ว่าทำดีได้ดีทำชั่วยอมได้ชั่ว

1.4 ประเพณีบางอย่างทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจเอื้อเพื่อมีเมตตาต่อมนุษย์ เช่น ประเพณีการหว่านทาน หรือแจกทาน เป็นต้น

2. ด้านวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้

2.1 ประเพณีส่วนควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้เป็นผู้ที่ประพฤติในทำนองคลองธรรมมีความสุขเกิดขึ้นในสังคม เช่น ประเพณีตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา

2.2 ประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ เพราะประเพณีเป็นเรื่องของบุคคลและชุมชนที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมกันมาเป็นเวลาช้านาน เช่น สงกรานต์ จรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

¹มณี พยอมยงค์. ประเพณีสิบสองเดือนลานนาไทย. 2529. หน้า 4.

²วิจิตร ขอนยาง. การศึกษาประเพณีจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน. 2532. หน้า 41 –

2.3 ประเพณีบางอย่างเป็นเครื่องช่อคุณเกณฑ์ทางสังคมบางประการไว้อย่างมีความหมาย เรื่องราวคนในสังคมบางอย่างอธิบายให้เข้าใจได้ยากและจะต้องใช้เวลา แต่ประเพณีสามารถสรุปความหมายออกมาได้ โดยบรรจุไว้ในพิธีกรรมแต่ละขั้นตอน เช่น การแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

3. ด้านเศรษฐกิจและการปกครอง คุณค่าของด้านนี้ไม่ได้แสดงออกตรง ๆ แต่จะแฝงไว้อยู่ในการปฏิบัติดังนี้

3.1 เป็นเครื่องหมายแสดงความผูกพันทางเศรษฐกิจ การปฏิบัติประเพณีจะมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเสมอ ให้มองที่การแลกเปลี่ยนทางวัตถุที่จะนำมาประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ เช่น ค่าสินสอด ค่ายกครู เป็นต้น

3.2 ประเพณีเป็นจุดรวมแห่งความสามัคคี เพราะประเพณีเกิดจากการร่วมใจของคนในสังคม

3.3 ประเพณีช่วยเน้นฐานะทางสังคมและความเจริญของประเทศ เพราะประเพณีเป็นเรื่องของการสืบทอดต่อกันมา และเป็นเรื่องของการร่วมมือกันของคนในสังคม

รัชนีกร เศรษฐ¹ ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีไว้สรุปได้ดังนี้

1. ประเพณี เป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่แสดงถึงอดีตที่มีความเจริญมาช้านาน
2. ประเพณีที่ดีเป็นตัวบ่งบอกถึงความเจริญ มีอารยธรรมและมีเกียรติที่ทัดเทียมกับประเทศอื่น
3. ประเพณีเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติ โดยมิได้ลอกเลียนแบบหรือหยิบยืมจากชาติอื่น
4. ประเพณีเป็นตัวเชื่อมความรู้สึกของคนในชาติให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แสดงว่าเป็นพวกเดียวกัน ก่อให้เกิดความสนิทสนมกลมกลืน และเสริมความมั่นคงของชาติ
5. ประเพณีเป็นเครื่องแสดงถึงอดีตและปัจจุบันของวิถีชีวิตของสังคมนั้น ๆ

---

¹รัชนีกร เศรษฐ. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. 2532. หน้า 151 – 152.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร และคนอื่น ๆ¹ ได้กล่าวถึงความสำคัญของประเพณีที่ได้สั่งสมและถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาจนถึงคนไทยในปัจจุบันไว้สรุปได้ดังนี้

1. ประเพณีช่วยให้คนในชาติประพฤตินถูกต้อง ไม่ทำผิดศีลธรรมและกฎหมาย
2. ประเพณีเป็นเครื่องผูกใจให้คนในชาติรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่เกิดการแบ่งแยก ก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกัน
3. ประเพณีเป็นเครื่องแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ มีลักษณะเป็นของตัวเอง ไม่ซ้ำแบบชาติใด
4. ประเพณีเป็นวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของชาติ และแสดงถึงความรุ่งเรืองของชาติ
5. ประเพณีเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่และจิตใจของคนในอดีตและปัจจุบัน และช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจอันดีกับพี่น้องเพื่อนร่วมชาติ และเห็นคุณค่าของประเพณีท้องถิ่น

จากทฤษฎีของนักวิชาการดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ประเพณีมีความสำคัญเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการยึดเหนี่ยวคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเอกลักษณ์ของคนในสังคมนั้น ๆ และยังช่วยสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีงามให้เกิดขึ้นแก่สังคมอีกด้วย และเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่และจิตใจของคนในสังคมทั้งอดีตและปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของชาติ

4. ขั้นตอนและการปฏิบัติประเพณี

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงขั้นตอนและการปฏิบัติประเพณีไว้ดังนี้

จันจิรา แกมขุนทด² ได้ศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาเฉพาะขั้นตอนและการปฏิบัติตามประเพณีสรุปได้ดังนี้

1. ประเพณีตรุษจีน มีขั้นตอนปฏิบัติพิธีกรรมแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นเตรียมการก่อนประกอบพิธีในวันตรุษจีน ขั้นในการปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรมวันตรุษจีน และขั้นปฏิบัติหลังวันตรุษจีน

¹ประจักษ์ ประภาพิทยากร และคนอื่น ๆ. ภาษากับวัฒนธรรม. 2531. หน้า 56 – 57.

²จันจิรา แกมขุนทด. ศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีน ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. 2544. หน้า 60 – 62.

2. ประเพณีไหว้เทวดา มีขั้นตอนปฏิบัติพิธีกรรม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนวันพิธี ขั้นตอนทำพิธีกรรม อาจจะมีบางครอบครัวที่มีขั้นตอนที่ 3 คือ หลังเสร็จพิธีแล้วนำผลไม้ ธูปเทียนไปไหว้ที่ศาลเจ้าอีกครั้ง

3. ประเพณีเซ่งเม้ง มีขั้นตอนปฏิบัติพิธีกรรมแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนวันพิธีกรรม ขั้นตอนทำพิธีกรรม

4. ประเพณีไหว้พระจันทร์ มีขั้นตอนปฏิบัติพิธีกรรม แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนวันพิธีกรรม และขั้นตอนปฏิบัติในวันไหว้พระจันทร์

5. ประเพณีสารทจีน (พื้อต๋อ) เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน มีขั้นตอนปฏิบัติประกอบด้วย ขั้นตอนปฏิบัติในการไหว้พื้นบ้าน ขั้นตอนปฏิบัติในการไหว้ที่ศาลเจ้า แบ่งขั้นตอนปฏิบัติเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนวันประเพณีและขั้นตอนปฏิบัติพิธีกรรมในวันประเพณี

6. ประเพณีกินผัก มีขั้นตอนปฏิบัติพิธีกรรม แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการก่อนวันปฏิบัติพิธีกรรม 2 ขั้นตอนปฏิบัติพิธีกรรม

สมมาศ ณ จรูญ¹ ได้ศึกษาประเพณีถือศีลตลอดในเดือนรอมฎอนของชาวไทยมุสลิม ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาเฉพาะขั้นตอนและการปฏิบัติตามประเพณีสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ

1.1 การเตรียมตัวของผู้ถือศีลตลอด ในทุกครอบครัวจะคอยติดตามข่าวสารข้อมูลการกำหนดวันถือศีลตลอด จัดเตรียมเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นไว้ล่วงหน้า ในส่วนชุมชนในแต่ละมัสยิดมีการเตรียมอาคารสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรม

1.2 การดูดวงจันทร์ พบว่า ส่วนใหญ่รอฟังผลการดูดวงจันทร์โดยผ่านการประกาศจากสำนักจุฬาราชมนตรี เมื่อเห็นดวงจันทร์ข้างขึ้นในเดือนรอมฎอนก็จะกำหนดวันเริ่มถือศีลตลอด

1.3 การกำหนดเวลาในการเริ่มถือศีลตลอดแต่ละวันถือตามเวลาของดวงอาทิตย์ขึ้นและดวงอาทิตย์ตกหรือดูตามเวลาปฏิทินอิสลามหรือฟังสัญญาณอาซเลอย่างใดอย่างหนึ่งในแต่ละวัน

---

¹สมมาศ ณ จรูญ. ศึกษาประเพณีถือศีลตลอดในเดือนรอมฎอนของชาวไทยมุสลิม ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา. 2543. หน้า 80 – 82.

2. ขั้นปฏิบัติตามประเพณี

2.1 ตั้งเจตนา ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

2.2 สิ่งที่ต้องละเว้นหรือข้อห้ามในการถือศีลคือ มิให้ประพฤตชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ หากไม่ปฏิบัติข้อหนึ่งข้อใดก็ถือว่าเป็นการเสียศีลในวันนั้น

2.3 การปฏิบัติในการถือศีลคือ มีข้อควรปฏิบัติ 10 ประการ โดยสรุปก็คือ ส่งเสริมให้ทำความดี

2.4 การละหมาด ต้องปฏิบัติตามเวลาอย่างเคร่งครัด

2.5 การละศีลหรือการแก้บวชต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติทางศาสนา

2.6 การจ่ายชะกาศพิตรเราะห์ เป็นการบริจาคทาน

2.7 วันสิ้นสุดการถือศีลคือ วันครบ 1 เดือนของการถือศีล

3. ขั้นหลังปฏิบัติตามประเพณี หลังจากครบ 1 เดือน ในการถือศีลในวันถัดไปจะเป็นวันแห่งการรื่นเริง มีการเดินทางไปเยี่ยมญาติในท้องถิ่นอื่น ไปพักผ่อนหย่อนใจตามแหล่งท่องเที่ยวทั้งในและนอกเขตอำเภอ

วิรัตน์ แก้วแทน¹ ได้ศึกษาประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาเฉพาะขั้นตอนและการปฏิบัติตามประเพณีสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนวันประเพณีกินเจ ซึ่งเป็นขั้นตอนเตรียมงานสิ่งที่จะต้องเตรียมได้แก่ เตรียมบุคคล ฝ่ายพิธีกรรม ฝ่ายอาคาร ฝ่ายโรงครัว ฝ่ายบันเทิง การเตรียมสถานที่ ศาลเจ้า โรงครัว ที่พัก เตรียมเครื่องใช้ต่างๆ เช่น หม้อ กระทะ ถ้วยชาม เป็นต้น และการเตรียมอาหาร

2. ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณีกินเจ มีดังนี้ พิธียกเสาตั้งโกหรือเสาตั้งกอ พิธีโหมกหรือพิธีวางกำลังทหาร พิธีอัญเชิญพระเง็กเขียนฮ่องเต้และพระกิวอ่องได้เตลงมาเป็นประธานในประเพณีกินเจ พระออกโปรดสาธุชน พิธีส่งพระเง็กเขียนฮ่องเต้และพระกิวอ่องได้เตกลับสู่สวรรค์

3. ขั้นตอนปฏิบัติหลังวันประเพณีกินเจ มีดังนี้ พิธียกเสาตั้งโกหรือเสาตั้งกลง พิธีเลี้ยงทหาร

---

¹วิรัตน์ แก้วแทน. การศึกษาประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. 2537. หน้า 165 – 167.

อารีรัตน์ แซ่ก่ง¹ ได้ศึกษาประเพณีตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาเฉพาะขั้นตอนและการปฏิบัติตามประเพณีสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนประกอบพิธีกรรมมีขั้นตอนและพิธีกรรมสรุปได้ว่า การทำความสะอาดและการตกแต่ง เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการต้อนรับสิ่งดี ๆ ทำความสะอาดที่อยู่อาศัยเตรียมร่างกายให้สะอาด การประกอบพิธีกรรมส่งเจ้าขึ้นสวรรค์ทำพิธี โดยมีเครื่องเซ่นไหว้ที่ประกอบด้วยชาแซหรือโง้วแซ ผลไม้ ขนมหวานประเภทถั่วงานน้ำตาล 5 ชนิด เหล้า น้ำชา กาแฟ กระดาษเงินกระดาษทอง รูปหอม เทียนแดง โดยไหว้เจ้าประตูเทพแห่งฟ้า เทพแห่งดิน เจ้าเตา เพลงศ์อื่นที่บูชาในบ้านรวมทั้งบรรพบุรุษด้วย การประกอบพิธีรับเจ้า รับเจ้ามาจากสวรรค์มาบูชาต่อในวันรุ่งขึ้นจัดผลไม้ ขนมหวาน ขนมฟู น้ำชา กาแฟ กระดาษเงินกระดาษทอง รูปหอม เทียนแดง การเตรียมในวันจ่าย เป็นการเตรียมหาซื้อสิ่งของเพื่อใช้ประกอบพิธีและแจกจ่ายให้ครบก่อนถึงวันไหว้ โดยเตรียมประเภทอาหารคาวหวาน เครื่องดื่ม ผักผลไม้ กระดาษเงิน กระดาษทอง เสื้อผ้า กระดาษ รูปเทียน ประทัด กระดาษแดง ซองสีแดง

2. ขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประกอบพิธีกรรมวันตรุษจีน มีการปฏิบัติดังนี้ วันไหว้มีการประกอบพิธีกรรมตั้งแต่ 06.00 – 11.30 นาฬิกา งานสังสรรค์ระหว่างเพื่อน วันถือ วันเที่ยว วันทำความสะอาด วันปิดกิจการ

3. ขั้นตอนการปฏิบัติหลังวันตรุษจีน ชิวซิก จับโหง่ว

โสภาวรณ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต² ได้ศึกษาประเพณีแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาเฉพาะขั้นตอนและการปฏิบัติตามประเพณีสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนประเพณีแต่งงาน มีดังนี้ ขึ้นทาบทาม ขึ้นสู่ขอ ขึ้นหมั้น

¹อารีรัตน์ แซ่ก่ง. ศึกษาประเพณีตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. 2539. หน้า 95 – 97.

²โสภาวรณ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. ศึกษาประเพณีแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. 2538. หน้า 78 – 81.

2. ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีแต่งงาน มีดังนี้ การตกแต่งสถานที่ เตรียมสิ่งของเครื่องใช้ พิธีรับมอบเงินสินสอด พิธีเช่นไหว้เจ้าที่ พิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษ พิธีเลี้ยงฉลองแต่งงาน พิธีส่งตัวเข้าหอ

3. ขั้นตอนและการปฏิบัติหลังพิธีแต่งงาน มีดังนี้ การกลับมาเยี่ยมบ้านเจ้าสาว เมื่อกลับบ้านบิดามารดาต้องเช่นไหว้เทวดา เช่นไหว้เจ้าที่ เช่นไหว้บรรพบุรุษ และร่วมรับประทานอาหาร

จากพรรณานะของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า ประเพณีมีขั้นตอนและการปฏิบัติในรายละเอียดแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการประกอบพิธีกรรมของแต่ละประเพณี และจะต้องมีขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนพิธีกรรม ขั้นตอนและการปฏิบัติในพิธีกรรม และขั้นตอนและการปฏิบัติหลังพิธีกรรม

5. วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณี

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีไว้ดังนี้

สัจญญา วัชรพันธุ์¹ ได้ศึกษาวัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระเดือน 11 ของชาวสงขลา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมด้านความเชื่อและศาสนา ชาวไทยในเมืองสงขลาเชื่อว่าประเพณีลากพระเป็นการต้อนรับพระพุทธเจ้าในโอกาสที่พระพุทธองค์เสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาสู่โลกมนุษย์ตลอดจนความเชื่อเรื่องจากสวรรค์

2. วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม ซึ่งปรากฏเด่นจากในประเพณีลากพระของชาวสงขลา นิยมใช้ลายไทยในการประดิษฐ์เรือพระ

3. วัฒนธรรมด้านคมนาคม การคมนาคมของชาวสงขลาที่ปรากฏในประเพณีลากพระพบว่า เปลี่ยนแปลงจากอดีต ทั้งทางบกและทางน้ำ

4. วัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของชาวสงขลาที่ปรากฏในประเพณีลากพระมี 3 ด้าน คือ ด้านอาชีพ ฐานเศรษฐกิจในครอบครัว

5. วัฒนธรรมด้านสังคม วันประเพณีลากพระเป็นโอกาสที่จะได้พบปะและสนุกสนานรื่นเริงร่วมกัน

---

¹สัจญญา วัชรพันธุ์. วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระเดือน 11 ของชาวสงขลา. 2535. หน้า 156 – 159.

6. วัฒนธรรมด้านการละเล่นพื้นบ้าน ในประเพณีตากพระมีการละเล่นเป็นการสมโภชน์เรือพระ และเพื่อความสนุกสนาน เช่น การเล่นมโนราห์ หนังตะลุง

พัชรีย์ ฆังคmani¹ ได้ศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยเฉพาะวัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมด้านความเชื่อที่ปรากฏ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ความเชื่อเกี่ยวกับกรรมและกฎแห่งกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับชาติ ภพ ความเชื่อเกี่ยวกับผลทาน และความเชื่อเกี่ยวกับอนิสงฆ์แห่งความกตัญญูกตเวที

2. วัฒนธรรมด้านอาหารที่ปรากฏ ได้แก่ อาหารหลักในประเพณี คือ ขนมลา ขนมพอง ขนมบ้า ขนมกง และขนมดีซ่า อาหารประกอบในประเพณีซึ่งมีทั้งอาหารหวานและอาหารคาว ผลไม้

3. วัฒนธรรมด้านสังคมที่ปรากฏ ได้แก่ การชุมนุมญาติหรือการรวมญาติพี่น้อง การสังคัมสัมพันธ์เพื่อนบ้านและคนต่างถิ่น

4. วัฒนธรรมด้านศิลปกรรมที่ปรากฏเด่นชัดในประเพณี คือ การจัดหมุ่รับ

5. วัฒนธรรมด้านการละเล่นพื้นบ้านและการกีฬาที่ปรากฏในประเพณี ด้านการละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน ได้แก่ หนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก เป็นต้น ด้านการกีฬาพื้นบ้านที่ปรากฏ ได้แก่ ชนวัว เป็นต้น

พนิดา พุ่มเอี่ยม² ได้ศึกษาประเพณีไหว้พระจันทร์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยเฉพาะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ซึ่งจำแนกได้ 3 ด้านใหญ่คือ

1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับดวงจันทร์ เชื่อว่าบนดวงจันทร์มีเทพเจ้าสถิตอยู่

1.2 ความเชื่อเรื่องอาหาร เชื่อว่าอาหารที่นำมาประกอบพิธีนั้นเป็นสิริมงคลต่อผู้ประกอบพิธีและบุคคลในครอบครัว แสดงความขอบคุณต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

---

¹พัชรีย์ ฆังคmani. การศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2537. หน้า 165 – 166.

²พนิดา พุ่มเอี่ยม. ประเพณีไหว้พระจันทร์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. 2538. หน้า 81 – 82.

1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องใช้ต่าง ๆ เชื่อว่า สิ่งของที่เป็นเครื่องบรรณาการจะต้องนำไปเผาไฟเพื่อเป็นการส่งเทพเจ้าเสด็จกลับขึ้นไปบนดวงจันทร์

2. วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน อาหารที่นำมาประกอบพิธีกรรมจำแนกได้ตามประเภทได้ 3 ประเภทคือ อาหาร ผลไม้ และเครื่องดื่ม

3. วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย นิยมแต่งกายด้วยชุดใหม่ มีสีสันสดใสเพื่อเป็นสิริมงคล

4. วัฒนธรรมด้านการละเล่น ได้แก่ การเล่นโคมไฟ (เต็งลิ้ง) การแสดงร้องรำทำเพลง ขบวนแห่มังกรและขบวนแห่สิงโต

โสภารวรรณ รัตนคิลก ณ ภูเก็ต¹ ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง สรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมด้านความเชื่อ มีความเชื่อในด้านต่าง ๆ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับการปลุกเสก ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารในพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ในประเพณีแต่งงาน

2. วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย เจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะแต่งกายด้วยชุดสวยเป็นพิเศษ ถ้าเป็นข้าราชการก็จะแต่งชุดเต็มยศ เจ้าสาวแต่งกายด้วยชุดราตรียาว คลุ่มศิริระด้วยผ้าโปร่งบาง ตกแต่งด้วยดอกไม้ทำจากผ้าสวมถุงมือแบบโปร่ง สวมรองเท้าส้นสูง ตกแต่งเครื่องประดับ ส่วนผู้มาร่วมงานแต่งกายตามความพอใจโดยคำนึงถึงความสะดวกเหมาะสม

3. วัฒนธรรมด้านการบริโภค มีอาหารให้บริโภคทั้งอาหารคาว หวาน และเครื่องดื่มผลไม้

4. วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัวและเครือญาติ ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนและชาวบ้านในชุมชน

จากทฤษฎีของนักวิชาการสรุปได้ว่า ประเพณีต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานี้ มีวัฒนธรรมอื่นเข้าไปปรากฏอยู่ในแต่ละขั้นตอนแตกต่างกันไปในรายละเอียดที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการประกอบพิธีกรรมของประเพณีนั้น ๆว่าจะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมใดบ้างที่เหมือนกันในทุกประเพณีคือ จะต้องมีความเชื่อที่เกี่ยวกับความเชื่อปรากฏอยู่และยังมีวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ที่ปรากฏให้เห็นในแต่ละประเพณี เช่น วัฒนธรรมด้านอาหาร วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์ วัฒนธรรมด้านความเชื่อ วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม เป็นต้น

¹โสภารวรรณ รัตนคิลก ณ ภูเก็ต. ศึกษาประเพณีแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. 2538. หน้า 81 – 85.

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีทำบุญเดือนสิบ

ประเพณีทำบุญเดือนสิบเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวภาคใต้ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่ครั้งโบราณจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เนื่องจากความเชื่อทางพุทธศาสนา

จากเอกสารวิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ได้กล่าวถึงประเพณีทำบุญเดือนสิบของภาคใต้ว่า

ประเพณีทำบุญเดือนสิบแต่ละท้องที่อาจกำหนดวันและมีพิธีแตกต่างกัน เช่น ทางจังหวัดสงขลา สุราษฎร์ธานี ทำเป็น 2 วันด้วยกัน คือแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ครั้งหนึ่ง เรียก “วันรับตายายและวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ครั้งหนึ่งเรียก “วันส่งตายาย” ส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชกำหนดวันรับส่งตายายติดต่อกันทีเดียว คือวันแรม 14 - 15 ค่ำ ประเพณีทำบุญเดือนสิบ จุดประสงค์เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ผีบรรพบุรุษคือปู่ตายายญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ตลอดจนผีอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ไปสุคติไปเกิด เมื่อถึงกำหนดยมบาลปล่อยให้ขึ้นมาจากนรก ลูกหลานจึงต้องทำบุญตักบาตร¹

พรศักดิ์ พรหมแก้ว ได้กล่าวถึงประเพณีทำบุญเดือนสิบในภาคใต้ว่า

ทำบุญเดือนสิบเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวภาคใต้ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่ครั้งโบราณจนถึงปัจจุบันนี้ ทั้งนี้เนื่องมาจากความเชื่อทางพุทธศาสนาว่า ในปลายเดือนสิบพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้อง ซึ่งล่วงลับไปแล้ว โดยเฉพาะผู้ที่มีบาปตกนรกอยู่เรียกว่า “เปรต” จะได้รับการปล่อยตัวจากพญายมให้ขึ้นมาพบลูกหลานและญาติพี่น้องของตนในเมืองมนุษย์ในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ และให้กลับไปอยู่เมืองนรกดังเดิมในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ชาวบ้านจึงจัดให้มีการทำบุญเป็นประเพณีขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบครั้งหนึ่ง กับวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบอีกครั้งหนึ่ง (บางท้องถิ่นทำในวันแรม 14 ค่ำ) เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นสำคัญ²

¹วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช. ชีวิตไทยปักษ์ใต้. 2519. หน้า 15.

²พรศักดิ์ พรหมแก้ว. “ทำบุญเดือนสิบ : ประเพณี,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 7. 2542. หน้า 3384.

ปรีชา นุ่นสุข กล่าวถึงที่มาของประเพณีทำบุญเดือนสิบไว้ว่า

ประเพณีสารทเดือนสิบสันนิษฐานว่าเป็นประเพณีที่รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินเดียเหมือนกับประเพณีอื่นอีกหลายประเพณีที่ชาวนครรับมา ทั้งนี้เพราะว่าชาวนครติดต่อกับอินเดียมานานก่อนดินแดนส่วนอื่น ๆ ของประเทศไทย วัฒนธรรมและอารยธรรมของอินเดียส่วนใหญ่จึงถ่ายทอดมายังเมืองนครเป็นแห่งแรกแล้วค่อย ๆ ถ่ายทอดไปยังเมืองอื่น ๆ และภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย

ประเพณีสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่วิวัฒนาการมาจากประเพณี “เปตพลี” ของศาสนาพราหมณ์ กล่าวคือในศาสนาพราหมณ์มีประเพณีอยู่ประเพณีหนึ่ง เรียกว่า “เปตพลี” เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย ประเพณีนี้ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาในอินเดียก่อนสมัยพุทธกาล

คำว่า “เปต” เป็นภาษาบาลีตรงกับคำว่า “เปรต” ในภาษาสันสกฤตแปลว่า “ผู้ไปก่อน” หมายความว่าบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วของใคร ๆ ทุกคน ถ้าเป็นคนดี พญายมซึ่งเป็นเจ้าแห่งความตายจะวิญญูณ ไปสู่แดนอันเป็นบรมสุขไม่มาเกิดอีกแดนนี้อาจจะอยู่ที่ใดก็ได้แดนเดียวกับยมโลกตามความเชื่ออันเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่สุดของพราหมณ์ซึ่งมีปรากฏในพระเวท อันเป็นคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์

ต่อมาพราหมณ์ได้เกิดความเชื่อขึ้นมาใหม่ ก็ความเชื่อเกี่ยวกับนรก ดังนั้นชาวอินเดียจึงเกรงว่าบรรพบุรุษที่ตายไปอาจจะไปตกนรกก็ได้หากคนไม่ช่วย วิธีการช่วยไม่ให้ตกนรกก็คือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้เรียกว่าพิธีสราทซ์ ซึ่งกำหนดวิธีการทำบุญไว้หลายวิธี หากลูกหลานญาติมิตรไม่ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษที่ตายไปเป็นเปรตจะได้รับความอดอยากมาก ดังนั้นการทำบุญทั้งปวงที่ทำเพื่ออุทิศผลไปให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเรียกว่าทำบุญทักษิณานุประทานหรือเปตพลีนั่นล้วนเป็นความเชื่อที่มีเค้ามาจากเรื่องเปรตของพราหมณ์ทั้งสิ้น¹

¹ปรีชา นุ่นสุข. “สารทเดือนสิบ : มรดกทักษิณ,” อนุสาร อ.ส.ท. 21 (2) : 54 - 55

เปรมจิต ชนะวงศ์¹ ได้กล่าวถึงประเพณีทำบุญเดือนสิบในจังหวัดนครศรีธรรมราชว่า ประเพณีสารทเดือนสิบเป็นประเพณีสำคัญคู่บ้านคู่เมืองนครศรีธรรมราชมาช้านาน เมื่อกล่าวถึง “งานเดือนสิบ” แล้วใคร ๆ ก็นึกถึงเมืองนคร ชาวนครศรีธรรมราชที่จากภูมิลำเนาไปอยู่ไกลบ้าน ไกลเมือง เมื่อถึง “เดือนสิบ” ก็จะเริ่มกลับบ้านเกิดเมืองนอนเพื่อร่วมงานประเพณีสารทเดือนสิบ โดยทั่วหน้ากัน

ประเพณีสารทเดือนสิบของชาวนครศรีธรรมราชมีขึ้นด้วยเหตุผลหลายประการดังนี้

1. เนื่องจากความเชื่อทางพุทธศาสนา เชื่อว่าในปลายเดือนสิบปู้ย่า ตายาย ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว และคนบาปทั้งหลายที่ตกนรก จะถูกปล่อยจากนรกให้ขึ้นมาพบญาติพี่น้องในวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบ และให้กลับไปนรกดังเดิมในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ดังนั้น ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็พยายามหาอาหารต่าง ๆ ไปทำบุญที่วัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับที่ขึ้นมาจากนรก

2. เป็นการทำบุญเนื่องมาจากความชื่นชมยินดีในโอกาสที่ได้รับผลิตผลทางการเกษตร

3. เพื่อนำพืชผลต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเกษตรไปทำบุญสำหรับพระภิกษุจะได้เก็บไว้เป็นเสบียงในฤดูฝน ซึ่งจะเริ่มในตอนปลายเดือนสิบ

4. เพื่อเป็นการแสดงความรื่นเริงและสนุกสนานประจำปีร่วมกัน เพราะความภาคภูมิใจ ความสุขใจ และความอิ่มใจที่ได้ปฏิบัติการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ ได้กล่าวถึงประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชว่า

งานสารทเดือนสิบ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ผีบรรพบุรุษประจำปีครั้งที่สำคัญและยิ่งใหญ่ที่สุด ชาวเมืองนครศรีธรรมราชถือว่าถ้าจะลืมหรือว่าไม่ได้ ทำบุญในเดือนอื่น ๆ ก็ไม่เป็นไร แต่วันสารทเดือนสิบจะไม่ทำบุญไม่ได้เป็นอันขาด เพราะถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ตามความเชื่อเรื่องวิญญาณของบรรพบุรุษและญาติมิตรผู้ล่วงลับไปแล้วเฉพาะผู้ที่เคยสร้างบาปกรรมไว้มากเป็นเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ต้องตกนรกเป็นเปรต ทนทุกข์เวทนาสนองบาปกรรมที่ได้กระทำไว้ยังไม่ได้

¹เปรมจิต ชนะวงศ์. เดือนสิบ 25 ที่ระลึกในการจัดงานเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี 2525 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช. 2525. หน้า 28-29.

ไปผูกไปเกิด พอถึงวันสารทเดือนสิบขมบาลจะปล่อยให้ออกจากยมโลกกลับขึ้นมาเยี่ยม
ลูกหลานของตนบน โลกมนุษย์เพื่อคอยรับเอาส่วนบุญกุศลปีละครั้ง¹

กล่าวโดยสรุป ประเพณีทำบุญเดือนสิบเป็นประเพณีเนื่องในพุทธศาสนาที่สำคัญ
อย่างหนึ่ง โดยเฉพาะชาวอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ถือว่าเป็นประเพณีที่สำคัญ
ที่สุดในบรรดาประเพณีทั้งหมดในรอบปี ประเพณีทำบุญเดือนสิบยังมีวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ปรากฏ
อยู่ในประเพณี ดังนั้นการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศ
มาเลเซีย จึงช่วยให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย
วัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยโดยส่วนรวมอีกด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจและสามารถนำความรู้
ดังกล่าว มาเป็นพื้นฐานในการกำหนดหัวข้อการวิจัย กำหนดแหล่งข้อมูล กำหนดขอบเขต
กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัย และเป็นประโยชน์ในการอธิบายพรรณนาวิเคราะห์ต่อไป

---

¹ประทุม ชุ่มเฟิงพันธ์. นครศรีธรรมราช. 2514. หน้า 86.

บทที่ 3

ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

เชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

ประเพณีทำบุญเดือนสิบเป็นประเพณีเก่าแก่และสำคัญมากประเพณีหนึ่งของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ได้ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างเคร่งครัด ดังที่ พระปลัดเพียร ฐานุตาโร¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ประเพณีทำบุญเดือนสิบ คนในท้องถิ่นเรียกว่า ประเพณีชิงเปรต หรือวันชิงเปรต ซึ่งจะทำการในวันแรม 1 ค่ำและแรม 15 ค่ำ เดือนสิบทางจันทรคติ ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อทางพุทธศาสนาว่า ในปลายเดือนสิบของทุกปี พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง ที่ล่วงลับไปแล้ว และคนที่มีบาปทั้งหลายที่ตกนรก ซึ่งเรียกว่าเปรตจะถูกปล่อยขึ้นมาจากนรกให้มาพบลูกหลานและญาติพี่น้องในเมืองมนุษย์ในวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบ และจะถูกเรียกกลับไปสู่นรกดังเดิมในวันแรมสิบห้าค่ำเดือนสิบ ดังนั้นในช่วง 15 วันที่เปรตได้รับอนุญาตให้ขึ้นจากนรกมาพบญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่ในเมืองมนุษย์นั้น ลูกหลานและญาติพี่น้องจะแสดงความกตัญญูโดยแสวงหาอาหารต่าง ๆ ไปทำบุญที่วัดเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วที่ขึ้นมาจากนรก เพราะเกรงว่า ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้องที่ขึ้นมาจากนรกจะอดอยากหิวโหย การทำบุญอุทิศส่วนกุศลดังกล่าวจะทำการในวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบซึ่งเป็นวันแรกที่พวกเปรตขึ้นมาจากนรก เรียกวันนี้ว่า วันรับเปรต ครั้นถึงวันแรม 15 ค่ำเดือนสิบเป็นวันที่พวกเปรตจะต้องกลับไปสู่นรก ก็จะจัดพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้อีกครั้งหนึ่งเรียกว่า วันส่งเปรต แต่ในบางชุมชนของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จะจัดประเพณีทำบุญเดือนสิบหรือประเพณีชิงเปรต 3 ครั้งซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ พระครูวิเทศน์ ธรรมนะ² ที่กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ยึดถือปฏิบัติประเพณีทำบุญเดือนสิบอย่างเคร่งครัด เพราะเป็นโอกาสของการแสดงออก

---

¹พระปลัดเพียร ฐานุตาโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิภูลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546.

²พระครูวิเทศน์ ธรรมนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546.

ถึงความกตัญญูต่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยเฉพาะในหมู่บ้านยุงเกา ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นชุมชนที่มีชาวมลายูเชื้อสายไทยกลุ่มใหญ่ที่สุดในรัฐกลันตัน จะมีการทำบุญเดือนสิบกัน 3 ครั้งคือในวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบ เป็นวันรับเปรตในวันแรม 8 ค่ำเดือนสิบ เรียกว่า วันเลี้ยงคูเปรต และในวันแรม 15 ค่ำเดือนสิบ เรียกว่า วันส่งเปรต จะเห็นว่าในหมู่บ้านยุงเกา จะมีการทำบุญเดือนสิบเพิ่มขึ้น 1 วันคือ วันแรม 8 ค่ำเดือนสิบ เป็นวันเลี้ยงคูเปรตที่มาอยู่ในเมืองมนุษย์ จะได้กินอิ่มนอนหลับอย่างมีความสุขหลายวันเป็นความเชื่อเฉพาะถิ่นที่เกิดขึ้นมานาน โดยปกติแล้วการทำบุญเดือนสิบแต่เดิมก็จะทำ 2 ครั้งเช่นกัน จะเพิ่มเป็น 3 ครั้ง เฉพาะปีอธิกสุรทินหรือปีที่มีเดือน 8 สองครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. 2547 นี้ทุกหมู่บ้านของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จะทำบุญกัน 3 ครั้ง ทั้งนี้เพราะความเชื่อของชาวบ้านเชื่อว่า เปรตที่ขึ้นจากรกในปีที่เดือน 8 สองครั้งจะอยู่บนโลกมนุษย์นานจะทำให้อดอยากหิวโหย จึงต้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เป็นการเลี้ยงคูในระหว่างอยู่บนโลกมนุษย์ให้สุขสบาย

ประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ทุกครั้งจะมีความสำคัญเหมือนกัน การปฏิบัติตามประเพณีก็เช่นเดียวกัน ดังที่พระอริการชุน ญาณนปโน¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จะมีความสำคัญเหมือนๆ กันทุกครั้ง การปฏิบัติตามประเพณีก็มีขั้นตอนเหมือนกัน ความศรัทธา ความเคร่งครัดในการปฏิบัติก็เป็นแบบเดียวกัน เป็นเรื่องปกติของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ที่จัดงานประเพณีอย่างพร้อมเพรียงกัน ไม่ว่าจะประเพณีใด ๆ แต่ประเพณีทำบุญเดือนสิบมีความละเอียดอ่อน ขั้นตอนปฏิบัติ และมีวัฒนธรรมอื่น ๆ ปากฎอยู่ในประเพณีเดือนสิบมาก จึงทำให้คุณเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่แท้จริงแล้วในความเข้าใจของผู้ทำบุญถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาเท่านั้น

การทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ในแต่ละวันถือว่าสำคัญมาก เพราะเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณบรรพบุรุษที่สำคัญที่สุดที่ล่วงลับไปแล้ว จะลืมไปไม่ได้เป็นอันขาด ดังนั้นลูกหลานชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ที่ไปอยู่ต่างถิ่นหรือไปทำงานที่อื่นก็กลับมาทำบุญ

¹พระอริการชุน ญาณนปโน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาาราม ตำบลโย อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2546.

เดือนสิบที่บ้านเกิดของตนเอง จะไม่ยอมละเว้น ดังที่ วิภาวี คำรง¹ กล่าวไว้สรุปได้ว่า ลูกหลานญาติพี่น้องของผู้ที่ล่วงลับไป จะต้องกลับบ้านไปทำบุญเดือนสิบทุกครั้ง เพราะถ้าไม่ไปทำบุญในวันซึ่งปรารถนาคือว่าเป็นพวกเนรคุณไม่รู้จักบุญคุณของบุพการี จะอยู่ที่ใดก็ต้องกลับเป็นเช่นนี้ตลอดมา จึงทำให้การทำบุญในวันนี้มีผู้มาร่วมกันทำบุญทุกครัวเรือน ทุกคน สำหรับการปฏิบัติประเพณีมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

ประเพณีทำบุญเดือนสิบหรือประเพณีชิงเปรต เป็นประเพณีที่สำคัญยิ่งของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ดังที่ คม ลินิน² และ เสาร์ คำรงรักษ์³ ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า ชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ถือวันประเพณีทำบุญเดือนสิบหรือวันประเพณีชิงเปรต เป็นวันทำบุญครั้งใหญ่ให้แก่วิญญาณบรรพบุรุษ ดังนั้นสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมจึงทำกันอย่างจริงจังและพิถีพิถันเป็นพิเศษ มีการเตรียมการอย่างดีทั้งในส่วนของวัดและชาวบ้าน ซึ่งการเตรียมการต่าง ๆ ก่อนวันประเพณี สรุปได้ดังนี้

1. การเตรียมการของทางวัด

วัด เป็นสถานที่ที่สำคัญ ซึ่งวิถีชีวิตของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียทุกคนจะผูกพันกับวัด ตั้งแต่เกิดจนตาย ดังที่ พระครูประศาสน์ประชากร⁴ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชาวบ้านมีความใกล้ชิดกับวัดมาก วัดจึงมีอยู่ในทุกหมู่บ้าน และเป็นสมบัติส่วนร่วมของชุมชนเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวด

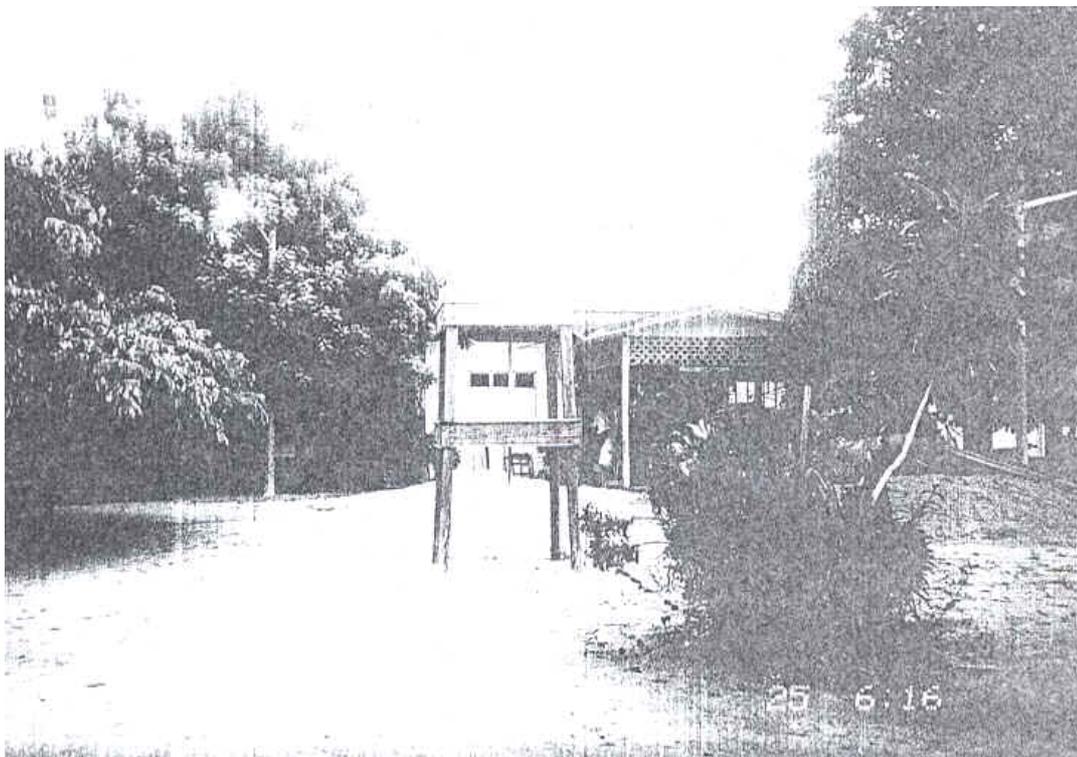
¹วิภาวี คำรง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิศุทธองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2546.

²คม ลินิน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาราม ตำบลไย อำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2546.

³เสาร์ คำรงรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2546.

⁴พระครูประศาสน์ประชากร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโพธิหาร ตำบลบาลลาตัน อำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2546.

รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะช่วงที่มีงานประเพณี ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอ
 คูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จะไปรวมกันที่วัดเพื่อประกอบพิธีกรรม ดังนั้นก่อนถึง
 วันประเพณีทางวัดจึงต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์เอาไว้ต่าง ๆ ให้พร้อม สำหรับการเตรียมการของ
 ทางวัดในเขตอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เนื่องในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบหรือ
 ประเพณีชิงเปรตนี้ ทางวัดจะต้องเตรียมสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งจะเป็นศาลาการเปรียญ
 จัดโต๊ะหมู่บูชาให้ถูกที่ และให้มีพื้นที่สำหรับชาวบ้านนั่งประกอบพิธีให้กว้างขวาง เตรียมสายสิญจน์
 ฦกโท กรวดน้ำ บาตรพระ ดอกไม้ รูปเทียน ในส่วนของโรงฉัน (โรงครัว) ที่จะเตรียมอุปกรณ์
 สำหรับใส่อาหาร เช่น กะละมัง ถ้วย จาน และอื่น ๆ เป็นไว้ให้พร้อมที่จะใช้ในวันประเพณี
 ในส่วนของการชิงเปรต ทางวัดจะจัดเตรียมร้านเปรตหรือหลาเปรตไว้ โดยชาวบ้านจะมาช่วยกัน
 สร้างร้านเปรตก่อนถึงวันประเพณีหนึ่งวัน ทางวัดจะเป็นผู้กำหนดสถานที่ บางวัดจะสร้างร้านเปรต
 ไว้ถาวรเพื่อตั้งอาหารให้เปรต การเตรียมการต่าง ๆ ของทางวัดชาวบ้านจะมาช่วยเหลือในการ
 เตรียมการจนมีความพร้อมที่จะทำพิธีกรรมตามประเพณีได้ (รูปภาพประกอบ 1)

ภาพประกอบ 1 ร้านเปรตหรือหลาเปรต ที่วัดประจุมธาควนาราม ตำบลโย
 อำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2546)

2. การเตรียมการของชาวบ้าน

ก่อนถึงวันประเพณี จะแบ่งการเตรียมการออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่ทำเป็นกลุ่ม เช่น การจัดหมຸຮັບ* และส่วนที่เป็นบุคคลหรือครอบครัว เช่น การเตรียมอาหารผลไม้ต่าง ๆ การเตรียมน้ำสระเปรต ซึ่งการเตรียมการเหล่านี้จะทำก่อนวันประเพณี 2 – 3 วัน ดังที่ แดง อินทวงษ์¹ ศรีนวล ลิสิน² และ นุ้ย นพคุณ³ ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า ก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ ชาวบ้านต้องเตรียมการอย่างน้อย 2 – 3 วัน เพราะต้องจัดเตรียมของหลายอย่าง เช่น การเตรียมอาหารในการประกอบพิธีกรรม ถวายพระ และสำหรับรับประทานร่วมกัน การจัดหมຸຮັບ ซึ่งจะทำเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 – 6 ครอบครัวร่วมกันทำ ซึ่งการเตรียมการต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเตรียมอาหาร อาหารที่ใช้ในประเพณีทำบุญเดือนสิบนี้มีทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน รวมทั้งพืชผักผลไม้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในฤดูกาล อาหารบางอย่างจะต้องมีการทำก่อนล่วงหน้า 2 – 3 วัน ได้แก่ พวกขนมต่าง ๆ เช่น ขนมพอง ขนมลา ขนมบ้า ขนมไข่ปลา ขนมเจาะหู (ดีซำ) หรือที่เรียกกันว่า ขนมเดือนสิบ ขนมเหล่านี้สามารถเก็บไว้ได้นาน โดยเฉพาะขนมลาสามารถทำก่อนล่วงหน้าประมาณ 1 สัปดาห์ เนื่องจากวิธีการทำยุ่งยากกว่าขนมชนิดอื่น ขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่างนี้จะมีส่วนผสมที่คล้าย ๆ กัน คือ แป้ง น้ำตาล ที่แตกต่างกันก็คือ แป้ง ที่ใช้เพราะขนมบางอย่างใช้แป้งข้าวเจ้า ขนมบางอย่างใช้แป้งข้าวเหนียวและที่เหมือนกันคือ จะต้องมีการทอดในน้ำมัน สำหรับน้ำมันที่ใช้ถ้าต้องการความสะดวกรวดเร็วก็จะซื้อน้ำมันตามท้องตลาด แต่สำหรับชาวชนบทนิยมทำน้ำมันมะพร้าวขึ้นใช้เองเป็นการประหยัดอีกทางหนึ่งในการทำขนมเดือนสิบนี้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอคูมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย แต่ละครอบครัวมีการใช้น้ำมันมาก อย่างน้อยครอบครัวละประมาณ 4 – 5 ขวด (ขนาดขวดแม่โขงกลม) น้ำมันหนึ่งขวดจะต้องใช้มะพร้าว 7 – 10 ผล ดังนั้นเพื่อให้ได้ปริมาณน้ำมันมะพร้าวตามต้องการจะต้อง

---

* หมຸຮັບ เป็นภาษาถิ่นใต้ แปลว่า สำหรับ ในประเพณีทำบุญเดือนสิบหมายถึง การนำอาหารและสิ่งของต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในประเพณีทำบุญเดือนสิบจัดลงในภาชนะวางลำดับตามคติความเชื่อที่สืบทอดกันมาของประเพณีทำบุญเดือนสิบ.

¹ แดง อินทวงษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาราม ตำบลไย อำเภอคูมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.

² ศรีนวล ลิสิน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาราม ตำบลไย อำเภอคูมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.

³ นุ้ย นพคุณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลธาราธิลา ตำบลเป็งกันกูบ็อก อำเภอคูมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2546.

ใช้มะพร้าวหลายสิบลูก เพื่อนบ้านใกล้เคียงจึงมาช่วยตั้งแต่เริ่มปอกมะพร้าว ขูดมะพร้าว คั้นกะทิ จนกระทั่งได้น้ำมันออกมา ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดนี้จะต้องทำต่อเนื่องกันจนเสร็จ เรียกว่า “เคี้ยวมัน”

ในส่วนวิธีการเคี้ยวมัน สวย ศรีสวัสดิ์¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า การเคี้ยวมันในเดือนสิบ จะทำก่อนวันประเพณี ประมาณ 5 – 15 วัน แต่ละครอบครัวจะหามะพร้าวมาเตรียมสะสมไว้ ไม่น้อยกว่า 30 ผล โดยในหมู่บ้านหนึ่งอาจจะนัดกันว่าบ้านใครจะเคี้ยวมันก่อน อาจจะช่วยกันในหมู่เครือญาติหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงก็ได้เพื่อจะได้ไม่ซ้ำซ้อนกัน เมื่อถึงวันกำหนดพวกผู้ชาย จะช่วยกันปอกมะพร้าว โดยจะนิยมทำช่วงตอนบ่ายเพราะไม่ร้อน พอตตอนเย็นถึงค่ำก็จะช่วยกัน ขูดมะพร้าวทั้งหญิงและชายเป็นที่ครึกครื้นกัน ขูดมะพร้าวเสร็จก็จะแยกย้ายกันกลับบ้าน รุ่งเช้า ก็จะช่วยกันคั้นกะทิโดยมอบภาระให้กับผู้ชาย เพราะถือว่ามีแรงมากจะคั้นน้ำกะทิออกมันมาก ครั้นครั้งแรกเรียก “คั้นหัวกะทิ” เสร็จก็นำมะพร้าวที่คั้นแล้วมาตำโขลกด้วยครกตำข้าวโดยเป็นหน้าที่ของผู้หญิงแล้วนำมาคั้นอีก อาจผสมน้ำอุ่นเล็กน้อยเพื่อให้คั้นง่าย กะทิที่ได้ครั้งที่สองนี้เรียกว่า “หางกะทิ” เสร็จก็นำกะทิที่คั้นได้มารองด้วยกระชอนขนาดใหญ่ลงในกระทะใบบัว ซึ่งกระทะ จะต้องสะอาดจริง ๆ น้ำมันที่ได้จึงจะสะอาด กระทะจะวางบนเตาดินที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะการเคี้ยว แต่ละกระทะใช้เวลาประมาณ 5 – 7 ชั่วโมง ในช่วง 4 ชั่วโมงแรกเคี้ยวให้กะทิเดือดไปเรื่อย ๆ โดยใช้ไม้พายขนาดใหญ่และยาวกวไปเรื่อย ๆ หลัง 4 ชั่วโมงไปแล้วกะทิจะแห้งลงและเริ่มแตกมัน จะมีขี้มันจับตัวกันเป็นก้อนสีขาวขุ่น ถึงขั้นนี้ต้องกวนอยู่ตลอดเวลาต้องใช้ไฟแรงจนน้ำมันเริ่มมีสีเหลืองก็ซาไฟลง กวนต่อไปเพื่อให้ น้ำระเหยออกหมดสีของน้ำมันจะใสอมเหลือง ขี้มัน จะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเข้มเมื่อถึงขั้นนี้ก็ชะไฟโดยเอาไม้พินออกหมด เหลือแต่ถ่านไฟเล็กน้อย และต้องกวนอยู่ตลอดเวลา แล้วตักน้ำมันใส่ภาชนะ ส่วนขี้มันใส่ผ้าขาวสะอาดแล้วรวบสี่มุมเข้าด้วยกัน จากนั้นบีบเอาน้ำมันออกให้เกือบหมด เทขี้มันออกทำเช่นนี้จนหมดกระทะ ผู้ที่มาช่วย ก็จะกินขี้มันและนำกลับไปบ้าน ส่วนน้ำมันจะวางไว้จนเย็นแล้วเก็บใส่ขวดไว้ น้ำมันที่เคี้ยวเองนี้ เมื่อนำไปทำขนมจะสามารถเก็บขนมไว้กินได้นาน

สำหรับในปัจจุบันการเคี้ยวมันเดือนสิบนี้จะไม่ค่อยทำกันมากนัก ชาวบ้านส่วนมากนิยมซื้อน้ำมันจากตลาดหรือซื้อจากชาวมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม เพราะคนอิสลามนิยมเคี้ยวมันไว้ใช้เองตลอดปี

¹สวย ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชา
วินาราม ตำบลศาลาใหม่ อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.
2546.

หลังจากได้น้ำมันแล้วก็จะนำน้ำมันที่ได้มาใช้ทอดขนม นอกจากการเตรียมขนมต่าง ๆ ล่วงหน้าแล้ว ชาวบ้านต้องเตรียมอาหารคาวอีกหลายอย่างเพื่อนำไปถวายพระ โดยเตรียมไว้ก่อนวันประเพณี 1 วัน บางแห่งมีการรวมกลุ่มกันซื้อหมูเป็นตัวแล้วนำมาฆ่าแบ่งเนื้อกันคนละ 1 – 2 กิโลกรัมกับข้าวที่เตรียมไว้ก่อนหน้านี้ค่อนข้างพิถีพิถันกันมากและคำนึงถึงอาหารที่บรรพบุรุษชอบกิน โดยเฉพาะแกงคั่วใส่กะทิจะขาดไม่ได้ เพราะเป็นอาหารที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฎกัณฑ์ตัน ประเทศมาเลเซียชอบ นอกจากนั้นก็เตรียมพวกผลไม้ซึ่งหาได้ง่าย เพราะช่วงนี้เป็นระยะที่ผลไม้ให้ผลพอดี เช่น มังคุด ลองกอง และเงาะ เป็นต้น นอกนั้นก็อาจมีผลไม้จากท้องถิ่นอื่นหรือซื้อจากตลาด เช่น องุ่น แอปเปิ้ล สาลี่ เป็นต้น

2.2 การจัดเตรียมหมุ่รับ จะมีการเตรียมจัดล่วงหน้าก่อนวันประเพณี 1 วัน ชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันจัดทำหมุ่รับ กลุ่มละประมาณ 5 – 6 ครอบครัว บางกลุ่มอาจจะมากกว่านั้น หรืออาจจัดในหมู่ญาติพี่น้อง หมุ่รับเป็นส่วนหนึ่งที่จะใช้ในพิธีกรรมการทำบุญเดือนสิบและเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง และถ้าจะให้ได้อานิสงส์และต้องจัดให้ถูกต้องกับนิสัยชอบของบรรพบุรุษที่เราอุทิศไปให้ ดังที่ พระสมุห์ดี บุญช่วย¹ พระคุณ กนตสิโล² ทอน แสงสุวรรณ³ กัน เจริญสุข⁴ และ สมบูรณ์ วันเคิม⁵ กล่าวถึง การจัดหมุ่รับไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า การจัดหมุ่รับจะจัดทำก่อนวัน

¹พระสมุห์ดี บุญช่วย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพุทธาวาส ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอคุมปัด รัฎกัณฑ์ตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

²พระคุณ กนตสิโล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโลกสยามาราม ตำบลจางบั้งเอี่ยมปัด อำเภอคุมปัด รัฎกัณฑ์ตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.

³ทอน แสงสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดบางตะหวาศิลาลอย ตำบลกลานกูบ็อก อำเภอคุมปัด รัฎกัณฑ์ตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.

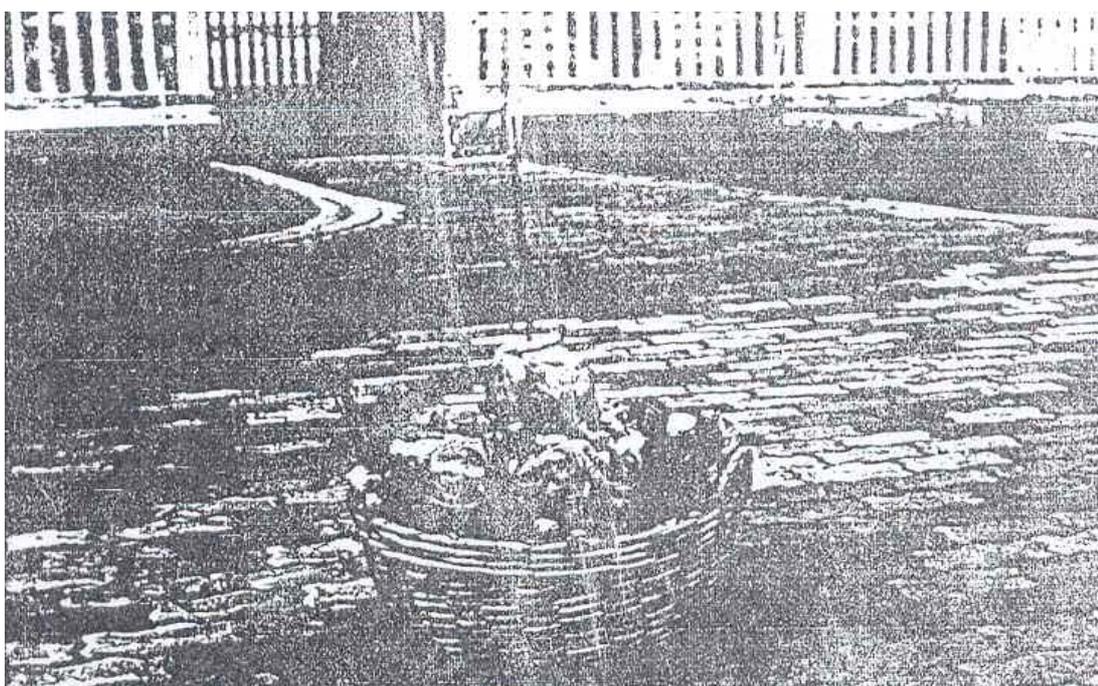
⁴กัน เจริญสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดบางตะหวาศิลาลอย ตำบลกลานกูบ็อก อำเภอคุมปัด รัฎกัณฑ์ตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.

⁵สมบูรณ์ วันเคิม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิภคทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอคุมปัด รัฎกัณฑ์ตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2546.

ประเพณี 1 วัน ลักษณะการจัดรูปแบบไม่เป็นที่แน่นอน แล้วแต่ความสะดวกของแต่ละกลุ่มหรือแต่ละบุคคล การจัดหมุ่รับกันที่ปฏิบัติกันอยู่มีการจัดดังนี้

ภาชนะสำหรับจัด “หมุ่รับ” ในสมัยก่อนจะใช้กระบุงเดี่ยว ๆ สานด้วยไม้ไผ่ ส่วนมากลงทุนเข้าป่าตัดไม้ไผ่มาผ่ากลาเป็นดอก แล้วสานกันขึ้นเองอย่างประณีต ขนาดเล็กใหญ่แล้ว แต่ความต้องการและฐานะว่าจัดหาพืชผักได้มากน้อยเพียงใด แต่สำหรับในปัจจุบันภาชนะใช้จัดหมุ่รับใช้ภาชนะได้หลายชนิด เช่น กระจาด ถาด กระละมัง ถัง หรือกระเชย เป็นต้น

การจัดหมุ่รับ ขึ้นแรกใส่ข้าวสารรองภาชนะ แล้วใส่หอม กระเทียม พริก เกลือ กะทิ น้ำตาล และบรรดาเครื่องปรุงรสอาหารที่จำเป็นจนครบ ต่อจากนั้นก็ใส่อาหารแห้ง เช่น ปลาเค็ม เนื้อเค็ม ผักผลไม้สำหรับประกอบอาหารคาวหวานที่เก็บไว้ได้นาน ๆ เช่น มะพร้าว ผัก มัน กล้วย (ที่ยังไม่สุก) อ้อย ข้าวโพด ข่า ตะไคร้ ขมิ้น เป็นต้น (ดูภาพประกอบ 2)

ภาพประกอบ 2 การจัดหมุ่รับ ที่วัดประทุมรัตนาราม ตำบลโย อำเภอดุสิต
รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2546)

สำหรับมะพร้าวปอกเปลือกออกหมด อ้อยจะตัดเป็นท่อนยาวท่อนยอดตัดไปปลายยอดทิ้งเพียงเล็กน้อย ตะไคร้ก็เหมือนกันตัดปลายสุดของใบออก ข้าวโพดตัดติดก้านยาว ทั้งนี้เพื่อใช้ปักกรอบ ๆ ภาชนะต่าง ๆ กระเปาะสำหรับใส่ของอื่น ๆ จะเป็นอะไรอะไรก็ได้แล้วแต่ศรัทธา แต่ต้องเป็นพวกเสียบยงที่เก็บไว้ได้นาน อาจเป็นของใช้จำเป็นประจำครัว ของใช้ในกิจวัตรประจำวัน

เช่น น้ำมันมะพร้าว น้ำมันก๊าด ไม้ขีดไฟ หม้อ กระทะ ช้อน ถ้วย ชาม แก้ว เข็ม ค้าย หมาก พลุ กานพลู การบูร พิมเสน ปูน ยาเส้น บุหรี่ ยาสามัญประจำบ้าน รูป เทียน เป็นต้น ถัดขึ้นมาที่จะใส่สิ่งของที่จำเป็นและสำคัญยิ่งในการจัดหมักรับคือ ขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่าง อันเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีทำบุญเดือนสิบ ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง ขนมงข ขนมเจาะหู (ขนมคิซ่า) ขนมบ้า และเพิ่มขนมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของหมักรับอีก 1 อย่าง คือ ลาลอยมัน เป็นสัญลักษณ์แทนฟูกหมอน

ขนมเหล่านี้เป็นขนมที่เก็บไว้ได้นานไม่บูดเสียง่าย ขนมเดือนสิบทั้งหมดนี้จะขาดไม่ได้ ในกาจัดหมักรับ นอกจากนี้ในหมักรับอาจจะใส่ขนมอื่นๆ อีกก็ได้ แต่ต้องเป็นขนมที่ไม่บูดเสียง่าย ที่นิยมกันก็มี ขนมเทียม ขนมต้ม ฝอยทอง มะพร้าวแล้ว กระจาสารท กล้วยหรือมันฉาบน้ำตาล เป็นต้น

เมื่อใส่ขนมเสร็จก็จะใช้ไม้ขวางปากภาชนะจัดหมักรับเสียทีหนึ่ง บนไม้ขวางตั้งกระทง เย็บด้วยใบตองเป็นรูปกลมใส่ข้าวสุกแล้วเขียนใบตองให้กลมขนาดเดียวกัน ปิดบนใบตองตั้งกระทงเล็กบรรจุกับข้าวและของหวานที่พระภิกษุฉันได้ทันทีที่รับประทาน เสร็จแล้วเย็บใบตองเป็นรูปฝาชีทรงสูงพองามครอบ บนยอดปักรูปเทียนและธงฟ้าหรือธงกระดาษเล็ก ๆ หลากสี กระทงอาหารคาวหวานสำเร็จรูปนี้พระสามารถฉันได้ทันทีในมือที่ถวายหมักรับ กระทงใบตองบรรจุอาหารคาวหวานนี้เองที่เรียกว่า “ยอดหมักรับ” จากที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นค่านิยมของคนในสมัยก่อน แต่สำหรับยอดหมักรับในสมัยปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นธูปธูปติดกันปักเป็นธงใบเสมาแล้ว

กระทงใช้ใบตองเย็บเป็นทรงกลมใส่ข้าวสุกรองกัน ใบตองเป็นแผ่นกลมรองตั้งกระทงเล็กใส่กับข้าวและรองตั้งกระทงเล็กใส่ของหวานอีกชั้นรวมเป็นสามชั้น แล้วเย็บเปิดฝาชีปิด

หลังจากตั้งยอดหมักรับเสร็จก็ตกแต่งตามความต้องการแล้วแต่จะเห็นสวยงาม เช่น ภาชนะกระดาษเกียบสีต่าง ๆ ปักดอกไม้ สอดดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยกระดาษหรือผ้าตุ๊กตารูปละครรำ และรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น วัว ควาย เสือ ช้าง ปลา นก ไก่ ฯลฯ ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นมาจากใส่หญ้าปล้อง ไม้ระกำ สอดขัดด้วยใบลาน หรือปั้นด้วยดินบั้งจนเป็นที่พอใจ สำหรับตุ๊กตาต่าง ๆ ที่ติดหมักรับนั้น พัน ทรงแสง ได้กล่าวว่า “ถ้าจะให้ได้อานิสงส์แรงต้องจัดให้ถูกกับนิสัยชอบของบรรพบุรุษที่เราจะอุทิศไปให้ เช่น บรรพบุรุษชอบคุณละคร ชอบกัศปลา เล่นไก่ชน เล่นชนวัว เล่นนกเขา เป็นต้น จัดตุ๊กตารูปต่าง ๆ เหล่านี้ติดหมักรับไปด้วย”¹

¹ พัน ทรงแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมธาตุวนาราม ตำบลโย อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546.

การจัดหมู่รับรูปแบบที่ใช้ก็แล้วแต่ผู้จัดว่าจะจัดรูปแบบใดอาจจัดธรรมดาคือ จัดลงในกระเจาด กะละมัง กระบุง หรืออาจจะจัดให้สวยงามเป็นรูปแบบต่าง ๆ แล้วตกแต่งด้วยดอกไม้ หรือทำเป็นรูปอื่นก็ตามแต่ผู้จัดต้องการ การจัดนั้นอาจจัดกันเฉพาะในแต่ละครอบครัว หรืออาจจะจัดรวมกันในหมู่ญาติพี่น้อง หรืออาจจัดกันเป็นกลุ่มก็ได้ ในปัจจุบันการจัดหมู่รับส่วนใหญ่จะจัดรวมกันในหมู่ญาติพี่น้อง และจัดกันเป็นกลุ่ม รูปแบบการจัดไม่เป็นที่สวยงาม แต่เน้นที่จะใช้ให้ถูกต้องในพิธีกรรมมากกว่า

ผลการศึกษารายงานและการปฏิบัติก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบสรุปได้ดังนี้

การเตรียมการก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอคูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย มีการเตรียมการเป็น 2 ส่วนคือ

1. การเตรียมการของทางวัด ทางวัดจัดเตรียมสถานที่ เช่น ศาลาการเปรียญ โรงฉัน (โรงครัว) จัดโต๊ะหมู่บูชา เตรียมอุปกรณ์สำหรับใส่อาหาร ทำร้านเปรต เตรียมสายสัญญาณ และอุปกรณ์อื่นๆ ไว้ให้พร้อม

2. การเตรียมการของชาวบ้าน ชาวบ้านจะเตรียมอาหารคาว อาหารหวาน สำหรับพิธีกรรม พืชผักผลไม้ น้ำสระเปรต ทำหมักรับ ดอกไม้ ธูปเทียน เพื่อใช้ในวันประเพณี

ขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

วันประเพณีทำบุญเดือนสิบหรือประเพณีชิงเปรตหรือวันชิงเปรต ซึ่งกำหนดกันในวันแรม 1 ค่ำ และแรม 15 ค่ำเดือนสิบ แต่ในบ้านยูงเกาซึ่งมีวัดตั้งอยู่ 3 วัด คือ วัดพิกุลใหญ่ วัดมัชฌิมาราม และวัดประชุมชาตวนารามจะจัดประเพณีทำบุญเดือนสิบ 3 ครั้ง คือ เพิ่มวันแรม 8 ค่ำเดือนสิบ แต่ขั้นตอนปฏิบัติในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบแต่ละครั้งจะเหมือนกัน ดังที่ พระครูพิพัฒน์อรรถกิจ¹ พระใบฎีกาไถ่ กตปญโญ² และ พระทูล อุทโย³ กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า การปฏิบัติในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบแต่ละครั้งจะมีขั้นตอนพิธีกรรมต่าง ๆ เหมือนกัน

¹พระครูพิพัฒน์อรรถกิจ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชาตวนาราม ตำบลโย อำเภอดูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546.

²พระใบฎีกาไถ่ กตปญโญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิกุลใหญ่ ตำบลโย อำเภอดูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546.

³พระทูล อุทโย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลโย อำเภอดูมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546.

ตามความเชื่อของการทำบุญเดือนสิบที่กำหนดให้วันแรม 1 ค่ำเป็นวันรับเปรต แรม 8 ค่ำ เลี้ยงดูเปรตและแรม 15 ค่ำ เป็นวันส่งเปรตนั้นเป็นการกำหนดตามวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันเท่านั้นว่าเมื่อมาถึงตอนรับเหลือกลับก็ส่ง ถ้าอยู่ที่ต้องเลี้ยงดู แต่ส่วนพิธีกรรมทั้งรับเลี้ยงดูและส่งปฏิบัติเช่นเดียวกันซึ่งขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณี มีรายละเอียดดังนี้

1. **พิธีสระเปรต** ในตอนเช้าเวลาประมาณ 6 นาฬิกา ชาวบ้านที่อยู่ใกล้วัดจะรีบไปที่บวเก็บ้อฐิบรรพบุรุษ เพื่อทำพิธีสระเปรต ซึ่งญาติพี่น้องของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วและเก็บ้อฐิวัวที่บวจะทำพิธีสระเปรตก่อนในตอนเช้าตรู่ เพื่อเป็นการอาบน้ำทำความสะอาดให้เปรต ดังที่ เริง ศรีสุดา¹ บุญ ทองมี² เพ็ญ วันดี³ พันธุ์ นพคุณ⁴ และ บุญ ทองเอียด⁵ กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า การสระเปรตจะทำกันในตอนเช้าตรู่ของวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ ชาวบ้านที่อยู่ใกล้วัดจะไปทำก่อน ส่วนผู้ที่อยู่ห่างไกลออกไปก็จะไปทำตอนประมาณ 8 นาฬิกา พร้อมกับหาอาหารไปถวายพระตอนเพลด้วย ในการส่งเปรต ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วจะนำดอกไม้ธูปเทียนพร้อมน้ำสระเปรต 4 ชนิดคือ น้ำอบ น้ำสระ น้ำแป้ง และน้ำหอม พิธีจะเริ่มจากจุดธูปเทียนและวางดอกไม้ที่บวจากนั้นก็พนมมืออธิษฐานถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว การอธิษฐานของแต่ละคนจะไม่เหมือนกันแล้วใครจะอธิษฐานอะไร แต่ส่วนมากจะบอกให้บรรพบุรุษชำระร่างกายและรับส่วนบุญส่วนกุศลในวันนี้ จากนั้นก็จะใช้มือจุ่มน้ำในแก้วแล้วลูบที่หัว บางคนก็ใช้วิธีรดน้ำเลย โดยเริ่มจากน้ำอบก่อนซึ่งหมายถึง การอาบน้ำให้เปรต จากนั้นใช้น้ำสระ หมายถึง การสระผมทำความสะอาดผม แล้วใช้น้ำแป้ง หมายถึง การทาแป้ง สุดท้ายก็ใช้น้ำหอมเพื่อใส่ให้หอม เสร็จขั้นตอนนี้ก็จะพนมมือไหว้อีกครั้งเป็นอันเสร็จพิธี (ดูภาพประกอบ 3)

¹เริง ศรีสุดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลทอง วนาราม ตำบลปอเสม็ด อำเภอดุสิต ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546.

²บุญ ทองมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546.

³เพ็ญ วันดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546.

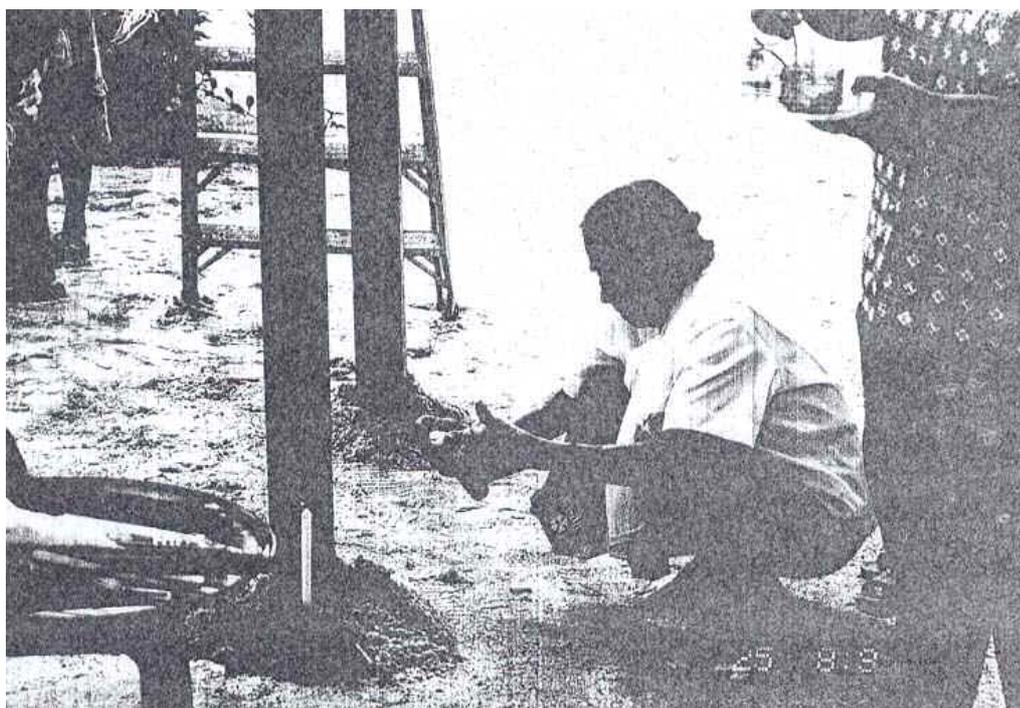
⁴พันธุ์ นพคุณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโพธิวิหาร ตำบลไย อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2546.

⁵บุญ ทองเอียด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2546.

ภาพประกอบ 3 พิธีสระเปรตในตอนเช้า ที่วัดประทุมราชวนาราม ตำบลไช อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

การสระเปรตจะมีอีกครั้งตอนตั้งเปรตคือ ตอนที่นำอาหารสิ่งของต่าง ๆ ตั้งบนร้านเปรต ในตอนนี้ผู้ที่ไปทำบุญทุกคนจะทำพิธีสระเปรต โดยทำที่เสาร้านเปรต พิธีกรรมต่าง ๆ ก็ทำเช่นเดียวกันกับทำที่บัวในตอนเช้า แต่การทำที่ร้านเปรตนั้นจะสระเปรตที่ไม่มีญาติพี่น้องอยู่ในเมืองมนุษย์ หรือที่เรียกว่า พวกเปรตไม่มีญาติ (ดูภาพประกอบ 4)

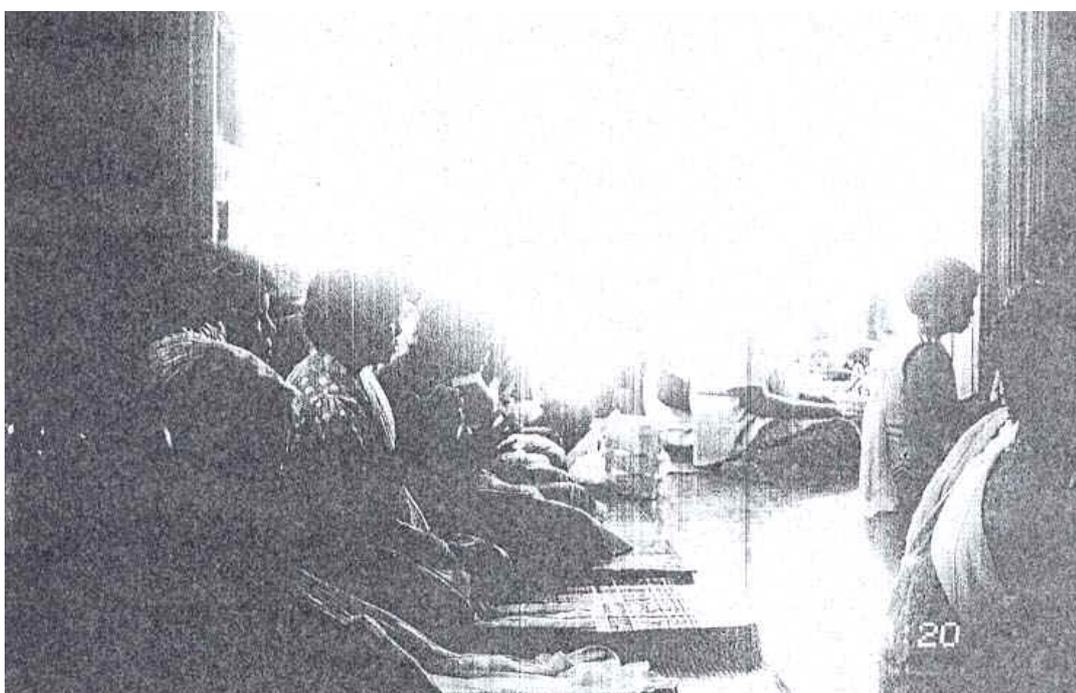
ภาพประกอบ 4 การสระเปรตที่เสาร้านเปรต ตำบลโย อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

การสระเปรตเป็นพิธีกรรมที่ขาดไม่ได้ในการทำบุญเดือนสิบ ชาวบ้านทุกคนจะทำพิธีด้วยแรงศรัทธาและเคร่งครัดมาก เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาและยังคงรักษาไว้ได้อย่างดียิ่ง

2. พิธีสงฆ์ เวลา 07.00 – 09.00 นาฬิกา ชาวบ้านที่มาทำบุญตามประเพณีทั้งชายและหญิงจะเริ่มทยอยกันไปวัด มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต่างถือหม้อรับ ปันโต และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เมื่อถึงวัดก็จะนำหม้อรับไปวางไว้รวมกันทั้งหมด ปันโตก็จะแยกไปไว้อีกด้านหนึ่ง ก่อนที่จะเริ่มพิธีกรรม ผู้คนต่างก็จับกลุ่มคุยกันถามถึงความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะผู้ที่ไปอยู่ต่างถิ่น จะได้รับความสนใจมาก ทั้งญาติพี่น้องและเพื่อนพ้องจะเข้ามาพูดคุยถามถึงความทุกข์สุขอย่างเป็นห่วงเป็นใย ส่วนผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะมีลูกหลานมาห้อมล้อมและพร้อมทั้งให้เงิน เพราะถือว่าได้บุญ เวลาประมาณ 11.00 นาฬิกาว่า ๆ ชาวบ้านเข้ามานั่งในสถานที่ที่ทำพิธีกรรมอันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย แล้วพระจะเริ่มทำพิธีกรรมตามประเพณี ดังที่ พระสุนทร อุปสนโน¹ พระอโศง

¹พระสุนทร อุปสนโน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชานิราม ตำบลศาลาใหม่ อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

ฐานวโร¹ พระคีรี จันทโก² และพระเจริญ วรรณโก³ ได้กล่าวถึง พิธีกรรมในวันทำบุญเดือนสิบไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า เมื่อชาวบ้านทั้งหมดเข้ามานั่งในสถานที่ที่ทำพิธีแล้ว ซึ่งจะทำพิธีในศาลาการเปรียญทุกคนจะอยู่ในความเจียบสงบหลังพนมมือไหว้พระ พระสงฆ์กล่าวบทสวดมนต์คือ ทำวัตรจากนั้นชาวบ้านผู้นำอาราธนาสืล พระสงฆ์ให้ศีลและชาวบ้านผู้นำจะอาราธนาธรรมเจ้าอาวาสก็ได้แสดงธรรมเทศนา เป็นการเทศน์ให้อานิสงส์เปรตส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเปรต ประวัติความเป็นมาของการทำบุญเดือนสิบโดยเฉพาะตอนที่พระเจ้าพิมพิสารได้ทำบุญบุพพเปรตพลีและได้สั่งสอนชาวบ้านให้ทุกคนทำความดีละเว้นการกระทำชั่ว (ดูภาพประกอบ 5)

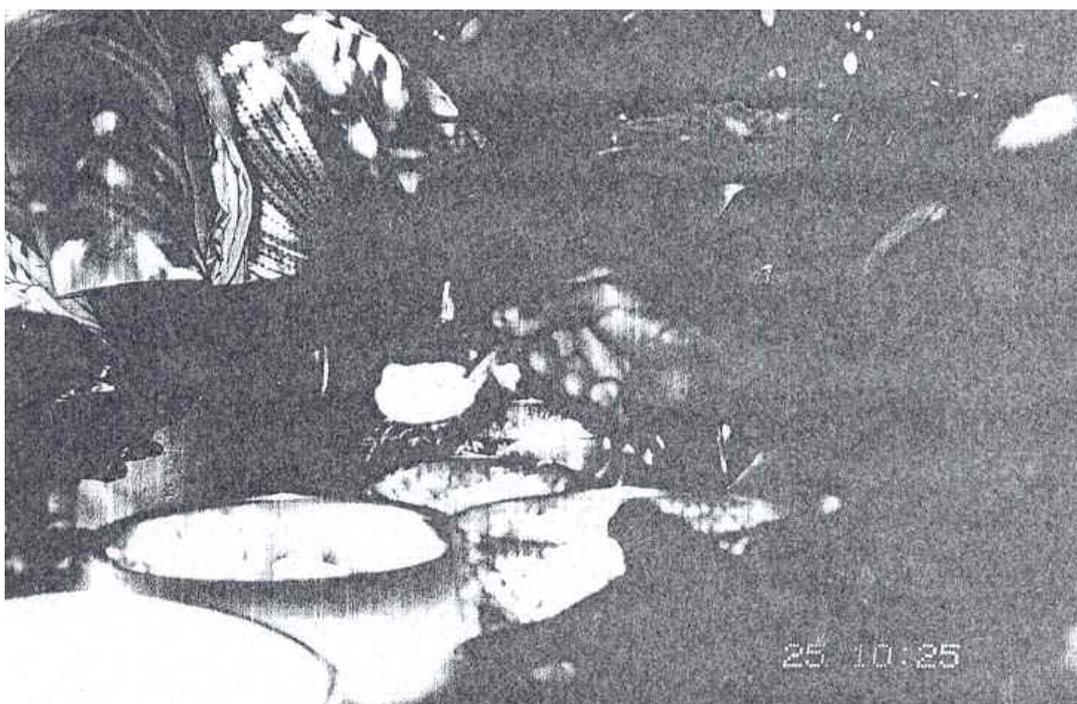
ภาพประกอบ 5 ชาวบ้านกำลังไหว้พระรับศีลฟังธรรม ที่วัดพิศุลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอชุมบ่อ รัฏกัณฑ์ัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

¹พระอ้อ ฐานวโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาราม ตำบลไย อำเภอชุมบ่อ รัฏกัณฑ์ัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

²พระคีรี จันทโก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอชุมบ่อ รัฏกัณฑ์ัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

³พระเจริญ วรรณโก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอชุมบ่อ รัฏกัณฑ์ัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

หลังจากที่เจ้าอาวาสแสดงพระธรรมเทศนาเสร็จ มัคคทายกวัดได้นำสายสิญจน์ที่ทางวัดเตรียมไว้กั้นรอบหมู่บ้านทั้งหมด 1 รอบ แล้วนำปลายอีกข้างหนึ่งของสายสิญจน์ไปให้พระภิกษุสงฆ์ทุกรูปถือ ส่วนชาวบ้านจุดธูปเทียนตามหมู่บ้านของตนเอง พระสงฆ์เริ่มบดสวดเรียกว่า การถวายพระ หรือการสวดหมู่บ้าน ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านก็ดับบาตไปด้วย (ดูภาพประกอบ 6)

ภาพประกอบ 6 ชาวบ้านดับบาต ที่วัดประชุมธาตุนาราม ตำบลโย อำเภอดุสิต
รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

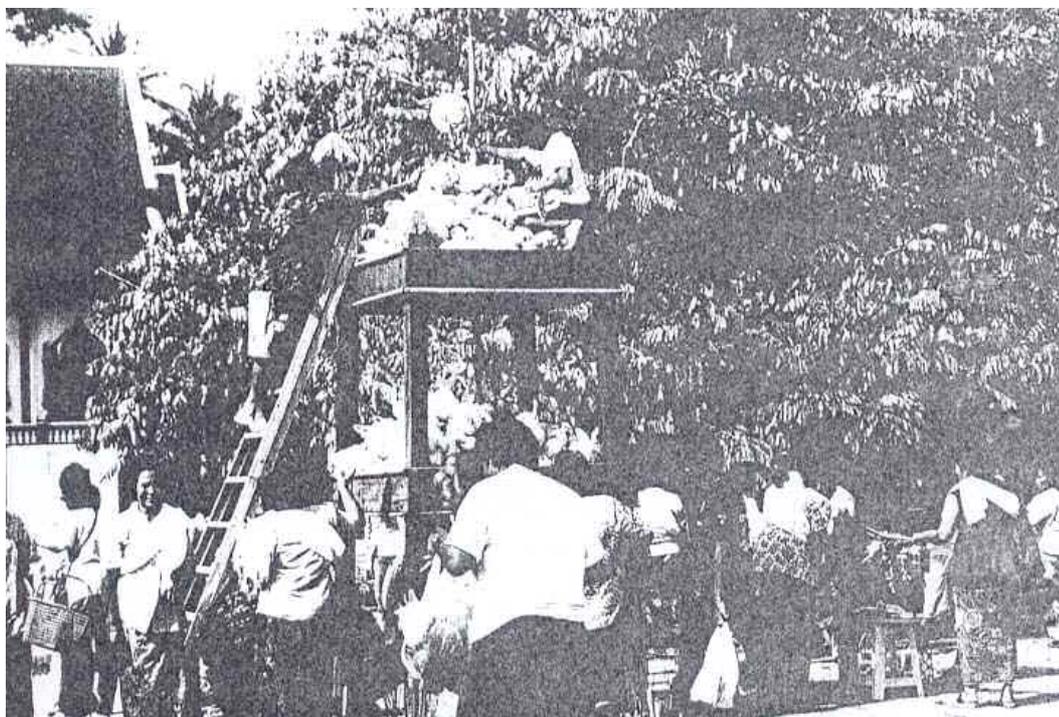
จากนั้นก็จะเป็นการถวายสังฆทานซึ่งหมายถึง การถวายภัตตาหารที่ชาวบ้านนำมาแต่พระสงฆ์ โดยมีผู้กล่าวนำ 1 คน ชาวบ้านกล่าวตามสุดท้ายก็จะเป็นการกรวดน้ำเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ในขณะที่กำลังกรวดน้ำนี้ชาวบ้านทุกคนจะพนมมือพร้อมกับก้มตัวลง คนที่อยู่หน้าสุดก็จะมีน้ำซึ่งใส่คณโทหรือแก้วแล้วใช้ใบพลูตักน้ำหยดลงไปให้หมู่บ้าน คนที่อยู่ด้านหลังก็จะจับเสื่อผ้าต่อกันไปเป็นทอด ๆ ถือได้ว่าแผ่อุทิศส่วนกุศลไปให้แก่บรรพบุรุษแล้ว เป็นอันเสร็จพิธีในโบสถ์ วิหารหรือศาลาการเปรียญ พระสงฆ์ก็จะไปฉันภัตตาหารในโรงฉัน (โรงครัว) ช่วงที่พระภิกษุสงฆ์ภัตตาหาร พวกชาวบ้านก็จะนำอาหารส่วนหนึ่งที่ห่อหรือใส่กระถงมาจากบ้าน ซึ่งประกอบไปด้วยอาหารหวาน อาหารคาว และพวกผลไม้ เป็นต้น อาหารเหล่านี้จะนำไปตั้งเปรต ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

3. การตั้งเปรต – ชิงเปรต เป็นการนำอาหารสิ่งของเครื่องใช้บางอย่างไปตั้งบนร้านเปรต ในระหว่างที่พระสงฆ์ฉันอาหาร ชาวบ้านก็จะนำอาหารที่เตรียมมาส่วนหนึ่งไปตั้งบนร้านเปรต ซึ่งส่วนมากจะเป็นพวกขนมเดือนสิบ ดอกไม้รูปเทียน และของใช้อื่น ๆ ที่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วชอบใช้ ในการตั้งเปรตชาวบ้านจะแยกดอกไม้รูปเทียนไว้ต่างหากจะวางไว้ในถาดใกล้ ๆ ร้านเปรต เพื่อมิให้เสียหายตอนชิงเปรตในระหว่างที่มักคทาขวิดจะนำสายสิญจน์มาผูกไว้ที่ร้านเปรต ด้านหนึ่งและด้านหนึ่งจะนำไปไว้ที่โรงฉันซึ่งพระกำลังฉันภัตตาหารอยู่ การตั้งเปรตเป็นการสร้างกุศลให้แก่ตนเองและญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ดังที่ พระใบฎีกาสุข ถาวโร¹ พระประโลม ฐิตวโร² ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า ในช่วงที่พระสงฆ์กำลังฉันภัตตาหารพวกชาวบ้านก็จะนำอาหารส่วนหนึ่งซึ่งเตรียมมาจากบ้าน อาจจะห่อหรือร้อยมากเป็นพวง หรือใส่ถุงพลาสติก หรือใส่กระทงมาก็ได้ อาหารส่วนนี้จะเพื่อใช้สำหรับเปรต อาหารที่ใช้ในการตั้งเปรตส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่บรรพบุรุษที่เป็นเปรตเคยชอบในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ ลูกหลานจึงนำมาตั้งให้กินอาหารที่นำมานี้จะนำมาอย่างละนิดละหน่อย อาหารที่เป็นหัวใจสำคัญและขาดไม่ได้คือขนมเดือนสิบ ซึ่งเป็นอาหารที่ใช้ในประเพณีนี้โดยเฉพาะคือ ขนมลา ขนมไข่ปลา ขนมเจาะหู และขนมบ้า นอกนั้นเป็นขนมอื่น ๆ มีพวกข้าวแกง ผลไม้ ดอกไม้ รูปเทียน เงิน น้ำ เป็นต้น ชาวบ้านนำอาหารและของทั้งหมดนี้ไปตั้งรวมกันบนร้านที่สร้างขึ้นเรียกว่า “ร้านเปรต” หรือ “หลาเปรต” ลักษณะของร้านเปรตหรือหลาเปรตในแต่ละท้องถิ่นสร้างคล้าย ๆ กัน บางท้องถิ่นสร้างแบบถาวรอย่างเช่นที่ วัดประชุมธาตุวนาราม วัดบางตะหวาดศิลาลอย วัดสุคนธาราม แต่ส่วนใหญ่จะสร้างขึ้นเฉพาะในช่วงประเพณีเท่านั้น หลาเปรตประกอบด้วยเสา 4 เสา สูงประมาณ 1 เมตร บางแห่งทำเป็นสองชั้น มีไม้ปูพื้นเพื่อให้สามารถวางอาหารและสิ่งของได้ อาจจะปูเสื่อหรือกระดาก่อนวางของก็ได้ สำหรับบริเวณที่ทำร้านเปรตนั้น บางแห่งนิยมไปตั้งบริเวณใกล้ป่าช้า แต่บางแห่งตั้งกลางลานวัด เมื่อกำหนดสถานที่เรียบร้อยแล้วบางแห่งก็จะมีการสร้างร้านเปรตขึ้น และตอนที่ชาวบ้านนำอาหารไปวางที่ร้านเปรตนี้จะระลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ขอให้มารับเอาอาหารและเครื่องเช่น ดังนั้นในช่วงที่ตั้งเปรตนี้หากมีพวกแมลง พวกมด หรือสัตว์มากินอาหารก็จะไม่มี

¹พระใบฎีกาสุข ถาวโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประชุมธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

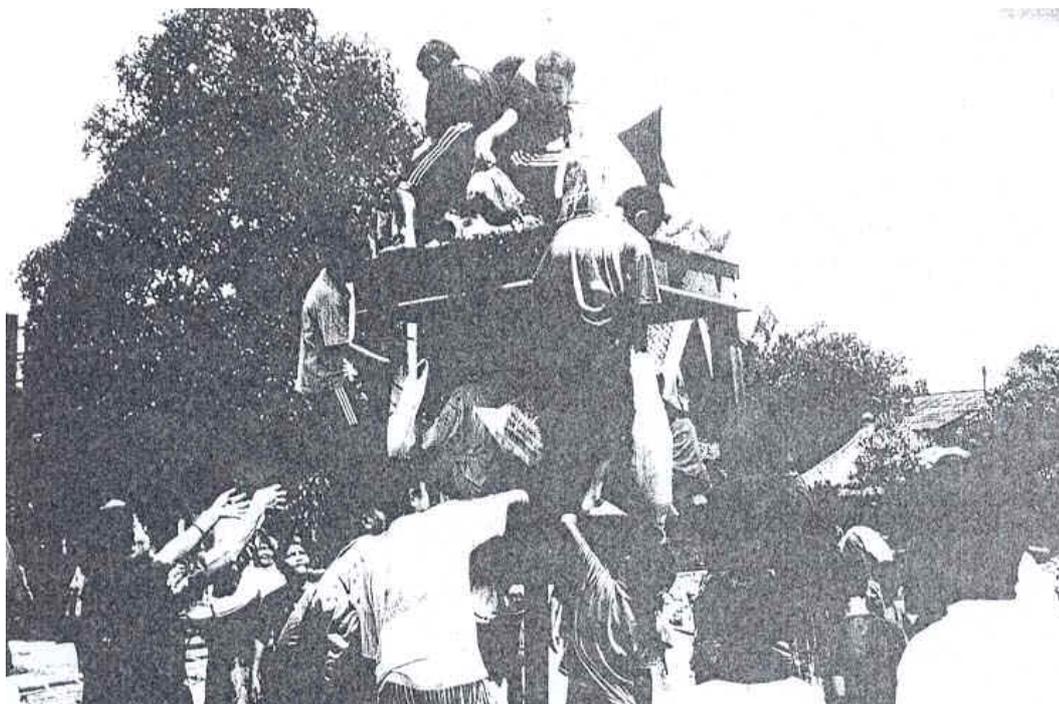
²พระประโลม ฐิตวโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดบางตะหวาดศิลาลอย ตำบลเปิงกาลันกูบ็อก อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

การไล่หรือหีบออก ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าสัตว์เหล่านี้อาจเป็นญาติพี่น้องของคนที่มากินอาหารและ
แปลงร่างมาอยู่ในรูปของสัตว์ต่างๆ เหล่านี้ (ดูภาพประกอบ 7)

ภาพประกอบ 7 การตั้งเปรต ที่วัดประชุมธาตุนาราม ตำบลไช อำเภอดุสิต
รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

เมื่อชาวบ้านนำอาหารวางไว้แล้วมคคทายกวัดนำปลาสดสดชิ้นหนึ่งมาผูกไว้กับ
ปลาเปรต ส่วนปลาสดชิ้นหนึ่งก็จะนำไปยังโรงฉันเพื่อให้พระสงฆ์ทุกรูปถือปลาสดสด
มาติดาบังสุกุลเป็นการแผ่ส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่วิญญาณบรรพบุรุษ ในการบังสุกุลจะมีการ
กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเสร็จจากพิธีสงฆ์
ชาวบ้านผู้นำก็จะเก็บปลาสดที่ผูกโยงไปยังที่ตั้งเปรตเมื่อถึงตอนนี้จะมีการ “ชิงเปรต” คือผู้ที่
ล้อมวงตั้งเปรตก็จะวิ่งเข้าไปแย่งชิงขนม ข้าวปลาอาหารและเงินที่ตั้งเปรตนั้น จนข้าวขนม
กระจายกระจายนับเป็นขั้นตอนหนึ่งซึ่งสร้างความสนุกสนานให้แก่พวกเขา เด็ก ๆ แต่ก่อนที่พวกเขา
จะได้แย่งชิงกัน คนที่แต่งกายเป็นเปรตจะได้หีบเอาขนมก่อนคนละถุงหรือสองถุงตามแต่ต้องการ
เพื่อแสดงว่าเปรตได้อาหารของเหล่านั้นแล้ว เป็นกุศลแก่ผู้ตั้งเปรตเป็นอย่างยิ่งต่อจากนั้นเด็ก ๆ
ก็จะแย่งชิงกัน (ดูภาพประกอบ 8)

ภาพประกอบ 8 การชิงเปรต ที่วัดประชุมชาตวนาราม ตำบลไชย

อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

สำหรับอาหารที่แย่งชิงไปได้นั้น นอกจากจะกินเองแล้วบางคน จะนำไปแจกพรตพวกพี่น้อง เพราะถือว่าการที่ได้กินอาหารหรือขนมที่เหลือจากเปรตกินจะได้ บุญกุศลแรงเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว อายุยืนนานและหายจากโรคร้ายไข้เจ็บที่เป็นอยู่

การตั้งเปรตนอกจากจะมีการตั้งภายในวัดแล้ว ยังมีการตั้งเปรตนอกวัดด้วย เช่น บริเวณข้างกำแพงนอกวัดหน้าประตูวัด บริเวณโคนต้นไม้ เป็นต้น การตั้งเปรตนอกวัดนี้ส่วนใหญ่จะทำการเฉพาะของแต่ละครอบครัว โดยผู้ตั้งเปรตจะนำอาหารและขนมต่าง ๆ ใส่กระทงหรืออาจจัดใส่ภาชนะอื่น ๆ ก็ได้แล้วแต่ความสะดวกเหมาะสม พร้อมด้วยดอกไม้ เงิน และรูปเทียน ก่อนตั้งเปรตจะต้องนำอาหารและของเหล่านี้ยกขึ้นเหนือหัว เพื่อเป็นการอธิษฐานนอกวัดเป็นการตั้งอาหารให้แก่พวกเปรตที่เข้าวัดไม่ได้ นั่นคือพวกเปรตที่ไม่มีญาติพี่น้องหรือพวกเปรตที่มีญาติพี่น้องไม่มาทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ และตั้งให้กับเปรตอีกจำพวกหนึ่งก็คือพวกที่มีบาปหนักมาก เปรตพวกนี้จะกลัวพระมากจึงไม่กล้าเข้าวัดตั้งที่มีญาติมาทำบุญให้ก็ตาม ดังนั้นในการตั้งเปรตตามจุดต่าง ๆ นอกวัด จะไม่ค่อยเห็นการแย่งชิงอาหารกัน ส่วนใหญ่พอตั้งเสร็จก็จะทิ้งไว้ อาหารเหล่านั้นก็จะเป็นอาหารของพวกสัตว์ต่าง ๆ เช่น สุนัข นกกา ไก่และพวกมด เป็นต้น สำหรับบางแห่งอาจมีการชิงกันบ้างก็เฉพาะพวกผู้ใหญ่บางคนเท่านั้น การชิงเปรตของผู้ใหญ่

ก็เพื่อให้เป็นพืชมตามความเชื่อที่ว่า ถ้าชิงอาหารจากเปรตจะได้บุญกุศลมากและเป็นสิริมงคลกับตนเองและครอบครัว การชิงเปรตจริง ๆ ก็เฉพาะที่บนร้านเปรตหรือหลาเปรตเท่านั้น

ในบางท้องถิ่นเพื่อเพิ่มความสนุกสนานในการชิงเปรต ได้มีการสร้างหลาเปรตอีกลักษณะหนึ่งคือ สร้างขึ้นในบริเวณวัดไม่ห่างไกลจากร้านเปรตวัดมากนัก โดยใช้ลำต้นของไม้หมากหรือไม้ไผ่หรือไม้เหลาชะโอน ยาวประมาณ 3 เมตร ลอกเอาเปลือกออกหมดตบแต่งให้สั้น ถ้าเป็นไม้ไผ่ก็มักใช้ไม้ไผ่ตงเพราะว่าลำใหญ่ไม่ต้องเอาผิวออก แล้วเอาน้ำมันทาจนทั่วเพื่อให้ลื่นขึ้นกว่าเดิมน้ำมันที่ใช้ทาอาจใช้น้ำมันมะพร้าวหรือน้ำมันอื่น ๆ จากนั้นจึงเอาส่วนโคนฝังดินปลายเสาใช้ไม้ทำแฉงติดไว้พร้อมกับผูกเชือกไว้ได้แฉง ปลายเชือกผูกขนมต่าง ๆ ของเปรตห้อยไว้ แล้วให้แข่งกันขึ้นไปปีนใครสามารถชิงได้มากที่สุดก็จะมีรางวัลมอบให้ ส่วนคนที่ได้ขมน้อยลงมาก็ได้รางวัลน้อยลดลงตามส่วน ในการปีนให้hungแต่ผ้าหรือกางเกง ห้ามสวมเสื้อ รองเท้า เพราะเสื้อและรองเท้าจะเช็ดน้ำมันออกเสียเมื่อปีนขึ้นไป ทำให้ความลื่นลดลงก็จัดเป็นการเล่นที่สนุกสนาน มีไม้กั้นที่สามารถปีนขึ้นไปได้ ส่วนใหญ่จะตกลงมาทางด้านผู้ที่อยู่ข้างล่างก็จะเป็นกองเชียร์คอยให้กำลังใจ ทำให้บรรยากาศสนุกสนานครึกครื้นมาก เสาที่ทำขึ้นก็ถือว่าเป็นร้านเปรตอีกชนิดหนึ่ง แต่ว่ามีเสาเดียวและอยู่สูงสามารถขึ้นชิงได้ที่ละคนไม่เหมือนกับหลาเปรตแบบเดี่ยว ๆ ซึ่งไม่ต้องปีนขึ้นไปสามารถชิงได้และชิงได้พร้อม ๆ กัน หลังจากนั้นก็มีผู้ที่ใจบุญให้ทานโดยใช้เหรียญสตางค์ อาจเป็นเหรียญ 50 เซนต์ เหรียญ 10 เซนต์ ใส่เข้าไปในลูกหมากแก่ที่ผ้าไว้เล็กน้อยพอสำหรับใส่เหรียญแล้วโยนไปที่ละหลาย ๆ ลูก เพื่อให้ผู้ที่มาทำบุญได้แย่งชิงกัน การกระทำอย่างนี้เรียกว่า “หว่านกำพริก” ชาวบ้านจะแย่งกันอย่างสนุกสนาน ทั้งเด็ก หนุ่มสาว และผู้ใหญ่ใครแย่งได้มากก็เชื่อกันว่าคนคนนั้นจะได้บุญมาก

การชิงเปรตเป็นขึ้นตอนที่สำคัญขึ้นตอนหนึ่งของประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ในแต่ละท้องถิ่นอาจมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น เชื่อว่าการชิงเปรตจะเป็นการช่วยให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วได้รับบุญกุศลจากพิธีกรรมนั้นอย่างสมบูรณ์ การชิงเปรตจึงเป็นการแย่งชิงกันเพื่อให้เปรตจริง ๆ ดังนั้นผู้ที่ไปทำบุญที่วัดจึงมักจะต้องร่วมกันชิงเปรต ในบางท้องถิ่นเชื่อว่าการชิงเปรตเป็นการกินอาหารและขนมที่ตั้งให้พวกเปรต จึงจะทำให้ผู้กินได้รับบุญกุศลแรง ทำให้อายุยืนยาวหายจากโรคภัยไข้เจ็บ

หลังจากชิงเปรตชาวบ้านต่างก็จะทยอยแยกย้ายไปตั้งวงตามใต้โคนไม้หรือตามศาลาการเปรียญเพื่อร่วมรับประทานอาหาร อาจร่วมวงกับญาติพี่น้องหรือพรรคพวกเพื่อนฝูงก็แล้วแต่ โดยใครมีอาหารอะไรก็นำมาวางไว้ตรงกลางวงเลือกกินได้ตามความต้องการ ซึ่งสร้างความเป็นกันเองและความรักความผูกพันกันขึ้น เป็นที่ประทับใจของผู้ที่ได้พบเห็นในช่วงที่รับประทานอาหารนี้จะมีการพูดคุยถามถึงความเป็นอยู่ทุกข์สุขกัน โดยเฉพาะผู้ที่ไปอยู่ไกลบ้านไกลเมืองเพราะความเป็นห่วง ในวันที่พวกเขาเด็ก ๆ รุ่นลูกรุ่นหลานที่ไม่เคยรู้จักญาติพี่น้องก็จะถูกแนะนำให้รู้จักกัน สำหรับบางคนมีเพื่อนฝูงและญาติพี่น้องมาก จะเดินไปนั่งร่วมกับวงโน้มนำวงนี้บ้างเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อทุกคน

หลังจากที่ชาวบ้านร่วมกันรับประทานอาหารแล้วต่างก็แยกย้ายกันกลับบ้าน และจะมีชาวบ้านบางส่วนจะช่วยทางวัดจัดการเรื่องอาหารที่เหลือและจัดเก็บสถานที่ให้เรียบร้อย ซึ่งถือว่าเป็นการเสร็จสิ้นประเพณีทำบุญเดือนสิบ

ผลการศึกษาขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณีสรุปได้ดังนี้

ในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย มีขั้นตอนการปฏิบัติอยู่ 3 ขั้นตอนคือ

1. การสระเปรต ชาวบ้านจะสระเปรตในตอนเช้าตรู่ เวลาประมาณ 06.00 นาฬิกา ซึ่งในการสระเปรตจะใช้น้ำ 4 อย่างคือ น้ำอาบ น้ำสระ น้ำแป้ง และน้ำหอม พิธีจะทำที่บัวเก็บอัฐิของบรรพบุรุษเริ่มจากจุดรูปเทียน พนมมือ อธิษฐาน แล้วใช้มือจุ่มน้ำอาบ ลูบที่บัวจากนั้นก็ใช้น้ำสระ น้ำแป้ง และน้ำหอมตามลำดับในลักษณะเดียวกัน เสร็จแล้วพนมมือ อธิษฐานอีกครั้งเป็นอันเสร็จพิธี

2. พิธีสงฆ์ เริ่มเวลาประมาณ 07.00 – 09.00 นาฬิกา เมื่อชาวบ้านพร้อมก็จะพนมมือไหว้พระ พระสงฆ์สวดมนต์ทำวัตร ชาวบ้านผู้นำอารธนาศีลพระสงฆ์ให้ศีล ชาวบ้านผู้นำอารธนาธรรม พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาเป็นการเทศน์ให้อานิสงฆ์เปรต หลังจากนั้นพระสงฆ์ก็จะสวดหุ้รับ เรียกว่า การถวายพรพระ ชาวบ้านก็ตักบาตรไปด้วย

3. การตั้งเปรต – ชิงเปรต การตั้งเปรตจะทำระหว่างที่พระสงฆ์ฉันภัตตาหาร ชาวบ้านจัดนำอาหารต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ไปตั้งบนร้านเปรต เมื่อพระฉันภัตตาหารเสร็จก็จะกวาดน้ำ จากนั้นก็จะชิงเปรตกัน หลังจากชิงเปรตแล้วชาวบ้านก็ร่วมกันรับประทานอาหาร เป็นอันเสร็จพิธี

บทที่ 4

วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายู เชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

วัฒนธรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อเป็นสื่อทำความเข้าใจร่วมกันและสามารถปฏิบัติร่วมกันได้ สัญลักษณ์ดังกล่าวอาจจะเป็นวัตถุ พฤติกรรม หรือแนวคิด วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคมจะต้องเรียนรู้เพื่อที่จะได้ถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป เพื่อให้บุคคลหรือสมาชิกมีแนวพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อบุคคลหรือกลุ่มคนอย่างยิ่ง วัฒนธรรมเป็นแบบแผนดำเนินชีวิตที่ทำให้สังคมมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองและทำให้ผู้อื่นเข้าใจอีกด้วย สมาชิกของสังคมจึงมีความห่วงหา และพยายามถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลังสืบทอดเพื่อเป็นแนวทางและแบบแผนดำเนินชีวิตต่อไป

จากการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย พบว่า ประเพณีทำบุญเดือนสิบได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ดังนี้

1. วัฒนธรรมด้านอาหาร
2. วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์
3. วัฒนธรรมด้านความเชื่อ
4. วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม

วัฒนธรรมดังกล่าวเหล่านี้ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ดังจะกล่าวอย่างละเอียดแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

วัฒนธรรมด้านอาหาร

ปัจจัยสี่ซึ่งมนุษย์ต้องการเพื่อการดำรงชีพประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค อาหารนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้ มนุษย์จึงได้ใช้ความพยายามเพื่อหาอาหารและเก็บรักษาไว้เพื่อใช้จัดความหิว อาหารยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ช่วยบำรุงเลี้ยงร่างกายให้เจริญเติบโตและซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ อีกทั้งยังมีความต้านทานโรค อาหารไม่เพียงแต่เป็นเครื่องยังชีพของมนุษย์เท่านั้น ยังแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของสังคมมนุษย์

วัฒนธรรมด้านอาหารเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่อย่างหนึ่งของมนุษย์และมีลักษณะเฉพาะกลุ่ม อุบลศรี อรรถพันธุ์ และคนอื่น ๆ¹ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมอาหารของแต่ละกลุ่มชนต่างกันสรุปได้ว่า อาหารบางอย่างเกิดจากทรัพยากรในท้องถิ่นที่สืบเนื่องมาจากสภาพภูมิศาสตร์ เกิดจากอิทธิพลของการสัมพันธ์กันชนต่างชาติ เกิดจากเทคนิควิธีที่อาศัยความสามารถเฉพาะของบุคคลแต่ละท้องถิ่นคิดค้นและปรับปรุงต่อ ๆ กันมา เกิดจากขนบธรรมเนียมประเพณี และคติความเชื่อทางศาสนา

จากการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมปิด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ พบว่ามีอาหารที่สืบเนื่องมาจากประเพณี ดังต่อไปนี้

1. อาหารหลักในประเพณี

อาหารหลักในประเพณีทำบุญเดือนสิบ หมายถึง อาหารอันเป็นหัวใจและขาดไม่ได้ในประเพณี ซึ่งมีอยู่ 5 อย่างคือ ขนมลา ขนมเจาะหู (ขนมคิซ่า) ขนมพอง ขนมบ้า และขนมไข่ปลา (หรือขนมกง) รวมเรียกว่า ขนมเดือนสิบ ขนมเหล่านี้ใช้สำหรับทำบุญสารทเดือนสิบ ดังที่ ดิน พรหมศิริ² พรมา สุขเอียด³ และ หนู พรหมจิน⁴ ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า ประเพณีทำบุญเดือนสิบจะขาดขนมลา ขนมเจาะหู (ขนคิซ่า หรือ เมซ่า) ขนมพอง ขนมบ้า และขนมไข่ปลา (ขนมกง) ขนมเหล่านี้จะมีการทำเฉพาะในเดือนสิบและทำไว้เฉพาะในงานประเพณีทำบุญเดือนสิบเท่านั้น วิธีทำขนมทั้ง 5 ชนิด มีดังนี้

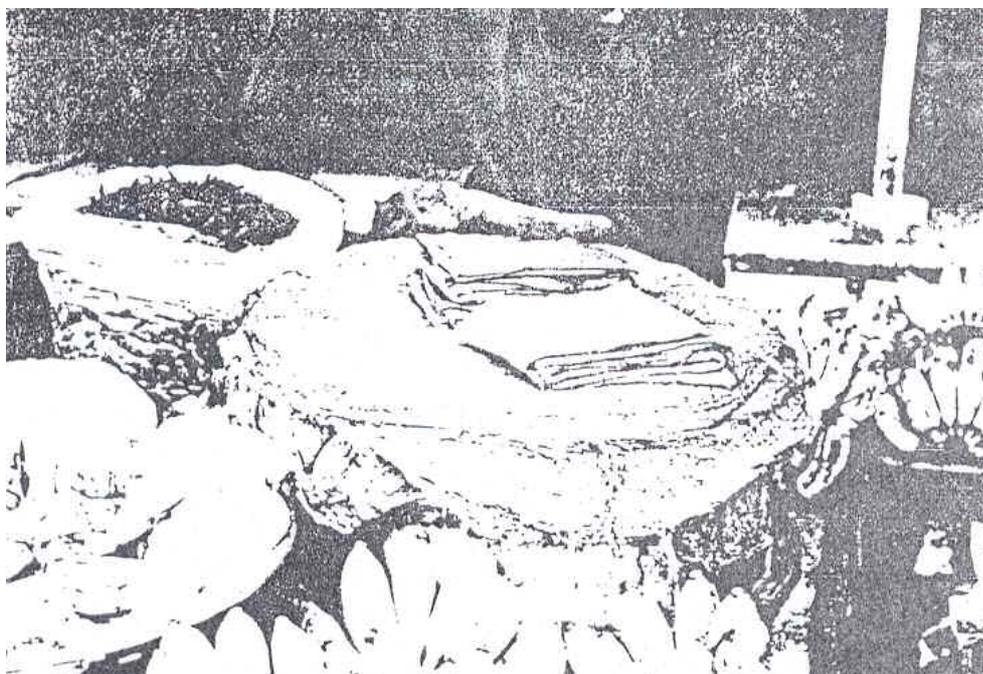
ลา หรือขนมลา ที่นิยมทำกันมี 2 ชนิดคือ “ลาลอยมัน” และ “ลาเจ็ด” ลาทั้ง 2 อย่างนี้ มีเครื่องปรุงและวิธีทอดต่างกันเล็กน้อย (ดูภาพประกอบ 9)

¹อุบลศรี อรรถพันธุ์ และคนอื่น ๆ. วัฒนธรรมการกินของชาวไทย. 2528. หน้า 2.

²ดิน พรหมศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโลกสยาราม ตำบลไช อำเภอชุมปิด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

³พรมา สุขเอียด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโพธิวิหาร ตำบลไช อำเภอชุมปิด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

⁴หนู พรหมจิน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประทุมธาตุ ตำบลไช อำเภอชุมปิด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

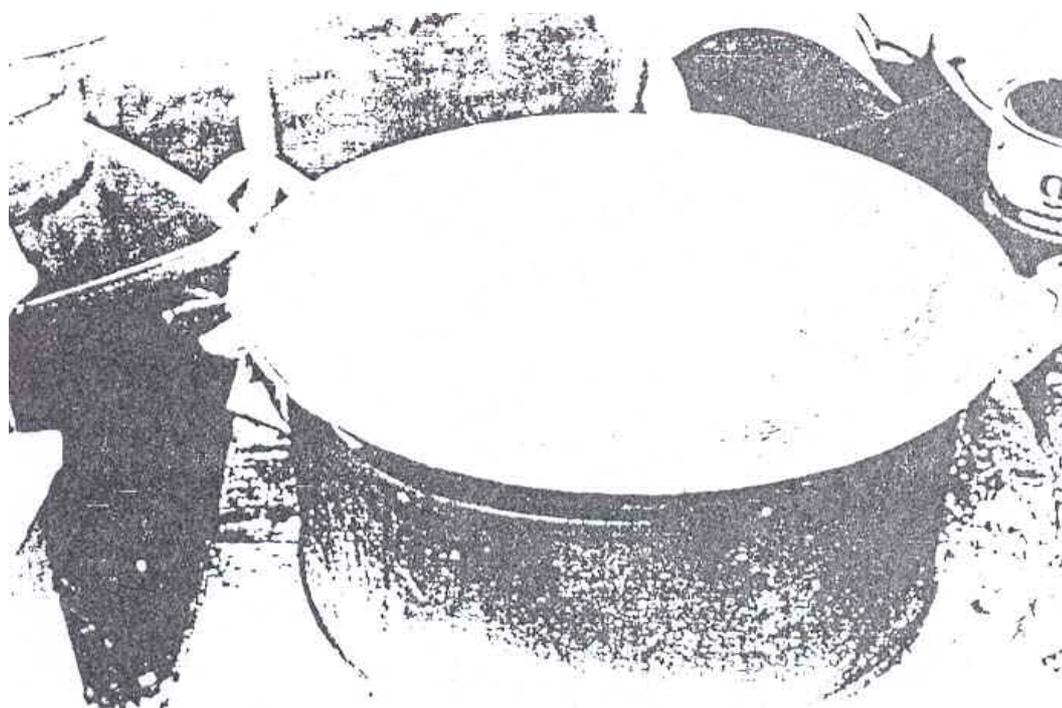

ภาพประกอบ 9 ขนมลา ที่วัดพิบูลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอชุมบ่อ
รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

ลาเซ็ด เป็นลาที่มีสีขาวละเอียด เครื่องปรุงประกอบด้วย แป้งข้าวเจ้า น้ำตาลทราย และน้ำตาลจากที่เกี่ยวจนขึ้น

การทำขนมลา เลือกข้าวเจ้า (ข้าวเปลือก) ที่ให้สารแข็งและเป็นข้าวสารตาเดียว แล้วเอาไปตากให้แห้ง นำมาสีหรือซ้อมจนขาวสะอาด จากนั้นเอามาแช่น้ำไว้ประมาณ 3 - 4 วัน แล้วนำมาล้างให้หมดกลิ่น โม่ด้วยเครื่องโม่แป้งให้ละเอียด (อาจโม่ 2 - 3 ครั้ง) นำแป้งที่โม่แล้วไปกรองด้วยผ้ากรอง แล้วนำแป้งที่ละเอียดนี้ไปบรรจุลงถุงผ้าบาง ๆ มัดปากถุงให้แน่น แล้วนำไปวางหรือแขวนไว้ให้สะเด็ดน้ำ แล้วใช้ของหนัก ๆ วางทับทิ้งไว้จนแห้งสนิท นำแป้งที่แห้งแล้วนั้นไปใส่ในครกตำแป้ง ตำจนละเอียดร่วนดีแล้วใช้น้ำตาลที่เกี่ยวข้องจนมากลุกเล้าจนเข้ากันพอดี อาจใช้มือเคาะ เรียกว่า “เล่นแป้ง” เล่นจนยกมือขึ้นจากแป้งแล้วเส้นไม่ขาด บางครั้งอาจใช้น้ำสุกเล็กน้อยเพื่อให้แป้งเหลวพอเหมาะที่จะโรยเส้นได้ไม่ขาดสาย สำหรับในปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ นิยมซื้อแป้งข้าวเจ้าเป็นถุงซึ่งผลิตจากโรงงานทั้งนี้เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

ส่วนขั้นตอนและวิธีการทอดลานั้นชาวบ้านใช้กะทะใหญ่ตั้งไฟอ่อน ๆ (ชาวบ้านนิยมใช้ไฟจากถ่านไม้) แล้วนำน้ำมันมะพร้าวที่ใหม่ ๆ ส่วนใหญ่จะเคี้ยวเองหรือใช้น้ำมันอื่น ๆ ผสมด้วยไข่แดงทาให้ทั่วกะทะ รอให้กะทะร้อนได้ที่แล้วก็เอาแป้งซึ่งผสมได้ที่แล้วเทใส่ในพริก (ทำด้วยกะลามะพร้าวโดยเจาะรูที่ก้นอย่างประณีตเป็นจำนวนหลายรู แต่ละรูมีขนาดตามที่ต้องการเพื่อให้แป้งไหลเป็นสายตามรูนั้น ๆ) แล้วนำไปโรยในกะทะ โดยโรยวนไปวนมาจนได้แผ่นลาเป็นรูปวงกลมและมีขนาดพองาม รอให้แป้งสุกดีแล้วตักขึ้นวางให้ สะเด็ดน้ำมัน แล้วทอดแผ่นใหม่ต่อไป ลาดชนิดนิยมวางซ้อนกันเป็นชุด ๆ ชุดละ 50 – 100 แผ่น โดยไม่พับ (ในการทอดลานั้นต้องมีผู้ทอดประมาณ 2 – 3 คน เนื่องจากมีขั้นตอนในการทอดยุ่งยากพอสมควร) (ดูภาพประกอบ 10)

ภาพประกอบ 10 การทอดขนมลา ที่วัดพิบูลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอ
ตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2546)

ลาลอยมัน ลาลอยมันก็มีวิธีการทำแป้งและเครื่องปรุงเช่นเดียวกับลาเซ็ด เพียงแต่ลาลอยมันแป้งที่ใช้จะหยาบกว่าเล็กน้อย และใช้ผสมกับน้ำตาลโตนด วิธีการทอดจะต่างกันตรงที่ลาลอยมันต้องใช้น้ำมันจำนวนมาก ประมาณครึ่งกะทะหรือมากกว่านั้น และไม่ต้องใช้ไข่แดงผสม สำหรับกะลาที่ใช้จะเจาะรูให้มีขนาดโตกว่ากะลาเซ็ดเล็กน้อย เมื่อทอดจนแต่ละแผ่นสุกดีแล้วก็ใช้ไม้ไผ่

บาง ๆ สอดพับเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ถาลอยมันเมื่อสุกดีแล้วจะมีสีน้ำตาลอ่อน เมื่อเย็นดีแล้วจะแข็งกรอบและคงรูปตามที่พับนั้น

พองหรือขนมพอง เครื่องปรุงประกอบด้วยข้าวเหนียว

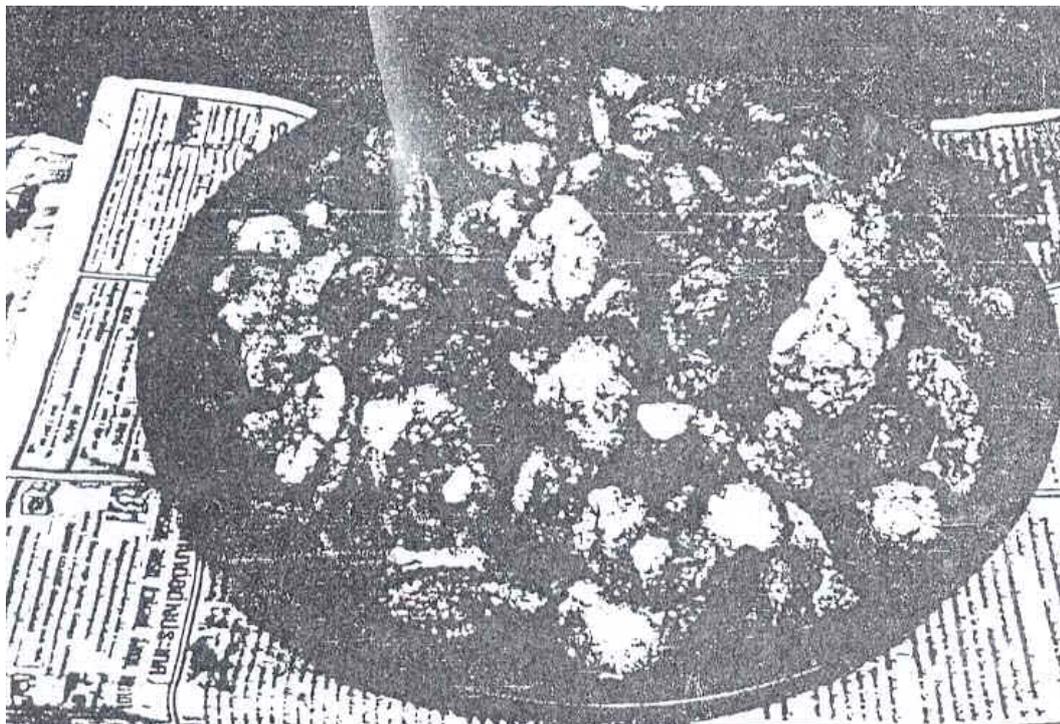
การทำขนมพอง เลือกข้าวเหนียวคาเดียว (ข้าวเปลือก) แล้วเอามาตากให้แห้ง นำไปตำหรือสีให้เป็นข้าวสาร แล้วเอาข้าวเหนียวนั้นมาล้างน้ำประมาณ 10 กว่าครั้ง จนน้ำใสแช่ทิ้งไว้ 1 คืน แล้วนำมาล้างให้สะอาดจนหมดกลิ่นนำไปนึ่งด้วยสวด (หวด) จนสุกแล้วนำข้าวเหนียวที่นึ่งแล้วมาอัดลงในแบบพิมพ์เป็นตามต้องการ แบบพิมพ์มักทำด้วยไม้ไผ่บาง ๆ ขดเป็นขอบสูงประมาณ 1 เซนติเมตร โดยมากนิยมทำเป็นรูปวงกลม รูปพระจันทร์ครึ่งซีก รูปสามเหลี่ยม เป็นต้น เมื่อกดแต่งข้าวเหนียวให้แน่นและได้รูปตามแบบพิมพ์แล้วจึงยกพิมพ์ออกเรียกว่า “การเขี่ยพอง” นำแบบพิมพ์ไปใช้ทำอันอื่น ๆ อีก เรียงกันไว้บนแผงไม้ กระด้ง หรือภาชนะอื่น ๆ เมื่อเขี่ยจนเต็มภาชนะก็นำเอาไปตากแดดจนแห้งทุกแผ่น แล้วจึงนำไปทอดในกระทะที่มีน้ำมันกำลังร้อนจัด (น้ำมันที่ใช้นิยมใช้น้ำมันมะพร้าวที่เคี่ยวใหม่ ๆ หรือน้ำมันอื่น ๆ) ข้าวเหนียวก็จะพองฟูขึ้นและยังคงรูปเดิมเมื่อสุกก็จะตักใส่ตะแกรงให้สะเด็ดน้ำมัน หากต้องการให้พองมีสีต่าง ๆ เช่น สีแดง สีเหลืองหรือสีที่ต้องการ ชาวบ้านก็ซื้อสีผสมอาหารมาจากตลาดแล้วนำมาย้อมสีข้าวเหนียว ในช่วงที่แช่ไว้ 1 คืน ดังนั้นในตอนเช้าก็ได้ข้าวเหนียวสีต่าง ๆ ตามต้องการ (ดูภาพประกอบ 11)

ภาพประกอบ 11 พอง หรือข้าวพอง หรือขนมพอง ที่วัดพิบูลทองวราราม ตำบล
บ่อเสม็ด อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน
พ.ศ. 2546)

ขนมเจาะหู (ดีซ่า) เครื่องปรุงประกอบด้วย แป้งข้าวเจ้า น้ำตาลปีบหรือน้ำตาลทราย
การทำขนมเจาะหู ใช้ข้าวเจ้าล้างให้สะอาดแช่ทิ้งไว้ 1 คืน แล้วนำแป้งมาล้างให้หมด
กลืน อาจนำไปบดหรือตำให้ละเอียด ด้วยครกตำข้าวโดยใช้สากปลายแหลมมนตำจนละเอียดแล้ว
ใช้ตะแกรงร่อนเอาส่วนที่ยังไม่ละเอียดออก นำแป้งที่ได้ไปผึ่งแดดจนแห้งสนิท (ปัจจุบันชาวบ้าน
นิยมซื้อแป้งข้าวเจ้าสำเร็จรูป เรียกว่า แป้งถุง) นำแป้งข้าวเจ้าที่ได้มาคลุกเคล้ากับน้ำตาลที่เคี้ยว
ไว้ น้ำตาลอาจจะใช้น้ำตาลทรายหรือน้ำตาลปีบก็ได้ แต่ชาวบ้านบางคนนิยมใช้น้ำตาลทั้ง 2 อย่าง
คลุกเคล้ากับแป้งให้เข้ากันดีให้แก่นพอนเป็นรูปได้ ชิมรสให้หวานตามต้องการ นำมาปั้นเป็นรูป
กลม ๆ แล้วกดให้แบนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว ใช้ปลานิวกดให้เป็นรูปตรงกลาง
ได้รูปคล้ายวงแหวน บางคนอาจใช้ใบตองขนาดเท่าฝ่ามือแล้วทาด้วยน้ำมัน นำแป้งมาปั้นบน
ใบตองเพื่อไม่ให้ติดมือก็สะดวกเหมือนกัน แล้วนำไปทอดในกะทะที่มีน้ำมันร้อนจัด ในการทอด
อาจทอดพร้อมกันคราวละหลาย ๆ ลูก ในการทอดอาจมีคนทอด 1-3 คน และมีคนเขียนนม 1
คน เพื่อความรวดเร็ว การเขียนนมคนเขียนจะเขียนเมื่อขนมสุก คือขนมจะพองตัวและลอยขึ้นจนมี
สีแดงอ่อน ๆ ก็จะพลิกด้านให้สุกจนทั่ว แล้วตักขึ้นวางในตะแกรงให้สะเด็ดน้ำมัน บางคนอาจใช้
ไม้ 2 อันเขียนเมื่อสุกก็เอาขนมแขวนไว้กับไม้ เพื่อให้สะเด็ดน้ำมัน ทำต่อไปเรื่อย ๆ จนหมด

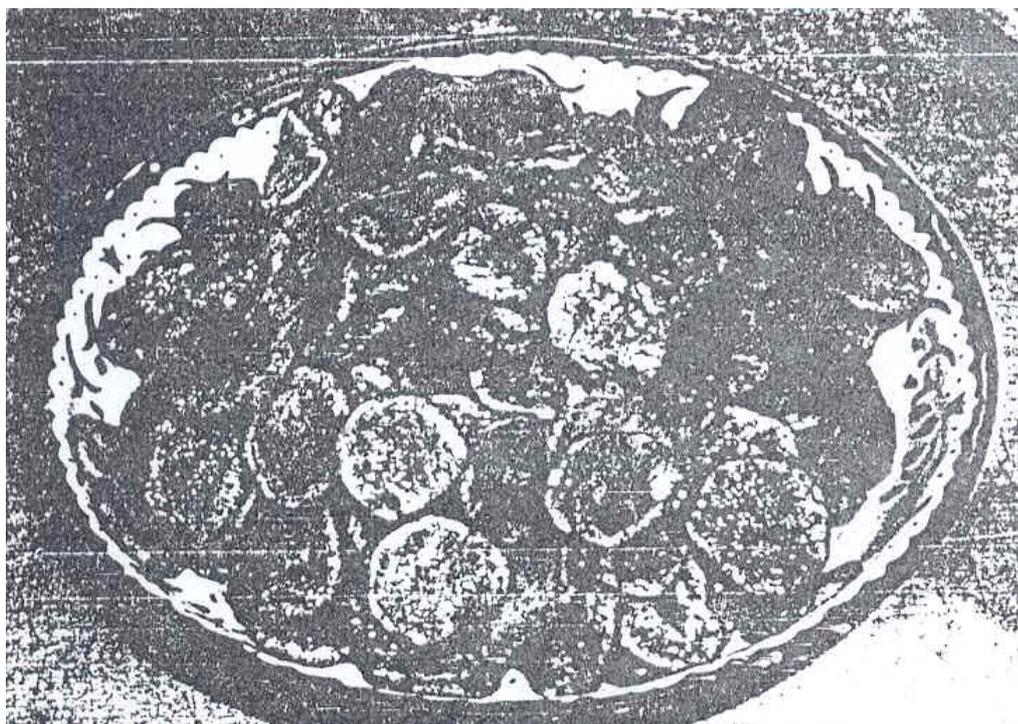
สำหรับน้ำตาลที่ใช้นามาผสมแป้ง อาจใช้น้ำตาลทราย น้ำตาลจาก หรือน้ำตาลปี๊บก็ได้ ถ้าหากใช้น้ำตาลทรายขนมจะมีสีขาวสะอาด หากใช้น้ำตาลปี๊บขนมจะมีสีน้ำตาลอ่อน (ดูภาพประกอบ 12)

ภาพประกอบ 12 ขนมเจาะหู (ขนมดีซ่า) ที่วัดพิศกุลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอ
ตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

ขนมบ้า มีเครื่องปรุงประกอบด้วย แป้งข้าวเหนียว ไข่ น้ำตาล

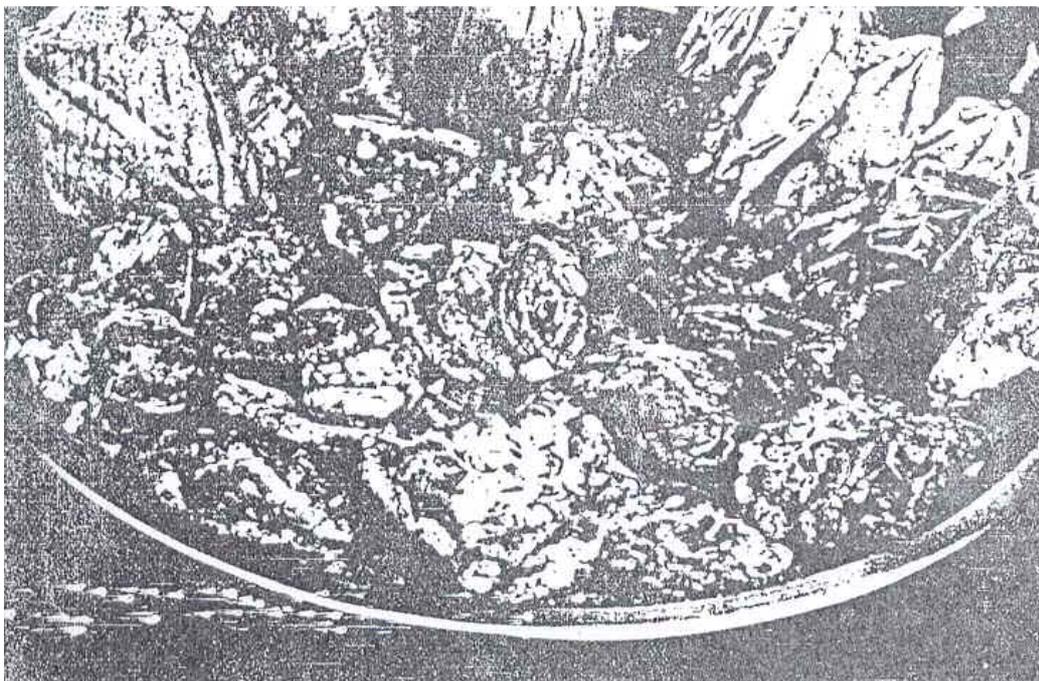
การทำขนมบ้า การทำขนมบ้ามีวิธีการเตรียมแป้งเหมือนกับขนมเมฆา แต่ต่างกันที่ขนมบ้าตำด้วยแป้งข้าวเหนียว ส่วนขนมเมฆาทำด้วยแป้งข้าวเจ้า เมื่อเตรียมแป้งเสร็จแล้วปั้นเป็นรูปกลมขนาดเท่ากับขนมเมฆา แต่ต้องตบให้แบนและบางกว่าขนมเมฆาเล็กน้อย ไม่ต้องเจาะรูตรงกลาง ถ้าต้องการใส่ไส้ก็ใช้งาขาวงาคั่วที่คั่วสุกแล้วโรยทับทั้ง 2 ด้าน แล้วจึงนำไปทอดในน้ำมันที่กำลังเดือดจนสุกแล้ว ตักใส่ตะแกรงให้สะเด็ดน้ำมัน แต่เนื่องจากขนมบ้าทำจากข้าวเหนียวจึงยังคงมีน้ำมันเกาะเยิ้มอยู่ตลอดเวลา (ดูภาพประกอบ 13)

ภาพประกอบ 13 ขนมบ้า ที่วัดพิศุทธองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอ
 ตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

ขนมไข่ปลา หรือขนมกง เครื่องปรุงประกอบด้วย แป้งข้าวเหนียว ไข่ น้ำกะทิ
 น้ำตาล ถั่วเขียว

การทำขนมไข่ปลา ขนมกงทำด้วยแป้งข้าวเหนียวคล้ายกับทำขนมบ้า แต่ผสมด้วย
 หัวกะทิเพื่อให้ได้รสมันและใส่ไข่เล็กน้อยเพื่อให้กรอบ หลังจากที่ทำทอโดยใช้ถั่วเขียวคั่วจนสุกแล้วไม่
 ทั้งเปลือกจนละเอียด ร่อนด้วยตะแกรงแล้วนำมาคลุกกับน้ำตาลเคี้ยว แล้วคลึงเป็นรูปกลมรี ขนาด
 พองาม นำไปคลุกแป้งที่เตรียมไว้แล้วจนเข้ากันดี แล้วทอดลงในกะทะที่มีน้ำมันกำลังเดือดจนสุก
 จะได้ขนมกงรูปคล้ายไข่ปลา ตักใส่ตะแกรงให้สะเด็ดน้ำมัน (ดูภาพประกอบ 14)

ภาพประกอบ 14 ขนมหัปลา (ขนมง) ที่วัดพิศุททองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอ
 ดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

ขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่างนี้ ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ถือว่าเป็นหัวใจของพิธีกรรม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของประเพณีทำบุญเดือนสิบ จะขาดเสียไม่ได้ ดังนั้นในแต่ละครัวเรือนก็จะทำ ขนมเตรียมไว้ก่อนล่วงหน้าก่อนถึงวันประเพณีราว 2 - 3 วัน ขนมแต่ละอย่างจะทำกันในปริมาณมาก เพราะจะต้องแบ่งหลายส่วน ส่วนหนึ่งจัดเป็นชุดเพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายพ่อ ฝ่ายแม่ โดยนำไปให้ที่บ้านรวมทั้งผู้อาวุโสที่เคารพนับถือ ซึ่งไม่ได้เป็นเครือญาติ ส่วนหนึ่งใช้สำหรับจัดหุ้รับ และขนมอีกส่วนหนึ่งใช้ตั้งเปรต เป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว สำหรับในส่วนของการจัดหุ้รับและตั้งเปรตก็มีสิ่งอื่น ๆ ประกอบอีกมากมายหลายอย่าง เช่น เครื่องแกงผลไม้ ของใช้อื่น ๆ เป็นต้น และขนมที่เหลือ อีกส่วนหนึ่งสำหรับเป็นอาหารของคนในครอบครัว บางครอบครัวทำมากจนกินเป็นสัปดาห์ หรือนานกว่านั้น

ขนมเดือนสิบทั้ง 5 ชนิดนี้ เมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติของวัสดุที่นำมาใช้ปรุงแล้ว จะเห็นได้ว่าสามารถเก็บไว้รับประทานได้นานวัน โดยไม่บูดเน่าจัดว่าเป็นขนมที่สะดวกต่อการเก็บรักษาไว้ และเพื่อถวายพระสงฆ์ในยามที่ฝนตกหนักจนไม่สามารถออกไปบิณฑบาตได้ตามปกติ นับว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ในเรื่องของการถนอมอาหารอย่างหนึ่งด้วย

2. อาหารประกอบในประเพณี

อาหารประกอบในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียมีมากมายหลายอย่าง ซึ่งนอกเหนือจากอาหารที่กล่าวมาแล้วทั้ง 5 อย่างประกอบด้วย อาหารหวาน อาหารคาว และพวกผลไม้ อาหารเหล่านี้ บางอย่างชาวบ้านทำเอง บางอย่างก็ซื้อจากตลาดแล้วแต่ความสะดวก มีดังนี้

2.1 อาหารหวาน

ขนมเทียน เครื่องปรุงประกอบด้วย แป้งข้าวเหนียว น้ำตาล

การทำขนมเทียนทำด้วยแป้งข้าวเหนียว มีการเตรียมแป้งอย่างเดียวกับขนมบ้า เมื่อนำแป้งคลุกกับน้ำตาลแล้วก็นำไปห่อด้วยใบตองสดโดยตัดใบตองให้เป็นรูปกลมรี ๆ ขนาด 5 x 7 นิ้ว ทาน้ำมันให้ทั่วแล้วนำแป้งมาใส่ในใบตองแล้วห่อ จะได้ขนมเทียนเป็นห่อยาว ๆ คล้ายข้าวต้มมัด อาจจะใส่ไส้หรือไม่ก็ได้ ถ้าใส่ก็ต้องเตรียมไส้ขนม วิธีทำไส้ขนมเทียน แก้วเขียวไว้ประมาณ 30 นาที นำใส่รังถึงนึ่งให้สุกโขลกให้ละเอียดใส่หอม พริกไทย โขลกรวมกัน แล้วนำไปผัดในกระทะที่มีน้ำตาลเกลือเล็กน้อย ผัดจนเข้ากันดีกลงรอให้เย็น ปั้นเป็นก้อนกลมรี นำไปห่อแป้งที่เตรียมไว้ให้ปิดแล้วห่อด้วยใบตอง นำไปนึ่งให้สุก โดยใช้เวลาประมาณ 30 นาที

ขนมเทียนไส้เค็ม เครื่องปรุงประกอบด้วย แป้งข้าวเหนียว น้ำตาลมะพร้าวหรือน้ำตาลโตนด

การทำขนมเทียนไส้เค็ม เคี้ยวน้ำตาลกับน้ำให้เป็นยางมะตูมก่อนข้างแก่ ทิ้งไว้ให้เย็น นำมาวดกับแป้งจนนุ่ม หมักไว้ประมาณครึ่งวัน นำมาปั้นเป็นก้อนกลมเล็ก ๆ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว การทำไส้ขนมแก้วเขียว เาะเปลือกนึ่งสุกบดให้ละเอียด น้ำตาลทราย หอมซอย มันหมูแข็ง ต้มหั่นสี่เหลี่ยม พริกไทยป่น แล้วตั้งกระทะใส่น้ำมันพอร้อน ใส่หอมลงผัด ใส่น้ำมันหมู แก้วเขียว เกลือ พริกไทย น้ำตาลทราย ผัดเสร็จตั้งให้เย็นแล้วปั้นเป็นก้อนกลมเล็ก ๆ ตัดใบตองเป็น 2 ซีน สำหรับ 1 ห่อ แล้วห่อไส้ด้วยแป้งที่ผสมไว้แล้ว นำไปเรียงใส่รัง ถึงนึ่งในน้ำเดือดจนสุก

กระยาสารท เครื่องปรุงประกอบด้วย น้ำตาลปีบ หัวกะทิ ข้าวเม่า รวงข้าว ข้าวตอก ข้าวกรอบ งาขาวคั่ว ถั่วลิสงคั่ว

การทำกระยาสารท เคี้ยวน้ำตาลกับหัวกะทิจนข้นเป็นยางมะตูม ยกออกจากเตา ผสมของคั่วทั้งหมด เข้าด้วยกัน แล้วใส่ลงในน้ำเชื่อมคนให้เข้ากัน ควรทำขณะที่น้ำเชื่อมกำลังร้อนจะได้อัดให้แน่น อาจจะมีการตกแต่งบ้าง เช่น ตกแต่งด้วยผลไม้เชื่อม และน้ำตาลทราย เป็นต้น (ดูภาพประกอบ 15)

ภาพประกอบ 15 กระยาสารท ที่วัดพิศกุลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอ
ตุ้มปัด รัฏกัณฑ์ัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

ข้าวเหนียวแดง เครื่องปรุงประกอบด้วย ข้าวเหนียว น้ำตาลแดง หัวกะทิ และงาขาว
การทำข้าวเหนียวแดง มีส่วนผสมคือ ข้าวเหนียวแช่ 1 คั้น แล้วนึ่งน้ำตาลแดงหรือ
น้ำตาลโตนด หัวกะทิ งาขาวคั่วหอม วิธีทำ ข้าวเหนียวหนึ่งพอสุก แล้วผึ่งไว้ให้เย็น เทียวกะทิกับ
น้ำตาลให้ขึ้นเกือบไหม้ ใส่ข้าวเหนียวหนึ่งลงไปกวนให้แห้ง เทใส่ถาดแล้วกดหน้าให้เรียบ
โดยด้วยงาขาว พอเย็นตัดเป็นชิ้น ๆ หรือใส่กะทงเล็กก็ได้

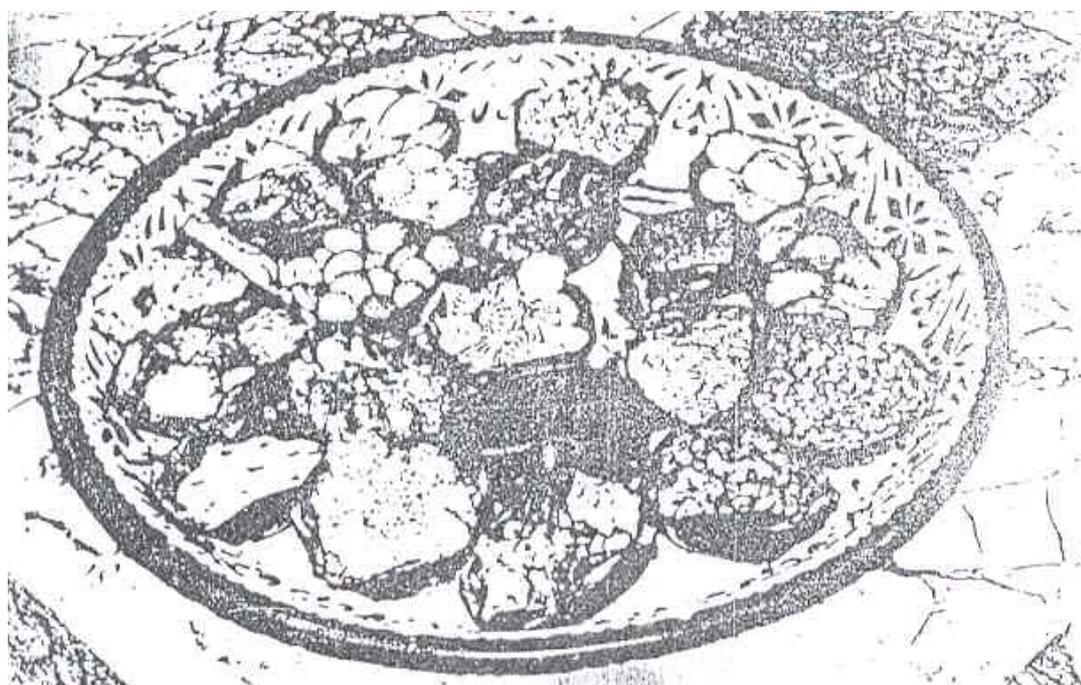
ขนมมด เครื่องปรุงประกอบด้วย ข้าวเหนียว แป้งข้าวเจ้า หัวกะทิ ไข่ มะพร้าว
อ่อน เกลือ

การทำขนมมดมีส่วนผสมคือ แป้งข้าวเหนียวปนข้าวเจ้าเล็กน้อย นำแป้งมาปนกับ
หัวกะทิอาจจะใส่ไข่ด้วยก็ได้ ซึ่งเรียกว่า ฟอง การเตรียมไส้ขนม มีมะพร้าวอ่อน เคี้ยวน้ำตาลและ
ใส่มะพร้าวลงไปผัดจนเหนียว อาจใช้น้ำตาลปีบหรือน้ำตาลทรายก็ได้ ใส่เกลือ หอมเล็กน้อย
ปั้นไส้ขนมให้กลมแล้วนำมาห่อฟองหรือแป้ง แล้วนำไปทอดในน้ำมัน จะได้ขนมมดที่มีสีเหลือง
อมน้ำตาล

ขนมต้ม (ต้ม) เครื่องปรุงประกอบด้วย ข้าวเหนียว น้ำตาล กะทิ เกลือ

การทำขนมต้มที่ทำอยู่มี 2 ชนิดคือ ขนมต้มใบกะพ้อ ซึ่งใช้ข้าวเหนียวขาวหรือข้าวเหนียวดำก็ได้กับน้ำกะทิ น้ำตาล เกลือ โดยแช่ข้าวเหนียวไว้ในน้ำประมาณ 6 ชั่วโมง แล้วนำกะทิตั้งไฟใส่ข้าวเหนียวลงไปจนข้าวเหนียวกับกะทิเข้ากันดี น้ำกะทิแห้งพอหมด ๆ แล้วยกลงจากไฟทิ้งไว้ให้เย็น แล้วนำไปกะพ้อ (ยอดกะพ้อ) มาห่อข้าวเหนียวเป็นรูปสามเหลี่ยม บางคนอาจใส่ถั่วดำด้วยก็ได้จะอร่อยยิ่งขึ้น หลังจากห่อเสร็จก็ต้มด้วยน้ำเปล่าให้เดือด 10 – 15 นาที จนข้าวเหนียวสุกก็สามารถรับประทานได้ ข้าวต้มอีกชนิดหนึ่งคือ ข้าวต้มมัด ใช้ข้าวเหนียวเหมือนกัน แต่หลังจากคนข้าวเหนียวกับกะทิแล้วจะนำข้าวเหนียวห่อกล้วยน้ำว้าไว้ข้างใน แล้วใช้ใบตองห่อ อีกทีหนึ่งมัดด้วยเชือกกล้วยเป็นคู่ ๆ แล้วนำไปต้มในน้ำเปล่าจนเดือดประมาณ 10 – 15 นาที ก็สามารถนำมารับประทานได้เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของการทำบุญเดือนสิบที่ขาดไม่ได้ ขนมอื่น ๆ บางครั้งชาวบ้านจะไปซื้อจากตลาดตาบา อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส แต่ขนมต้มจะทำกันทุกครั้งและทำทุกบ้าน

สำหรับอาหารหวานชนิดอื่น ๆ อาจจะมีการทำกันบ้างในบางครอบครัวถ้ามีเวลาว่าง แต่ส่วนใหญ่จะนิยมซื้อจากตลาดเพราะสะดวก ขนมที่นิยมซื้อ เช่น ทองหยิบ ทองหยอด สาลี่ ขนมชั้น ฝอยทอง เหล่านี้เป็นต้น (ดูภาพประกอบ 16)

ภาพประกอบ 16 ขนมอื่น ๆ ที่นำมาในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ ที่วัดพิศกุลทองวราราม ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอดูมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย (ถ่ายเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546)

2.2 อาหารคาว อาหารคาวจะทำในตอนเช้าของวันประเพณี เพื่อนำไปถวายพระทั้งตอนเช้าและตอนเที่ยง อาหารที่ทำในวันนี้จะพิเศษกว่าวันอื่น ๆ และเป็นอาหารที่บรรพบุรุษชอบรับประทานเมื่อตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ อาหารส่วนใหญ่มักจะมีรสจัด คือเปรี้ยวจัด เค็มจัด ถ้าเป็นแกงมีรสเค็มกะปิ และจะใช้ขมิ้นเป็นเครื่องแกง เครื่องคลุก ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าขมิ้นดับคาวได้อย่างดี อาหารคาวที่แต่ละครอบครัวนำไปวัดในวันประเพณี มีประมาณ 3-5 อย่าง ทั้งรสเผ็ด รสจัด ของทอด เครื่องเคียง เป็นต้น อาหารคาวที่ปรากฏโดยทั่ว ๆ ไปแบ่งได้ ดังนี้

ประเภทแกง ที่ปรากฏ เช่น แกงหมกกับลูกเหริยง แกงเทโพ แกงเขียวหวานไก่ แกงจืดเหล็กปลาอย่าง คั่วปลาตุ๋นกะปิ แกงพริก กระดุกหมู เนื้อแกงพริก แกงส้ม แกงพริกปลา แกงคั่วเนื้อ หรือคั่วกลิ้ง แกงไตปลา เป็นต้น ซึ่งแกงเหล่านี้จะใช้เครื่องปรุงส่วนใหญ่เหมือนกัน ได้แก่ ขมิ้น หอม กระเทียม เกลือ กะปิ พริกขี้หนูแห้ง หรือสด น้ำตาลเล็กน้อย มีต่างกันไปยังเช่น แกงพริกกระดุกหมู จะเพิ่มตะไคร้ พริกไทย และมะพร้าว ส่วนแกงส้ม จะเพิ่มส้มลงไปจะใช้ส้มอะไรก็ได้แล้วแต่ความนิยมและความเหมาะสม เป็นต้น

ประเภทต้ม ที่ปรากฏเช่น ไก่ต้มขมิ้น ปลาต้ม ปลากระบอกต้มส้ม ต้มหมู ต้มกะทิ ปลาช่อน เป็นต้น เครื่องปรุงที่ใช้ส่วนใหญ่เหมือนกัน ได้แก่ หอม กระเทียม ตะไคร้ เกลือ น้ำตาลเล็กน้อย พงชูรส ขมิ้น มีต่างกันบ้างเล็กน้อย เช่น ต้มส้มปลากระบอก จะเพิ่มส้มลงไป ต้มกะทิปลาช่อน จะเพิ่มมะพร้าวลงไป เป็นต้น

ประเภททอด-ผัด ที่ปรากฏเช่น ปลาตุ๋นทอดขมิ้น ปลาทอด หมูทอด ผัดยอดพริกกับหมู ผัดสะตอใส่กะปิ ผัดสะตอหมูและกุ้ง หมูหวาน กุ้งผัดหวาน ผัดเปรี้ยวหวาน เป็นต้น

ประเภทน้ำพริก-ยำ พร้อมผัก ที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ เช่น น้ำพริกโจร น้ำพริกส้มมะนาว น้ำพริกมะขาม ยำส้มมุขมะพร้าวคั่ว ส่วนผักก็มี สะตอ สะตอดอง ลูกเนียง ลูกเนียงหวาน หน่อเหริยง ผักกูด ผักกาดนกเขา ลูกจิ้ง แดงกวา ถั่วฝักยาว ผักบุ้ง มะเขือเปราะ เป็นต้น

สำหรับผัก นอกจากชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย นิยมรับประทานดิบ ๆ แล้ว ยังนิยมการลวกผักด้วย เช่น ผักกูด ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ สะตอ วิธีการลวก เอน้ำตั้งไปให้เดือด ลวกผักทีละอย่าง จัดใส่จาก เอาหัวกะทิตั้งไฟกลาง ๆ คนตลอดเวลา จนกะทิแตกมันและขึ้นปิดไฟ ตักราดบนผักที่ลวกแล้ว ทั้งผักดิบและผักลวก ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอตุ้มปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จะนิยมนำมารับประทานกับแกงและน้ำพริก ถ้ามือใดไม่มีผักก็จะรับประทานอาหารไม่อร่อย เหตุผลอีกอย่างที่ต้องมีผักเพราะว่า แกงและน้ำพริกจะมีรสจัดจึงจำเป็นต้องรับประทานควบคู่กับผักเพื่อช่วยลดความเผ็ดน้อยลง ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ผักหนาะ”

2.3 ผลไม้ เนื่องจากในช่วงประเพณีทำบุญเดือนสิบนี้เป็นช่วงที่ผลไม้ในเขตอำเภอ ตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย กำลังให้ผลผลิต ดังนั้นชาวบ้านจึงถือเป็นโอกาสที่ได้นำ ผลไม้เหล่านี้ไปถวายพระสงฆ์ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ผลไม้บางส่วนจัด เป็นหุ้มนำไปถวาย บางส่วนนำไปเพื่อให้พระสงฆ์ฉันพร้อมกับอาหาร เช่น เาะ ลางสาด ลองกอง มังคุด มะปราง ทูเรียน ข้าวโพด มะพร้าว กล้วย เป็นต้น นอกจากนี้ผลไม้ที่มีในท้องถิ่น แล้ว ก็ยังมีผลไม้ที่ซื้อมาจากตลาดอีกด้วย เช่น องุ่น แอปเปิ้ล สาลี่ ลูกเกด เป็นต้น

ผลการศึกษาวรรณกรรมด้านอาหารที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย สรุปได้ดังนี้

อาหารที่สืบเนื่องจากประเพณีทำบุญเดือนสิบมี 2 ส่วนคือ

1. อาหารหลักในประเพณี หมายถึง อาหารที่เป็นหัวใจและขาดไม่ได้มี 5 อย่างคือ ขนมลา ขนมเาะหุ ขนมพอง ขนมบัว และขนมไข่ปลา

2. อาหารประกอบในประเพณีทำบุญเดือนสิบ หมายถึง อาหารที่นอกเหนือจากอาหารหลัก 5 อย่างที่กล่าวมาแล้วซึ่งอาหารประกอบในประเพณีแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

2.1 อาหารหวาน เช่น ขนมเทียน กระจยาสารท ขนम्मด ขนมดัม เป็นต้น

2.2 อาหารคาว เช่น แกงหมู แกงเทโพ แกงคั่วกะทิ เป็นต้น

2.3 ผลไม้ เช่น มังคุด ลองกอง ลังสาด แอปเปิ้ล สาลี่ เป็นต้น

วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์

โดยสภาวะธรรมชาติมนุษย์มีอาจแยกตัวอยู่โดดเดี่ยวได้ จะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นพวก มีการสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม แต่ไม่ปรากฏแน่ชัดว่ามนุษย์เรารวมกันเป็นสังคมตั้งแต่เมื่อไร แต่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางบวกแต่เพียงอย่างเดียวเสมอไป อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อมของสังคมก็เป็นไปได้

จากการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านสังคมหลายลักษณะดังต่อไปนี้

1. การชุมนุมญาติหรือการรวมญาติพี่น้อง

ประเพณีทำบุญเดือนสิบเป็นประเพณีที่ชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียทุกคนถือว่าเป็นประเพณีที่สำคัญเช่นเดียวกับประเพณีอื่น ๆ ในรอบหนึ่งปี เป็นประเพณีที่ลูกหลานจะได้แสดงความกตัญญูทวดที่ต่อบรรพบุรุษผู้ซึ่งล่วงลับไปแล้วถือ

เป็นการทำบุญที่สำคัญให้กับวิญญาณบรรพบุรุษ จะต้องกลับไปยมโลกตามเดิม ดังที่ กงจันทรทอง¹ น้อย วิเชียรรัตน์² และชม แสนสุข³ กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า การได้ทำบุญในวันนี้จะทำให้เกิดความสบายใจทั้งผู้ทำบุญและผู้รับบุญ ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย คนใดไปหากินต่างบ้านต่างเมือง เมื่อใกล้จะถึงเทศกาลเดือนสิบก็มักจะรีบเตรียมตัวกลับบ้านเกิดเมืองนอนเป็นการกลับภูมิลำเนาเพื่อมาร่วมงานบุญด้วยความสำนึกว่าในหนึ่งปีได้ทำบุญให้ญาติผู้ตายครั้งหนึ่ง และมีความคิดว่าจะต้องทำบุญวัดที่ผู้ตายเคยไปเป็นประจำหรือศรัทธาเป็นพิเศษ ดังนั้นประเพณีทำบุญเดือนสิบจึงเป็นงานรวมญาติครั้งใหญ่ มีการพบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกันหลายอย่าง เช่น

1. การร่วมกันทำขนมสำหรับใช้ในประเพณี บางท้องถิ่นญาติพี่น้องที่อยู่บ้านใกล้เคียงกัน ก็จะรวมตัวกันทำขนม เช่น ขนมพอง ขนมลา ขนมเจาะหู (ศิซ่า) ขนมกง ขนมบ้า หรือขนมอื่น ๆ เป็นต้น สำหรับครอบครัวที่ทำขนมจะต้องมีเวลาว่าง โดยจะเริ่มช่วยกันทอดตั้งแต่ตอนเช้าจนเสร็จโดยจะมานั่งช่วยกันหลาย ๆ คน สร้างความสนุกสนานและแสดงถึงความสามัคคีในหมู่ญาติพี่น้องด้วย ขนมต่าง ๆ เหล่านี้บางส่วนจะนำไปแจกจ่ายให้แก่ญาติผู้ใหญ่และผู้อาวุโส เพราะถือว่าได้บุญ ส่วนคนเฒ่าคนแก่ก็จะให้ศีลให้พรแก่ผู้ที่ทำขนมไปให้

2. การร่วมกันจัดหมุ่รับ หมุ่รับถือว่าเป็นหัวใจและเอกลักษณ์ของประเพณีทำบุญเดือนสิบ ดังนั้นพวกญาติพี่น้องต่างเตรียมและซื้อสิ่งของมาเพื่อสำหรับจัดหมุ่รับ ซึ่งมีทั้งของที่มีในท้องถิ่นและซื้อมาจากตลาดการจัดหมุ่รับจะช่วยกันจัดในวันก่อนวันประเพณี 1 วัน และนำไปวัดในวันประเพณี หมุ่รับที่จัดส่วนใหญ่จะจัดกันในหมู่เครือญาติ ถ้าญาติพี่น้องมากก็จะจัดหมุ่รับขนาดใหญ่ ถ้ามีญาติน้อยก็จะจัดแต่ขนาดพอดี หรืออาจรวมกลุ่มเพื่อนบ้านช่วยกันจัดหมุ่รับตามแต่ความสะดวกของแต่ละคน นอกจากนี้การร่วมวงกันรับประทานอาหารเมื่อพระสงฆ์ทำพิธีและฉันอาหาร

¹กง จันทรทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดแจ้ง พุทธาวาส ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2547.

²น้อย วิเชียรรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประทุมธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2547.

³ชม แสนสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประทุมธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2547.

เสร็จแล้ว ชาวบ้านต่างก็นำอาหารที่เหลือแยกย้ายหาที่ทิ้ง เช่น ตามใต้ต้นไม้ ศาลา เพื่อร่วมวงกันรับประทานอาหาร ส่วนใหญ่จะแยกวงกันรับประทานในหมู่เครือญาติของตน ใครมีกับข้าวอะไรก็จะนำมาวางไว้กลาง แล้วนั่งล้อมวงรับประทานอย่างเอร็ดอร่อย มีการพูดคุยสนทนากันอย่างสนุกสนาน เพราะนาน ๆ จึงได้มีโอกาสเจอกัน บรรดาพวกเด็ก ๆ ที่ยังไม่ค่อยรู้จักญาติของตนก็จะถูกแนะนำให้รู้จักในวันนี้ ทั้งญาติฝ่ายพ่อ และฝ่ายแม่ สร้างความตื่นเต้นให้แก่เด็ก ๆ มากที่ได้รู้จักญาติมิตรมากมาย

3. การร่วมกันชิงเปรต กิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือ การร่วมกันชิงเปรตในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จะมีการชิงเปรตกันทุกวัด โดยลูกหลานที่มาพร้อมกันทำบุญจะรอคอยให้พระสงฆ์เสร็จพิธีบังสุกุลแล้วจึงลงมือชิงเปรตกันชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับชิงเปรตว่า ถ้าลูกหลานได้มีโอกาสกินอาหารที่เหลือจากเปรตที่เป็นบรรพบุรุษของตนแล้วจะได้บุญ บางวัดที่ตั้งอยู่ใกล้ ๆ กับหมู่บ้านมุสลิมก็จะมีชาวมุสลิมมาชมด้วย จากกิจกรรมชิงเปรตนี้ส่งผลให้ชาวบ้านมีความรักความสามัคคีเกิดความเข้าใจกันและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข

2. การสังคมสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและคนต่างถิ่น

นอกจากมีการร่วมกันในระหว่างหมู่ญาติพี่น้องแล้วกับบุคคลภายนอกและเพื่อนบ้านในถิ่นเดียวกันก็ยังร่วมกิจกรรมกันอีกด้วย ดังที่ ชุม บุญมี¹ เลิศ ประทุมรัตน์² และ บุญเทพกำเนิด³ ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า สังคมสัมพันธ์เริ่มตั้งแต่ก่อนวันประเพณีได้ร่วมกันทำขนม เป็นการเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือกัน เช่น การให้สิ่งของที่ขาดเหลือ และเพื่อนบ้านยังมีการช่วยเหลือในด้านการเตรียมสิ่งของที่จะนำไปวัด เป็นต้น

¹ชุม บุญมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประทุมธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2547.

²เลิศ ประทุมรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดใหม่สุวรรณคีรี ตำบลบาลาคัน อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2547.

³บุญ เทพกำเนิด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประทุมธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2547.

วันประเพณีก็ได้มีกิจกรรมร่วมกับเพื่อนบ้าน เช่น การร่วมวงกันรับประทานอาหาร การร่วมกันชิงเปรต การร่วมกันบั้งสุกุล เป็นต้น

นอกจากนี้ก็ยังมีการแลกเปลี่ยนขนมพอง ขนมลา และขนมอื่น ๆ เป็นประจำทุกปี การแลกเปลี่ยนการร่วมแรงร่วมใจกับเพื่อนบ้านดังกล่าว ย่อมจะก่อให้เกิดความเข้าใจกันดีในหมู่มชน ก่อให้เกิดความสงบสุขด้วยพลังของความสามัคคีอันเกิดจากประเพณีนี้

ผลการศึกษาวัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์ที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมลลเซีย

วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์ที่ปรากฏเด่นชัด สามารถแยกได้เป็น 2 ส่วนคือ

1. การชุมนุมญาติหรือการรวมญาติพี่น้องในประเพณีทำบุญเดือนสิบทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็จะกลับมาทำบุญ เพื่อพบปะญาติพี่น้องในวันนี้มีกรร่วมรับประทานอาหารแนะนำญาติพี่น้อง เป็นการชุมนุมญาติครั้งใหญ่ในรอบปี

2. สังคมสัมพันธ์กับเพื่อนและคนต่างถิ่น เนื่องจากคนมาร่วมทำบุญอยู่ที่วัดก็ได้พบปะพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนขนมอาหาร และร่วมรับประทานอาหารทำให้เกิดความเข้าใจและมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

วัฒนธรรมด้านความเชื่อ

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่มีตัวตนหรือไม่ก็ตาม เป็นความจริงหรือไม่มีอยู่จริง โดยที่ยังไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ความเชื่อก่อให้เกิดภาวะทางจิตใจขึ้นในตัวบุคคล และจะเป็นพื้นฐานของการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น ๆ ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากความกลัวและความไม่รู้ เป็นต้นเหตุให้จิตใจไม่มั่นคง มนุษย์จึงต้องพยายามแสวงหาคำตอบเพื่อนำไปอธิบายสิ่งเหล่านั้น บางอย่างก็อธิบายด้วยเหตุผลหรือไม่ก็ยกให้เป็นอำนาจของสิ่งลึกลับหรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เพื่อเป็นกำลังใจ และเพื่อแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในจิตใจ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องหาเครื่องยึดเหนี่ยวในรูปแบบต่าง ๆ แสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เชื่อว่าสามารถบันดาลให้ประสบความสำเร็จได้

มนุษย์เมื่อมีความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็จะแสดงออกให้ทราบถึงความรู้สึกที่มีต่อความเชื่อนั้น ๆ และมีการสืบทอดความเชื่อนั้น ๆ ต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมความเชื่อของสังคมนั้น ๆ

จากการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวดำบล รัตนันต์ ประเทศมาเลเซีย ปรากฏว่าได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมความเชื่อหลายลักษณะดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ชาวบ้านทุกคนให้ความสำคัญกับประเพณีทำบุญเดือนสิบมากเพราะความเชื่อว่า วิญญาณมีจริง ดังที่ พระเลี่ยน ศิริวณโณ¹ พระลี ชุติษฐโร² นวย ทองมี³ ฮุ่น แดงเต็ม⁴ และ พระไชย เมฆงโก⁵ ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนมีวิญญาณ การที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ก็เพราะว่าวิญญาณยังอยู่ในร่าง ถ้าเมื่อใดที่วิญญาณออกจากร่างไปแล้วผู้นั้นก็จะไม่มีชีวิตอยู่เพราะฉะนั้นคนที่ตายไปแล้ววิญญาณก็จะหลุดออกจากร่างไป วิญญาณเหล่านี้จะต้องลอยวนเวียนอยู่เพื่อรอการเกิด หากสร้างบาปกรรมไว้มากตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ต้องตกไปอยู่ในนรกกลายเป็นอมมนุษย์ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “เปรต” ลักษณะของเปรตตามความเข้าใจของชาวบ้านคือมีลักษณะผอมสูงโย่ง เพราะอดอยากมีปากเล็กเท่ารูเข็ม วิญญาณพวกเปรตเหล่านี้จะถูกขมบาลปล่อยให้ขึ้นมาเยี่ยมลูกหลานในโลกมนุษย์ปีละหนึ่งครั้งคือ ในช่วงเดือนสิบ ด้วยเหตุที่ชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวดำบล รัตนันต์ ประเทศมาเลเซีย มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณนี้เอง จึงได้ก่อให้เกิดประเพณีทำบุญเดือนสิบขึ้นเพื่อเป็นการรับและส่งวิญญาณของบรรพบุรุษ โดยจะกระทำ 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการรับจะกระทำกันในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ และการส่ง จะกระทำกันในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ และมีบางหมู่บ้านจัดประเพณี 3 ครั้งคือ จัดเพิ่มในวันแรม 8 ค่ำ เป็นวันจัดเลี้ยงคูเปรต โดยมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ หลายลักษณะ ทั้งการ

¹พระเลี่ยน ศิริวณโณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไช อำเภอชุมพวดำบล รัตนันต์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

²พระลี ชุติษฐโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไช อำเภอชุมพวดำบล รัตนันต์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

³นวย ทองมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลใหญ่ ตำบลไช อำเภอชุมพวดำบล รัตนันต์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

⁴ฮุ่น แดงเต็ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไช อำเภอชุมพวดำบล รัตนันต์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

⁵พระไชย เมฆงโก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไช อำเภอชุมพวดำบล รัตนันต์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

ตระเตรียมอาหารเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ และการประกอบพิธีทางสงฆ์ตามหลักของ ศาสนาพุทธ ดังกล่าวมาแล้ว

2. ความเชื่อเกี่ยวกับกรรมและกฎแห่งกรรม ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องกรรมและกฎแห่ง กรรมมาก ดังที่ พระไชย เมฆงุโก¹ พระฮาย สุเมธาโส² แก้ว การันต์³ และ ทอง แก้ววิเชียร⁴ ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ยึดถือคติทางพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของกฎแห่งกรรมคือ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อนี้ได้ปรากฏให้เห็นชัด ในประเพณีทำบุญเดือนสิบ ซึ่งเป็นประเพณีทำบุญที่หวังอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ที่กลายเป็น “เปรต” ในนรกภูมิ เปรตเหล่านี้เป็นผลเนื่องมาจากผลกรรมที่ได้กระทำไว้ในสมัยที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์ เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้วก็ต้องชดใช้ผลกรรมเหล่านั้นคือ เป็นเปรต ถูกทรมานอยู่ในนรกภูมิ ความเชื่อเรื่องเปรตนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่อง “กฎแห่งกรรม” ตามความรู้สึกนึกคิดของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมนี้เชื่อว่าส่งผลทั้งในชาตินี้และชาติหน้า การชดใช้กรรมจึงเกิดขึ้นได้ ทุกขณะแม้เมื่อตายไปแล้วก็ตาม เช่น คนที่ไว้จลาจลกับบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตายไป จะเป็นเปรตที่มีปากเท่ารูเข็มและต้องกินอาหารเส้นเล็กคือ ขนมลาเหล่านี้ เป็นต้น

ชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ยังแยกผลกรรม ให้เห็นว่าผู้ที่ทำกรรมชั่วกรรมดีมีผลมากน้อยต่างกัน โดยจะส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ต่างกันด้วย ดังจะเห็นได้ว่าการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้เปรตนั้น เปรตที่มีกรรมชั่วมากหรือบาป หนาเป็นเปรตจำพวกหนึ่งที่ไม่กล้าเข้าวัด จึงต้องทำบุญตั้งเปรตไว้นอกวัด เช่น ตามริมกำแพงวัด

¹พระไชย เมฆงุโก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัด มัชฌิมาราม ตำบลไทย อำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

²พระฮาย สุเมธาโส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัด มัชฌิมาราม ตำบลไทย อำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

³แก้ว การันต์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชาต วนาราม ตำบลไทย อำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

⁴ทอง แก้ววิเชียร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไทย อำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

ด้านนอก ตามโคนต้นไม้ เป็นต้น ส่วนเปรตที่มีบาปกรรมไม่มากนักชาวบ้านก็จะตั้งเปรตไว้ในวัด ดังนั้นจากการปฏิบัติประเพณีตั้งเปรตที่ต่างกันอย่างนี้เองย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมได้อย่างชัดเจน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับชาติ - ภพ เป็นความเชื่อที่ปรากฏอย่างชัดเจนในพิธีกรรม ในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ ชาวบ้านทุกคนจะมีความเชื่อในเรื่องนี้ ดังที่ ดี ไชยรัตน์¹ และ ประนอม แก้วรัตน์² ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า ชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่อง “ปรภพ” หรือ “ชาติหน้า” ว่ามีอยู่จริง มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาแล้วจะต้องตายไปก็จะกลับมาเกิดอีก เวียนว่ายตาเกิดอยู่เป็นเช่นนี้ ถ้าผู้หนึ่งยังไม่ถึงบรรลุนิพพานคือ ไม่เกิดอีกต่อไป เป็นการชดใช้กรรมไม่สิ้นสุด การตายแล้วไปเกิดในชาติใหม่หรือภพใหม่ไม่ว่าจะจะเป็นมนุษย์ภูมิ นรกภูมิ หรือสวรรค์ภูมิ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อว่าชาติหน้ามีจริง ความเชื่อเรื่องพวกเปรตที่อยู่ในนรกภูมิจึงเป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับชาติ - ภพ และเปรตเหล่านี้ก็รอวันที่จะได้ไปเกิดในชาติ - ภพใหม่อีก ซึ่งแล้วแต่บุญกรรมของตนที่ทำไว้ การทำบุญเดือนสิบจึงแสดงให้เห็นถึงฐานของความเชื่อดังกล่าวมาแล้วได้เป็นอย่างดี

4. ความเชื่อเกี่ยวกับผลทาน มีความเชื่อเรื่องการให้ทาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์โลกทั่วไป จะเห็นได้ว่าศาสนาทุกศาสนา จึงมีคำสอนที่เกี่ยวกับการให้ทานอยู่ด้วยเสมอ การให้ทานมีทั้งที่เป็นวัตถุทานและไม่ใช่วัตถุทาน ดังที่ พร้ม พวงแก้ว³ ผ่อง บุญรัตน์⁴ และ เอียด ยอดแก้ว¹ ได้กล่าวไว้สอดคล้องกัน

---

¹ดี ไชยรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลใหญ่ ตำบลไย อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

²ประนอม แก้วรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลใหญ่ ตำบลไย อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

³พร้ม พวงแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลใหญ่ ตำบลไย อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

⁴ผ่อง บุญรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลใหญ่ ตำบลไย อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

สรุปได้ว่า ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องผลทานสูงมากคือ เชื่อว่าการให้ทานสามารถส่งผลถึงผู้รับได้ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า โดยสามารถส่งผลทานข้ามชาติกันได้ จึงได้มีการปฏิบัติประเพณีชิงเปรตขึ้น โดยการจัดอาหารชนิดต่าง ๆ ในประเพณี เพื่อส่งผลไปให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วที่เป็น “เปรต” เชื่อว่าผลทานที่ทำนี้จะถึงผู้ล่วงลับไปแล้วจริง ๆ จึงได้มีการทำบุญอุทิศผลทานโดยการแผ่ความหมายในสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไว้ในประเพณี ดังนี้

ขนมลา เป็นเหมือนเสื้อผ้าอาภรณ์ แพรพรรณ เครื่องนุ่งห่มต่าง ๆ จึงเหมาะจะอุทิศให้เปรตใช้นุ่งห่มป้องกันสังขารอันอุจาดและนำเวทนา บ้างก็ว่าเหมาะสำหรับอุทิศให้ พวกเปรต ซึ่งมีปากเท่ารูเข็มไม่สามารถทานอาหารทั่วไปได้สะดวก เพราะขนมลามีลักษณะเป็นเส้นเล็ก ๆ ดังนั้นพวกเปรตที่มีปากเล็กเท่ารูเข็มก็จะกินทีละเส้น

ขนมพอง เป็นสัญลักษณ์แทน แผ เรือ จึงเหมาะจะอุทิศให้บรรพชนหรือเปรต ใช้อ่องข้ามห้วงมหรณพอันกว้างใหญ่ไพศาลเมื่อถึงวันกลับนรกภูมิ

ขนมเจาะหู (ขนมดีซำ) เป็นสัญลักษณ์แทน เงิน เบี้ย เหมาะสำหรับอุทิศให้พวกเปรตได้ใช้จ่าย บ้างก็ว่าเหมาะสำหรับอุทิศให้ใช้เป็นตุ้มหู

ขนมไข่นกปลา (ขนมกง) เป็นสัญลักษณ์แทน เครื่องประดับตกแต่งร่างกายต่าง ๆ

ขนมบ้า (ขนมสะบ้า) เป็นสัญลักษณ์แทน สะบ้า สำหรับให้พวกเปรตได้ใช้เล่นสะบ้าในวันสงกรานต์

5. ความเชื่อเกี่ยวกับอนิสงส์แห่งความกตัญญูตเวทิตี ความกตัญญูตเวทิตีเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของมนุษย์ ผู้ที่มีความกตัญญูตเวทิตี จะได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนทั่วไป ดังนั้นศาสนาทุกศาสนาจึงได้เน้นการสั่งสอนในเรื่องความกตัญญูตเวทิตีไว้มาก เรื่องความกตัญญูตเวทิตีจึงได้รับการสั่งสมอยู่ในจิตใจของชาวบ้านมาก ดังที่ เอียด ยอดแก้ว¹ ผิน โปธิ์แก้ว²

¹เอียด ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลใหญ่ ตำบลไย อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

²เอียด ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโพธิ์วิหาร ตำบลไย อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

³ผิน โปธิ์แก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโลกสยหาวันราม ตำบลไย อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

และ ทูน คมรัตน์¹ ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า ชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่องผลแห่ง ความกตัญญูทเวทีสูง โดยเชื่อว่าความกตัญญูทเวทีจะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติ ทำให้มีความสุข ความสำเร็จ และความเป็นสิริมงคลแห่งชีวิต ดังนั้นในการประกอบประเพณีทำบุญเดือนสิบ ชาวมาเลเซีย เชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมากในชีวิตที่จะได้แสดงความกตัญญูทเวทีต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ แม้จะไปอยู่ ณ ถิ่นฐานใด ต่างก็พยายามเดินทางกลับเพื่อประกอบประเพณีในครอบครัวของตน ซึ่งจะส่งผลให้ตนเองมีความสุขสำเร็จใจชีวิตทั้งส่วนตัวและการทำงานตลอดไป

ผลการศึกษาวัฒนธรรมด้านความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ในอำเภอคุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย สรุปได้ดังนี้

วัฒนธรรมด้านความเชื่อที่ปรากฏเด่นชัดในประเพณีทำบุญเดือนสิบ สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ชาวบ้านมีความเชื่อว่า วิญญาณมีจริง มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะว่าวิญญาณยังอยู่ในร่าง เมื่อวิญญาณออกจากร่างมนุษย์ก็มีชีวิตอยู่ไม่ได้ เรียกว่า “ตาย” วิญญาณเหล่านี้จะล่องลอยเพื่อรอการเกิด หากทำบาปมากก็ตกนรกเรียกว่า “เปรต”

2. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผลการทำดีทำชั่ว จะปรากฏให้เห็นต่างกัน กฎแห่งกรรมนี้จะส่งผลทั้งชาตินี้ชาติหน้า การชดใช้กรรมจึงเกิดขึ้นได้ทุกขณะแม้เมื่อตายไปแล้วก็ตาม

3. ความเชื่อเรื่องชาติภพ ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ชาติหน้ามีจริง มนุษย์เกิดมาแล้วตายไปก็จะกลับมาเกิดอีกเรียกว่า เวียนว่ายตายเกิดอยู่เช่นนี้ ถ้าบรรลุนิพพานก็จะไม่เกิดอีกต่อไป

4. ความเชื่อเรื่องผลทาน ชาวบ้านมีความเชื่อว่า การให้ทานสามารถส่งผลถึงผู้รับได้ทั้งชาตินี้และชาติหน้าโดยสามารถส่งผลทานข้ามชาติก็ได้

5. ความเชื่อเรื่องอานิสงส์แห่งความกตัญญูทเวที ชาวบ้านเชื่อว่า อานิสงส์แห่งความกตัญญูทเวทีจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความสุข ประสบความสำเร็จ เป็นสิริมงคลแห่งชีวิต

---

¹ ทูน อุดมรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดใหม่สุวรรณคีรี ตำบลไย อำเภอคุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2547.

วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม

ศิลปะเป็นผลงานที่เกิดจากการแสดงของอารมณ์ ปัญญา และทัศนคติ รวมทั้งทักษะ ความชำนาญของมนุษย์ ศิลปะจึงเป็นฝีมือการช่างการแสดงออกมาให้ปรากฏขึ้นได้อย่างงดงามน่าพิงชม และเกิดอารมณ์สะเทือนใจ เนื่องจากมนุษย์มีความปรารถนาในสิ่งต่าง ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ความต้องการที่จะได้รับความสุขกายสบายใจ เช่น ความต้องการความสุขสบายในการมีที่อยู่อาศัยที่สวยงาม ต้องการเสื้อผ้าที่มีสัดส่วนที่งดงาม มนุษย์มักไม่ค่อยพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ชอบแสวงหาของใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งถ้าจะเปรียบเทียบความเป็นอยู่ของมนุษย์สมัยนี้กับในสมัยก่อนแล้ว จะเห็นว่าปัจจุบันมนุษย์มีเครื่องอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความสุขในด้านต่าง ๆ มากกว่าเดิมอย่างมากมาย มนุษย์ได้ใช้สติปัญญาที่มีอยู่เหนือสัตว์ทั้งปวงสร้างสรรค์ผลงานเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตและผลงานในการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ทำให้ทราบถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสภาพสิ่งแวดล้อมได้ โดยอาศัยผลงานทางด้านศิลปะ สังคมมนุษย์ต้องการความรู้ความเข้าใจหรือแสดงให้ทราบ และเมื่อมีการเฉลิมฉลองในโอกาสต่าง ๆ ก็จะมีความรู้ทางด้านศิลปะไปใช้ เช่น ในงานประเพณีต่าง ๆ มากมาย โดยการถ่ายทอดสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของประเพณีออกมาเป็นผลงานซึ่งบ่งบอกถึงวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวดำรงรัตนบุรี ประเทศมาเลเซีย มีวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมที่ปรากฏอยู่เด่นชัดคือ “การจัดหมุ่รับ”

การจัดหมุ่รับเป็นการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง เนื่องในประเพณีทำบุญเดือนสิบ มีลักษณะเป็นประเพณีย่อยในประเพณีใหญ่เหตุที่ถือว่าการจัดหมุ่รับเป็นประเพณีนั้น เพราะมีการกำหนดสิ่งของเครื่องใช้ในการจัดที่ยึดถือกันมา แม้อต่อมาภายหลังมีการปรับเปลี่ยนลักษณะการจัด โดยมุ่งเน้นในเรื่องของความสวยงามมากขึ้นก็ตามแต่การกำหนดสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นหลักดังกล่าวก็น่าจะได้เปลี่ยนแปลงไปแต่ประการใด ดังที่ พระครูธรรมธรรบรลือศักดิ์ ปาวรญาโน¹ อ่วม ทองคง² ประดิษฐ์ บุญธรรม¹ และ วิเชียร พรหมรักษ์² ได้กล่าวไว้สอดคล้อง

¹พระครูธรรมธรรบรลือศักดิ์ ปาวรญาโน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดใหม่สุวรรณคีรี ตำบลบาลาคัน อำเภอชุมพวดำรงรัตนบุรี ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2547.

²อ่วม ทองคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประทุม ธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอชุมพวดำรงรัตนบุรี ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2547.

กันสรุปได้ว่า การจัดหุ้รับแต่เดิมมาเป็นการจัดและตกแต่งแบบง่าย ๆ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ส่วนใหญ่จะมีในท้องถิ่น โดยชาวบ้านจะเป็นผู้จัด ในการจัดหุ้รับอาจจัดรวมกันหลาย ๆ ครอบครัวในหมู่ญาติ พี่น้องหรือเพื่อนบ้านวัตถุประสงค์ในการจัดก็เพื่อนำไปถวายพระในวันยกหุ้รับเพื่อให้พระภิกษุเก็บไว้เป็นเสบียงในช่วงฤดูฝน มีการตกแต่งประดับประดาบ้างเล็กน้อย สำหรับองค์ประกอบและการจัดตกแต่งหุ้รับมีดังนี้

1. ฐานหุ้รับหรือภาชนะสำหรับบรรจุ ภาชนะที่ใช้ส่วนใหญ่ก็จะเป็นภาชนะที่มีอยู่แล้วตามบ้าน เช่น กระบุงเตี้ย ถังน้ำ กระจาด กระเชอ กะละมัง ถาด เข่ง เป็นต้น
2. สิ่งที่บรรจุในหุ้รับ สิ่งที่ขาดไม่ได้ซึ่งต้องจัดให้มีได้แก่ ขนมห้าอย่างซึ่งถือเป็นหัวใจของการจัดหุ้รับ ได้แก่ ขนมหอม ขนมลดา ขนมหั้ปลา (ขนมหง) ขนมห้า ขนมหะนู (ขนหิข่า) และน้ำจะบรรจุไว้ในภาชนะขนาดย่อมตั้งไว้ในหุ้รับ หรือยอดหุ้รับ นอกนั้นในการจัดหุ้รับ อาจมีสิ่งอื่น ๆ ตามที่เห็นว่าเหมาะสมลงไปด้วย เช่น อาหารแห้ง ได้แก่ ข้าวสารของตากแห้ง ปลาแห้ง ปลาเค็ม เครื่องปรุง รหอม กระจ่าง พริก เกลือ ตะไคร้ ข่า น้ำตาล น้ำปลา เป็นต้น พืชผล ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วฝัก อ้อย ส้ม พัก มะพร้าว เผือกมัน และพืชผลอื่น ๆ ที่มีในช่วงฤดูกาลนี้ เครื่องอุปโภคประจำวัน ได้แก่ ฐูปเทียน ยาสามัญประจำบ้าน ค้าย น้ำมันก้าดหรือน้ำมันมะพร้าว แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เครื่องเขียน ได้แก่ หมาก พลุ กานพลู การบูร พิมเสน ปูนแดง ยาเส้น ดอกไม้ ภาชนะหรือเครื่องใช้ในการรับประทาน และอุปกรณ์เครื่องใช้อื่น ๆ ที่บรรพบุรุษเคยชอบใช้ในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นต้น

3. ยอดหุ้รับ ในสมัยก่อนยอดหุ้รับจะทำเป็นกระถางเข้ด้วยใบตองเป็นรูปกลมใส่ข้าวสุก แล้วเขียนใบตองให้กลมขนาดเดียวกันปิดบนใบตองปิด ตั้งกระถางเล็กบรรจุกับข้าว และของหวานที่พระภิกษุฉันได้ในทันทีที่รับประทาน แล้วเข้ใบตองเป็นรูปฝาชีตรงสูงพองามครอบบนยอดสุดปักฐูปเทียนและธงฟ้าหรือธงกระดายเล็ก ๆ หลากสี แต่สำหรับปัจจุบันค่านิยมเปลี่ยนไป การจัดหุ้รับก็ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยคือ เปลี่ยนจากธงฟ้าหรือธงกระดายเป็นธงบัตรติด ก้านปักเป็นธง

¹ประดิษฐ์ บุญธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโคกสยวานาราม ตำบลจางเอ็มปัต อำเภอดุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2547.

²วิเชียร พรหมรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชานาราม ตำบลบลาตัน อำเภอดุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2547.

4. ขนาด รูปทรง สี สัน และการประดับตกแต่ง ขนาดและรูปทรงของหมุ่รับต้องมี ความเหมาะสมและสวยงามขนาดของหมุ่รับจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับการรวมกลุ่มกันจัด ถ้าจัดครอบครัวเดียวก็จะนิยมจัดขนาดเล็ก แต่ถ้ารวมกันจัดหลาย ๆ ครอบครัวก็ต้องจัดให้มี ขนาดใหญ่พอควร แต่สูงไม่เกิน 1 เมตร สำหรับรูปทรงจะมีการจัดเป็นรูปแบบใดก็ได้

การตกแต่งฐานหมุ่รับหรือภาชนะที่บรรจุไม้ค้อยนิยมตกแต่ง มีบ้างก็ตรงบริเวณขอบ ของภาชนะประดับด้วยดอกไม้ที่มีสีสันสดใสสลับกับใบไม้มีการนำมาผูกรวมกันเป็นช่อเล็ก ๆ เรียกว่า ผูกสวน และนิยมใช้เปลือกหรือฝักข้าวโพดมาห่อหุ้ม บางแห่งนำเอาต้นตะไคร้มาตกแต่งรอบ ๆ ภาชนะ บางแห่งมีการนำดอกไม้มาร้อยเป็นอุบะ ซึ่งทำด้วยดอกกรัก ดอกกุหลาบ ดอกมะลิ ดอก กล้ายไม้ เป็นต้น ทำให้มีความสวยงามและน่าดูมากขึ้น ประกอบกับดอกไม้ที่ใช้หลากสี เช่น สี แดง สีขาว สีชมพู สีม่วง เป็นต้น สำหรับบริเวณตรงกลางหมุ่รับจะตกแต่งด้วยขนม ซึ่งรอบ นอกสุดจะใช้ขนมลา และติดขนมพองสีต่าง ๆ ไว้โดยรอบบางแห่งใช้ดอกไม้ติดแทน

การตกแต่งยอดหมุ่รับ ส่วนใหญ่จะใช้ใบตองตกแต่ง โดยประดิษฐ์ใบตองเป็นรูปกระจิง และเป็นรูปกรวยทำเป็นกลีบบัวอยู่บริเวณฐานของกรวยและมีดอกไม้หลากสีปักโดยรอบเพื่อให้เกิด ความสวยงามบนสุดของยอดหมุ่รับจะใช้ก้านมะพร้าวพันด้วยกระดาษสี และที่ปลายก็จะติด ธนบัตรไว้

วัฒนธรรมด้านศิลปกรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสาย ไทย ในอำเภอชุมพวด รัฏกกันตัน ประเทศมาเลเซีย ที่ปรากฏอยู่เด่นชัดก็คือ ศิลปะในการจัดหมุ่รับ การจัดหมุ่รับต้องอาศัยความเป็นศิลปะอยู่พอสมควร การแสดงทางอารมณ์ศิลปะได้บ่งบอกถึง วิธีชีวิตของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี เช่น การนำวัสดุการจัดหมุ่รับที่มีในท้องถิ่น การใช้วัสดุที่เป็น ธรรมชาติมาประกอบตกแต่งให้สวยงาม การบรรจุสิ่งของในหมุ่รับก็ต้องอาศัยความสามารถทาง ศิลป์เพื่อให้ได้สัดส่วนมีสีสัน และถูกต้องตามหลักประเพณีด้วย ความโดดเด่นของวัฒนธรรม ด้านศิลปะ จึงสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ในหมุ่รับที่ชาวบ้านช่วยกันจัดขึ้นได้อย่างสวยงามและ ถูกต้องตามประเพณีด้วย

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมาย ขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ และวิธีการศึกษาครั้งนี้ไว้ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาครั้งนี้

การศึกษานี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ในประเด็นต่อไปนี้

1. ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ
2. วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ

ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล การศึกษานี้จะศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและผู้บอกข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1 แหล่งเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากหมู่บ้านที่มีวัดประจำอยู่ในเขตอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ดังนี้

- 1.1.1 บ้านตะหวา วัดบางตะหวาศีลาลอย
- 1.1.2 บ้านยุงเกา วัดมัชฌิมาราม วัดพิกุลใหญ่ วัดประชุมชาตวนาราม
- 1.1.3 บ้านบางหญัง วัดสุคนธาราม
- 1.1.4 บ้านบ่อเสม็ด วัดพิกุลทองวราราม
- 1.1.5 บ้านโน วัดชลประชุมชาต
- 1.1.6 บ้านโคกสยา วัดโคกสยาวนาราม
- 1.1.7 บ้านลำจิ วัดแจ้งพุทธาวาส
- 1.1.8 บ้านฆามู วัดโพธิวิหาร
- 1.1.9 บ้านเขาดิน วัดใหม่สุวรรณคีรี
- 1.1.10 บ้านกูลิม วัดประชาวินาราม

1.2 ผู้บอกข้อมูล ชาวบ้านที่เป็นคนมาเลเซียเชื้อสายไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา เคยปฏิบัติและมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบและพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในวัดในเขตพื้นที่ศึกษา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยจำแนกประเด็นศึกษาไว้ดังนี้

2.1 ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ

2.1.1 ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

2.1.2 ขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

2.2 วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ

2.2.1 วัฒนธรรมด้านอาหาร

2.2.2 วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์

2.2.3 วัฒนธรรมด้านความเชื่อ

2.2.4 วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัยจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานและกำหนดแนวทางในการเขียนเค้าโครงวิจัย

2. ขั้นรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในแหล่งพื้นที่ศึกษาที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การเก็บภาพประกอบและถ่ายภาพประกอบ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้การบันทึกลงในแถบบันทึกเสียงหรือจดบันทึกตามความเหมาะสม ส่วนการสังเกตจะใช้วิธีการจดบันทึกและถ่ายภาพประกอบ ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์บุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ชาวบ้าน ซึ่งเป็นชาวมลายูเชื้อสายไทยที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ศึกษา ซึ่งเคยปฏิบัติและมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบ จำนวนไม่น้อยกว่า 40 คน

2.2 พระภิกษุที่จำพรรษาในวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา จำนวนไม่น้อยกว่า 20 รูป

3. ขั้นตอนจัดทำกับข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 นำข้อมูลที่รวบรวมไว้จากการบันทึกในแถบบันทึกเสียงมาถอดความสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตเนื้อหา

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต ซึ่งได้จดบันทึกไว้มาสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา

3.3 นำข้อมูลที่เก็บข้อมูลได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์แล้วศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด

3.4 นำภาพประกอบมาพิจารณาถึงความชัดเจนและความเหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อใช้เป็นภาพประกอบในงานวิจัยเรื่องนี้

4. ข้อเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานผลการศึกษาค้นคว้า

โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์และมีภาพประกอบบางตอน

สรุปผล

การศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย มีขั้นตอนของการเตรียมการและการปฏิบัติที่ชัดเจนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณีซึ่งการเตรียมการในขั้นตอนนี้จะมีอยู่ 2 ส่วนคือ การเตรียมการของทางวัดและการเตรียมการของชาวบ้าน ในส่วนของการเตรียมการของทางวัดจะมีการเตรียมการต่าง ๆ ที่ชัดเจนโดยทางวัดจะจัดเตรียมสถานที่ เช่น ศาลา การเปรียญ โรงฉัน (โรงครัว) จัดโต๊ะหมู่บูชา เตรียมภาชนะใส่อาหาร เตรียมร้านเปรต (หลาเปรต) สายสัญญาณ คณโฑสำหรับกรวดน้ำ บาตร ดอกไม้รูปเทียนที่ใช้จัดโต๊ะหมู่บูชา เป็นต้น ส่วนการเตรียมการของชาวบ้านนั้นต้องเตรียมอาหารหลักในประเพณี 5 อย่างคือ ขนมลา ขนมเจาะหู (ดีซ่า) ขนมไข่ปลา ขนมงก ขนมพอง และขนมบ้า และเตรียมอาหารประกอบในประเพณี เช่น อาหารหวาน อาหารคาว และผลไม้ ซึ่งอาหารแต่ละชนิดนี้สามารถเตรียมได้อย่างหลากหลาย นอกจากนี้ชาวบ้านต้องจัดทำหุ้บรับและเตรียมดอกไม้รูปเทียนที่ใช้ในพิธีกรรม เตรียมน้ำสระเปรตซึ่งประกอบด้วยน้ำ 4 อย่างคือ น้ำอบ น้ำสระ น้ำแป้ง และน้ำหอม เพื่อใช้ในวันประเพณี

ส่วนขั้นตอนที่ 2 คือขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณี มีขั้นตอนและการปฏิบัติ ซึ่งแบ่งได้ออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการสระเปรต ซึ่งจะมีขึ้นในตอนเช้าตรู่ชาวบ้านจะใช้น้ำ 4 อย่างในการสระเปรต ตามที่กล่าวมาแล้ว โดยพิธีจะทำที่บวรจรุญฐิของบวรพुरुษ ขั้นตอนที่ 2 เป็นพิธีสงฆ์ เริ่มตั้งแต่ชาวบ้านไหว้พระ พระสงฆ์สวดมนต์ทำวัตร จบแล้วชาวบ้านผู้นำ อาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีลชาวบ้านผู้นำอาราธนาธรรม พระสงฆ์ก็แสดงพระธรรมเทศนา เป็นการเทศน์ให้อานิสงส์เปรต จากนั้นก็จะสวดหุมรืบ ชาวบ้านตักบาตรและถวายสังฆทาน ถวาย กัตตอาหารพระสงฆ์ สุกตายเป็นการกรวดน้ำเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

ส่วนขั้นตอนที่ 3 คือการตั้งเปรต - ชิงเปรต การตั้งเปรตจะเริ่มตั้งแต่พระสงฆ์ฉัน กัตตอาหาร หลังจากพระฉันกัตตอาหารเสร็จ พระสงฆ์ทุกรูปถือสายสิญจน์ตรวจมาติกาบังสกุลเป็น การแผ่ส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่วิญญาณบรรพพुरुษ จากนั้นชาวบ้านผู้นำก็ดึงสายสิญจน์เก็บการ ชิงเปรตก็เริ่มขึ้นโดยคนที่แต่งตัวเป็นเปรตจะหยิบของบนร้านเปรตก่อน 2 - 3 อย่างตามแต่ความ ต้องการแล้วเด็ก ๆ ก็แย่งชิงกัน เสร็จจากการชิงเปรตก็ร่วมรับประทานอาหาร เก็บสัมภาระกลับบ้าน เป็นอันเสร็จพิธี

วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอ ตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย วัฒนธรรมที่ปรากฏเด่นชัดมีอยู่ 4 วัฒนธรรมคือ วัฒนธรรม ด้านอาหาร วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์ วัฒนธรรมด้านความเชื่อ และวัฒนธรรมด้านศิลปะ

วัฒนธรรมด้านอาหาร ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นอาหารหลักในประเพณี ซึ่งมี 5 อย่าง คือ ขนมลา ขนมเจาะหู ขนมไข่ปลา ขนมพอง และขนมบ้า ในส่วนที่ 2 อาหาร ประกอบในประเพณี ซึ่งประกอบด้วย อาหารหวาน อาหารคาว อาหารเหล่านี้ชาวบ้านสามารถ ทำได้อย่างหลากหลายไม่จำกัดตามแต่ความถนัดของแต่ละคนแต่ละครอบครัว

วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์ ที่ปรากฏเห็นชัดในประเพณีทำบุญเดือนสิบ คือการชุมนุม ญาติพี่น้อง หรือการรวมญาติพี่น้องในวันประเพณีเดือนสิบ ญาติพี่น้องได้มาพบปะกันอย่าง พร้อมหน้าร่วมกันทำบุญจัดหุมรืบ และร่วมกันรับประทานอาหาร นอกจากสังคมสัมพันธ์ระหว่าง ญาติพี่น้องแล้ว ในวันประเพณีเดือนสิบยังสร้างสังคมสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและคนต่างถิ่นด้วยการ ร่วมพิธีกรรมร่วมรับประทานอาหาร แสดงให้เห็นถึงความเด่นชัดทางสังคมสัมพันธ์ เป็นอย่างดี

วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ความเชื่อที่ปรากฏเด่นชัดในประเพณีทำบุญเดือนสิบ คือ ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ความเชื่อเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องชาติ-ภพ ความเชื่อ เรื่องผลทาน และความเชื่อเรื่องอานิสงฆ์แห่งความกตัญญูกตเวที ความเชื่อเหล่านี้ได้รับการ สืบทอดมายาวนาน และสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมทุกครั้งในพิธีกรรม ประเพณีทำบุญเดือนสิบ

วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม ที่ปรากฏเด่นชัดในประเพณีทำบุญเดือนสิบ คือ ศิลปะในการจัดหมฺรับ การจัดหมฺรับต้องอาศัยความเป็นศิลปะอยู่พอสมควร การแสดงทางอารมณ์ศิลปะได้บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี เช่น การนำวัสดุการจัดหมฺรับที่มีในท้องถิ่น การใช้วัสดุที่เป็นธรรมชาติ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบพบว่า มีขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณี ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณี มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ชาวบ้านในชุมชนถือเป็นคนกลุ่มน้อยที่ดำรงอยู่ในสังคมสองวัฒนธรรมซึ่งเป็นจุดอ่อนทางสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวมลายูเชื้อสายไทยฯ ทุกคน ดังนั้น ความพร้อมเพียง การร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติศาสนกิจและปฏิบัติประเพณีจึงต้องเคร่งครัดเพื่อป้องกันสังคมของตนไว้ ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทุกขั้นตอนแสดงให้เห็นชัดเจนว่าชาวบ้านมีความสามัคคีพร้อมใจกันเป็นอย่างดี และทุกขั้นตอนของการปฏิบัติในประเพณียังแสดงให้เห็นวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนว่าเป็นอย่างไรเช่น การเตรียมการทำอาหารหลักในประเพณี จะร่วมมือกันในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ วัสดุบางอย่างหายากมาก เช่น ยอดกะพ้อ ที่จะนำไปทำขนมต้ม ชาวบ้านต้องเดินทางไปหาที่ไกล ๆ บางครั้งก็ต้องข้ามไปหาในฝั่งประเทศไทย ซึ่งก็ต้องใช้ความพยายามมากและจะหาให้เพียงพอกับทุกคนในหมู่บ้าน แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ขั้นตอนในการปฏิบัติแต่ละขั้นตอน ประเพณีทำบุญเดือนสิบมีความละเอียดอ่อนและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนรอบข้างที่พัฒนาไปสู่สังคมเมืองไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตามประเพณีที่เคร่งครัดได้ ขั้นตอนและการปฏิบัติได้รับการสืบทอดอย่างเป็นระบบจากรุ่นสู่รุ่น ในปัจจุบันเด็ก ๆ ได้รับการเรียนรู้การปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องทุกคน การปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบบางขั้นตอนในเมืองไทยได้สูญหายไป แต่ชาวมลายูเชื้อสายไทยฯ ยังคงรักษาไว้ได้เป็นอย่างดี เช่น การสระเปรต ซึ่งเราไม่ค่อยได้พบเห็นในประเพณีทำบุญเดือนสิบในเมืองไทยมานานแล้ว การสระเปรตเป็นขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนสมัยก่อนที่สอนให้รู้จักการเอาใจใส่บุพการี สอนให้รู้จักความกตัญญูกตเวที ด้วยการปฏิบัติ การสระเปรต เปรียบเสมือนการอาบน้ำให้วิญญาณ ซึ่งใช้น้ำ 4 อย่าง คือ น้ำอาบ น้ำสระ น้ำแป้ง และน้ำหอม ซึ่งในชีวิตประจำวันของคน

ในการทำความสะอาดร่างกาย ก็จะใช้วิธีการแบบนี้ การสระปรตจะสามารถเปรียบเทียบกับ ประเพณีสงกรานต์ในเมืองไทย ก็คือ การอาบน้ำคนเฒ่าคนแก่ นั่นเอง นอกจากนี้การสระปรต ยังแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกถึงความกตัญญูทวดที่มีใช้ปฏิบัติเฉพาะคนที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น กับคนที่ล่วงลับไปแล้วก็ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นอาณิสย์และเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง

ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ ในขั้นตอนอื่น ๆ พบว่า ชาวบ้าน จะเคร่งครัดทุกขั้นตอน ปฏิบัติด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้า ที่เป็นเช่นนี้เพราะการปฏิบัติตาม ประเพณีอย่างเคร่งครัด เป็นเกราะป้องกันสังคมมิให้มีการกลืนกลายไปกับสังคมนอกข้างที่เป็น วัฒนธรรมอีกแบบหนึ่งดังกล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยฯ เป็นคนกลุ่มน้อย ที่แวดล้อมด้วยสังคมวัฒนธรรมของคนมุสลิม ดังนั้น การจะคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ไว้ให้ได้ ก็ต้องไม่ปรับเปลี่ยนประเพณีให้เป็นไปตามสภาพการณ์ของสังคม ซึ่งในส่วนนี้ชาว มาเลเซียเชื้อสายไทยฯ สามารถปฏิบัติได้อย่างดียิ่ง

2. วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในประเพณี ทำบุญเดือนสิบ สะท้อนให้เห็นภาพแห่งความเข้มแข็งทางสังคมอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังบ่งบอก ถึงระบบการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี ดังเช่นวัฒนธรรม ด้านความเชื่อ ที่สามารถผ่อนคลายจิตใจของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบของความดี ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ความ เชื่อเรื่องชาติ-ภพ ความเชื่อเรื่องอาณิสย์แห่งผลทาน ความเชื่อเรื่องอาณิสย์แห่งความกตัญญู ทวดเที ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม และความเชื่อเรื่องวิญญาณ ความเชื่อที่ปรากฏเหล่านี้ แสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ในประเพณีทำบุญเดือนสิบและในวิถีชีวิตของคนใน ชุมชน จากการสังเกตพบว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยฯ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 10,000 คนเศษ แต่มีวัดอยู่ถึง 12 วัด และมีการบำรุงรักษาแต่ละวัดเป็นอย่างดี มีอุโบสถที่สร้างด้วยสถาปัตยกรรม แบบไทยสวยงามมากและใช้เงินทุนในการก่อสร้างสูง แต่ทุกวัดก็สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์แบบ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและทุ่มเทในการทำบุญของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี และในวัน ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ทุกวัดจะมีผู้บริจาคเพื่อบำรุงศาสนสถาน และจะได้เงินจำนวนมากใน วันนี้ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับอาณิสย์แห่งผลทาน นอกจากนี้ความเชื่อที่เกี่ยวกับชาติ-ภพ ที่เชื่อว่าชาติหน้ามีจริง และมนุษย์จะเวียนว่ายตายเกิด ทำให้คนในชุมชน ตั้งใจประพฤติแต่กรรม ดีความสงบสุขจึงเกิดขึ้นกับสังคม คนมาเลเซียเชื้อสายไทยฯ เป็นชนกลุ่มเดียวที่ไม่เคยมีปัญหา ขัดแย้งกับชนกลุ่มอื่น ไม่มีปัญหาขัดแย้งทางการเมือง ใช้ชีวิตที่สงบ เรียบง่าย ตลอดมา ทั้งนี้ เพราะชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยฯ มีความเชื่อเรื่องชาติ-ภพ เชื่อเรื่องผลแห่งกรรมนั่นเอง ความเชื่อ ต่าง ๆ เหล่านี้เองที่ทำให้ชนกลุ่มนี้ยังคงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยไว้ได้อย่างน่าทึ่งที่สุด

นอกจากนี้การปฏิบัติในประเพณีการทำบุญเดือนสิบยังก่อให้เกิดคุณค่า ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ที่ปรากฏชัดเจนมีดังนี้

1. ด้านส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและเครือญาติ เป็นความสัมพันธ์ในกลุ่มครอบครัวและเครือญาติ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างญาติสนิท พ่อ แม่ และลูก ๆ ปู่ ย่า ตา ยาย ตลอดจนลูกพี่ลูกน้องความสัมพันธ์เพียงญาติ เป็นความสัมพันธ์ในกลุ่มครอบครัวและเครือญาติ
2. คุณค่าทางด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนบ้าน มิตรสหาย ตลอดจนผู้ที่เคารพนับถือ เป็นความสัมพันธ์ที่ได้ขยายออกมาจากความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว เครือญาติ
3. คุณค่าทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในละแวกใกล้เคียงและขยายออกไปยังชุมชนอื่น ๆ
4. คุณค่าทางด้านการเมืองการปกครอง เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือพฤติกรรมการเมืองการปกครองคือ มีการจัดแบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบกันตามลำดับ
5. คุณค่าทางด้านร่างกายและจิตใจ ศาสนาเป็นที่พึ่งและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ การประกอบพิธีกรรมทำบุญเดือนสิบนั้นทุกขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับศาสนา และความเชื่อซึ่งการที่ชาวบ้านได้ปฏิบัติประเพณีทำบุญเดือนสิบนั้นเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ
6. คุณค่าทางด้านส่งเสริมจริยธรรม จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ทุกคนควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้ตนเอง ชุมชน เป็นที่ยอมรับของสังคมและสามารถวางตัวให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมได้เป็นอย่างดี คือ ความสามัคคีในหมู่คณะ การเสียสละ ความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ ความกตัญญู ความมีขันติอดทน การปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยฯ จึงเป็นเครื่องผูกจิตวิญญาณของคนในชุมชนไว้กับจริยธรรมที่ดีงาม
7. คุณค่าทางด้านศาสนา มีการปฏิบัติไปตามหลักศาสนา มีพิธีกรรมทางศาสนา
8. คุณค่าทางด้านความเชื่อ มีการปฏิบัติไปตามความเชื่อ เราจะเห็นได้จากการปฏิบัติของประเพณีทำบุญเดือนสิบทุกขั้นตอนจะเป็นไปตามความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ความเชื่อเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องชาติ-ภพ ความเชื่อเรื่องผลทาน ความเชื่อเรื่องอานิสงส์แห่งความกตัญญูกตเวที

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาวิถีชีวิต ความคิด ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ในอดีตและปัจจุบันที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของคนมาเลย์เชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยอาศัยประเพณีทำบุญเดือนสิบเป็นเครื่องมือและข้อมูลในการศึกษาเพื่อให้เข้าใจความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าน่าจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้คือ

1.1 เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาแก่สถานศึกษาในการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น กล่าวคือ น่าจะนำเนื้อหาสาระไปปรับปรุงคัดแปลงเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอนในระดับโรงเรียนหรือวิทยาลัย เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองตามข้อมูลที่เป็นจริงยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาแก่ผู้สนใจที่จะศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียในแง่ต่าง ๆ ก็ได้ โดยอาจจะนำข้อมูลหรือแนวทางการศึกษาไปศึกษาวัฒนธรรมอื่น ๆ ในท้องถิ่น อำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย หรืออาจจะศึกษาค้นคว้าเฉพาะเรื่องนี้ให้ลึกซึ้ง และละเอียดลงไปกว่าที่ได้ศึกษาแล้ว เช่น อาจจะศึกษาบทบาทและคุณค่าของประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

1.2 เป็นหลักฐานและข้อมูลที่จะนำไปพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของประชาชน เป็นข้อมูลที่ทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตและอุปนิสัยของคนในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย อันก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านสังคมสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือหน่วยงานของรัฐกับสังคม เพราะวิทยานิพนธ์เล่มนี้นอกจากจะศึกษาขั้นตอนปฏิบัติประเพณีทำบุญเดือนสิบแล้ว ยังศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในประเพณีด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียด้วย เช่น ทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ทางสังคมตั้งแต่กลุ่มเครือญาติจนถึงกลุ่มเพื่อนบ้านและกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม ตลอดจนอุปนิสัยของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพูนคร รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งสามารถนำมาเป็นหลักฐานและข้อมูลมาประยุกต์ได้เหมาะสมหรืออาจจะนำข้อมูลมาพิจารณาตามแง่มุมที่ต้องการจะพัฒนาในด้านต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดที่จะเสนอต่อผู้สนใจที่จะศึกษาในเรื่องทำนองเดียวกัน ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยมีความเห็นว่า น่าจะได้ศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบในแหล่งอื่น ๆ เช่น ไทรบุรี เปอร์ลิส ตรังกานุ เป็นต้น และน่าจะมีการศึกษาในแง่มุมอื่น ๆ ด้วย เช่น บทบาทและคุณค่าของประเพณีทำบุญเดือนสิบ ความคลี่คลายเปลี่ยนแปลงของประเพณีทำบุญเดือนสิบ เปรียบเทียบในอดีตกับปัจจุบัน เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทอิทธิพลของประเพณีทำบุญเดือนสิบที่มีต่อสังคมท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2.2 ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยประเพณีอื่น ๆ ของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอชุมพวด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย และชาวมลายูเชื้อสายไทยในรัฐอื่น ๆ ของประเทศมาเลเซีย ที่มีคนมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ และนำมาเปรียบเทียบกับประเพณีต่าง ๆ ในลักษณะเดียวกันที่มีอยู่ในประเทศไทย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อรรถากร. คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2520.
- คำนวน นวลสนอง. ศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2546. ถ่ายเอกสาร.
- จันจิรา แกมขุนทด. ศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทส ทองช่วย. ภาษาที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และเปอร์ลิส. ปรินญาคุณภูมิจิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. ถ่ายเอกสาร.
- เจิดชาย เหล่าหล้า และนรนิติ เศรษฐบุตร. การเมืองการปกครองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา, 2514.
- ธีรศักดิ์ อายุวัฒน์. ไทยในมาเลเซีย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2517.
- ธีรพงศ์ เพชรรัตน์. “ปักยไ้บ้านเรา,” ผู้จัดการรายวัน. 1 (๕: 26 – 27 มีนาคม 2527).
- นครศรีธรรมราช, วิทยาลัยครู. ชีวิตไทยปักยไ้. นครศรีธรรมราช : วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, 2519.
- นิพนธ์ สุขสวัสดิ์. วรรณคดีเกี่ยวกับขนบประเพณีไทย. พิษณุโลก : โครงการตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2521.
- บุญเอิญ มลิณฑุต. งานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2529.
- บุปผา ทวีสุข. คติชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- ประจักษ์ ประภาพิตยากร และคนอื่น ๆ. ภาษากับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2531.
- ประดิษฐ์ มัชฌิมา. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. นครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2514.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. ภาษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- ปรีชา นุ่นสุข. “สารทเดือนสิบ : มรดกทักษิณ,” อนุสาร อ.ส.ท. 21 (2) : 42 – 43 ; กันยายน 2523.
- ปัญญา ขวนแหล และคนอื่น ๆ. “เชื่อมคนไทยในกลันตัน,” วารสารรัฐสะมีแล. 12 (3) ; 2 – 15 ; มีนาคม 2517.

- เปรมจิต ชนะวงศ์. เดือนสิบ : 25 ที่ระลึกในการจัดงานเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี 2525
ของจังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2525.
- แปลก สนธิรักษ์. ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา. กรุงเทพฯ : ก้าวหน้า, 2521.
- พณิตา พุ่มเอี่ยม. ศึกษาประเพณีไหว้พระจันทร์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัด
สงขลา. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2538.
ถ่ายเอกสาร.
- พรทิพย์ ไชยรัตน์. การศึกษาวัฒนธรรมที่สะท้อนจากภาษาเกี่ยวกับการตาย. ปรินญาณิพนธ์
ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527. ถ่ายเอกสาร.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. “ทำบุญเดือนสิบ : ประเพณี,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้
เล่ม 7. หน้า 3384. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทย
พาณิชย์, 2542.
- พัชรีย์ ฆังคมณี. การศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัด
นครศรีธรรมราช. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
2537. ถ่ายเอกสาร.
- พันธ์ทิพย์ พันธุ์คำ. สหพันธรัฐมาเลเซีย. กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2522.
- มณี พยอมยงค์. ประเพณีเดือนสิบสองเดือนลานนาไทย. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2519.
_____. วัฒนธรรมล้านนาไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.
- รัชนีกร เศรษฐโสภา. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2532.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, 2546.
- วิจิตร ขอนยาง. การศึกษาประเพณีจากวรรณกรรมภาคอีสาน. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2532.
- วิเชียร รักการ. วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
2529.
- วิรัตน์ แก้วแทน การศึกษาประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง.
ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิโรฒ, 2537.
ถ่ายเอกสาร.
- สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน. รัฐกลันตัน. ม.ป.ท., 2543.

- สมมาศ ณ จรุง. ศึกษาประเพณีถือศีลคอกในเดือนรอมฎอนของชาวไทยมุสลิมในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2543. ถ่ายเอกสาร.
- สัญญา วัชรพันธุ์. วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระเดือน 11 ของชาวสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535. ถ่ายเอกสาร.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. วรรณคดีเกี่ยวกับขนบประเพณี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, 2533.
- สาโรช บัวศรี. “ความหมายของวัฒนธรรม,” ใน วัฒนธรรมประจำชาติ. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2531.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. “เมืองไทยสู่วัฒนธรรมเฟื่องฟูและสับสน,” ใน งานส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 14. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534.
- _____. ศิลปวัฒนธรรมครั้งที่ 7 และงานส่งเสริมดนตรีภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2527.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- โสภารวรรณ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. ศึกษาประเพณีแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2538. ถ่ายเอกสาร.
- อนุমানราชชน, พระยา. การศึกษาเรื่องประเพณีไทย. โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง). กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2505.
- _____. วัฒนธรรม. โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง). กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2505.
- _____. วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ. โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง). กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2505.
- อานนท์ อากาศิรม. มนุษย์กับสังคม สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกูล, 2515.
- _____. สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- อารีรัตน์ แซ่คง. ศึกษาประเพณีตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539. ถ่ายเอกสาร.
- อุดม เขยกิจวงศ์. ระบอบเวลาของไทย – มาเลเซีย. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรคดิง, 2517.
- อุทัย หิรัญโต. สังคมวิทยาประยุกต์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2519.
- อุบลศรี อรรถพันธุ์ และคนอื่น ๆ. วัฒนธรรมการกินของชาวไทย. ม.ป.ท., 2528.

บุคลากรกรม

บุคลากรกรม

กัน เจริญสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดบางตะหวาศศิลาลอย ตำบลศาล้านฎีอ็อก อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.

แก้ว การันต์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมธาตุนาราม ตำบลไย อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.
คง จันทร์ทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดแจ้งพุทธาวาส ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2547.

คม ลินิน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาราม ตำบลไย อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2546.

คีรี จันทโก, พระ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

คุม กนตสิโล, พระ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโคกสยวานาราม ตำบลจาบังอัมบัต อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.

เจริญ วรรณโก, พระ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

ชม แสนสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประชุมธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2547.

ชุม บุญมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประชุมธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2547.

ไชย เมฆงกโก, พระ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไย อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

ชุน ญาณปนโน, พระอริการ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาราม ตำบลไย อำเภอชุมบ่อ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2546.

- ดี บุญช่วย, พระสมุห์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพุทธาวาส
ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.
2546.
- ดี ไชยรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลใหญ่ ตำบลไชย
อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2546.
- แดง จันทวงษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาราม
ตำบลไชย อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.
- ดิน พรหมศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโคกสยวานาราม
ตำบลไชย อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.
2546.
- ทอง แก้ววิเชียร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม
ตำบลไชย อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.
- ทอง แสงสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดบางตะหวาศีลาถอย
ตำบลกาลันกูบ็อก อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน
พ.ศ. 2546.
- ทูน อุดมรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดใหม่สุวรรณคีรี
ตำบลไชย อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2547.
- ทูล อุทัย, พระ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม
ตำบลไชย อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2546.
- ธรรมธรบรรลือศักดิ์ ปาวรญาโน, พระครู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดใหม่สุวรรณคีรี ตำบลบาลาคัน อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย
เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2547.
- นวย ทองมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลใหญ่ ตำบลไชย
อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.
- น้อย วิเชียรรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประชุมชาติ
ตำบลบาลาคัน อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม
พ.ศ. 2547.
- นุ้ย นพคุณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดบางตะหวาศีลาถอย
ตำบลไชย อำเภอชุมพบัต รัฏกัณฑ์ต้น ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2546.

- บุญ ทองมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาาราม
 ตำบลไช อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546.
- บุญ ทองเอียด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาาราม
 ตำบลไช อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2546.
- บุญ เทพกำเนิด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประชุมธาตุ
 ตำบลบาลาคัน อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 17 มกราคม
 พ.ศ. 2547.
- ประดิษฐ์ บุญธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโลกสยามาราม
 ตำบลจางังเอ็มปีต อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 มกราคม
 พ.ศ. 2547.
- ประนอม แก้วรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิภูลใหญ่
 ตำบลไช อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ.
 2546.
- ประโลม ฐิตวาโร, พระ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดบางตะหวา
 ศิลาถอย ตำบลกาลันกูบ็อก อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23
 กันยายน พ.ศ. 2546.
- ประศาสน์ประชากร, พระครู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่วัดโพธิวิหาร ตำบลไช อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29
 กันยายน พ.ศ. 2546.
- ประเสริฐ จันทร์ปรีชา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่วัดพิภูลวาราม ตำบลตือรือเบ๊ะ อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย
 เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.
- ผ่อง บุญรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิภูลใหญ่ ตำบลไช
 อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2546.
- ผิน โพธิ์แก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโลกสยามาราม
 ตำบลไช อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.
 2546.
- พรม สุขเอียด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโพธิวิหาร ตำบลไช
 อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

พริ้ม พวงแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลใหญ่ ตำบลไชย
อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

พิน ทองแสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุมชาตวนาราม
ตำบลไชย อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2546.

พันธ์ นพคุณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโพธิวิหาร
ตำบลไชย อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2546.

พิพัฒน์อรรถกิจ, พระครู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชุม
ชาตวนาราม ตำบลไชย อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22
กันยายน พ.ศ. 2546.

เพ็ญ วันดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม
ตำบลไชย อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2546.

เพียร ฐานุตโตโร, พระปลัด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพิบูลทองวราราม ตำบลตือรือเป๊ะ อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย
เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.

เริง ศรีสุดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลทองวราราม
ตำบลบ่อเสม็ด อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.
2546.

ลี ชุตินธโร, พระ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม
ตำบลไชย อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

เลิศ ประทุมรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดใหม่สุวรรณคีรี
ตำบลบาลาคัน อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 15 มกราคม
พ.ศ. 2547.

เลี่ยน สิริวัฒนโณ พระ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม
ตำบลไชย อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

ไโล กตปญโญ, พระใบฎีกา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัด
ชลประชุมธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่
22 กันยายน พ.ศ. 2546.

วิเชียร พรหมรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชาวินาราม
ตำบลบาลาคัน อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 22 มกราคม
พ.ศ. 2547.

- วิเทศน์ธรรมนะ, พระครู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิ
มาราม ตำบลไช อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม
พ.ศ. 2546.
- วิภาวดี ดำรง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิภุททองวราราม
ตำบลคือเรือเป้า อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน
พ.ศ. 2546.
- ศรีนวล ลินิน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาราม ตำบลไช
อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546.
- สมบุรณ์ จันเคิม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิภุททองวราราม
ตำบลคือเรือเป้า อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน
พ.ศ. 2546.
- สวข ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดประชาวินาราม
ตำบลศาลาใหม่ อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 กันยายน
พ.ศ. 2546.
- สุข ถาวโร, พระใบฎีกา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดชลประชุมธาตุ ตำบลบาลาคัน อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย
เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.
- สุนทร อุปสนโน, พระ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดประชาวินาราม ตำบลศาลาใหม่ อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย
เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546.
- เสาร์ ดำรงรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม
ตำบลไช อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2546.
- หนุ พรหมจัน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประชุมธาตุ
ตำบลไช อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.
2546.
- อ่วม ทองคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชลประชุมธาตุ ตำบล
บาลาคัน อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ.
2547.
- เอียด ขอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิภุทใหญ่ ตำบลไช
อำเภอดุสิต รัฏกัณฑ์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

เอียด ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโพธิวิหาร ตำบลไชย
อำเภอชุมพูนัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

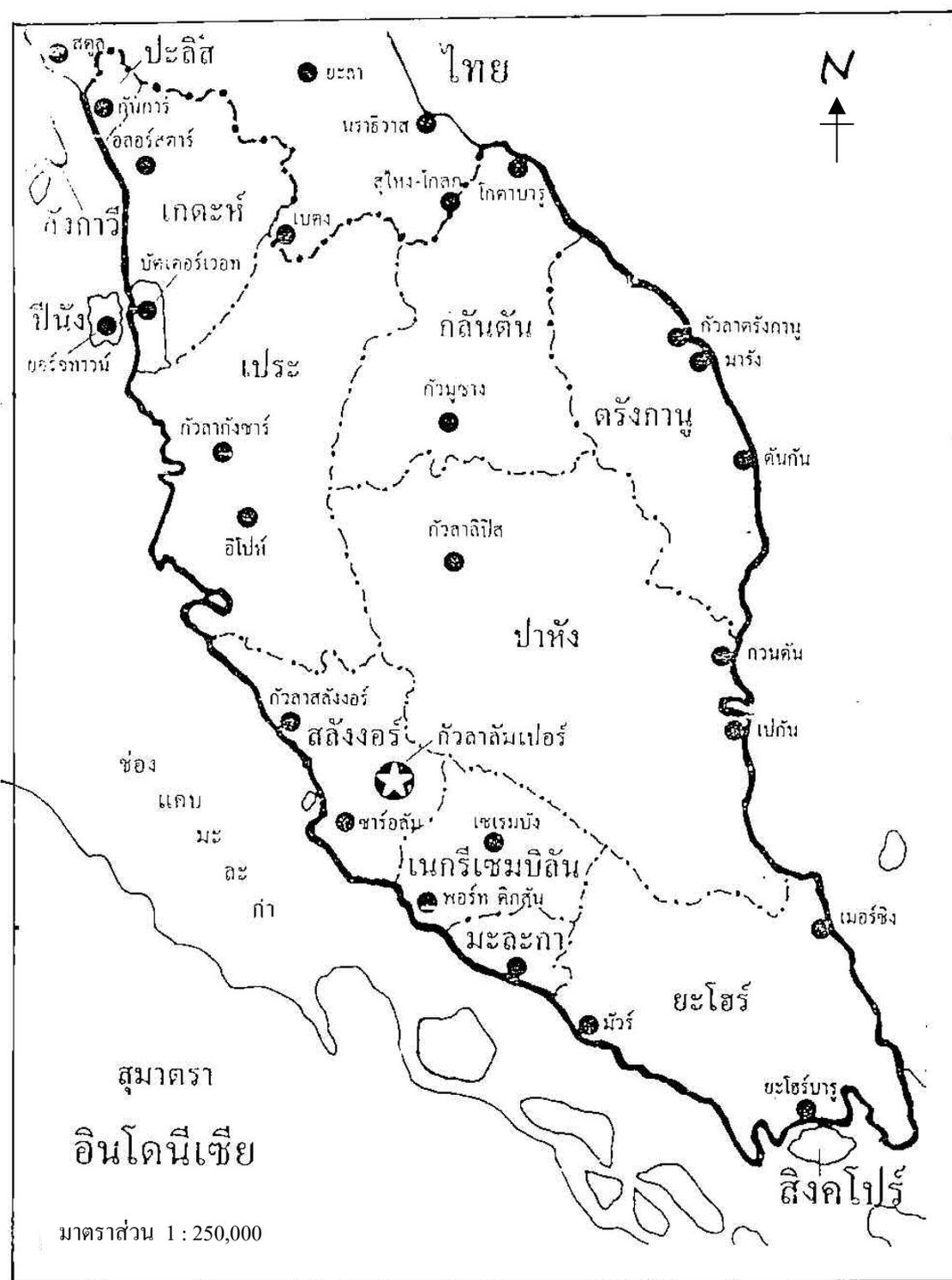
ฮ้อง ฐานวโร, พระ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุคนธาราม
ตำบลไชย อำเภอชุมพูนัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.
2546.

ฮาย สุเมธาโส, พระ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม
ตำบลไชย อำเภอชุมพูนัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

ฮุ่น แดงเต็ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุธานี เพ็ชรทอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไชย
อำเภอชุมพูนัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2546.

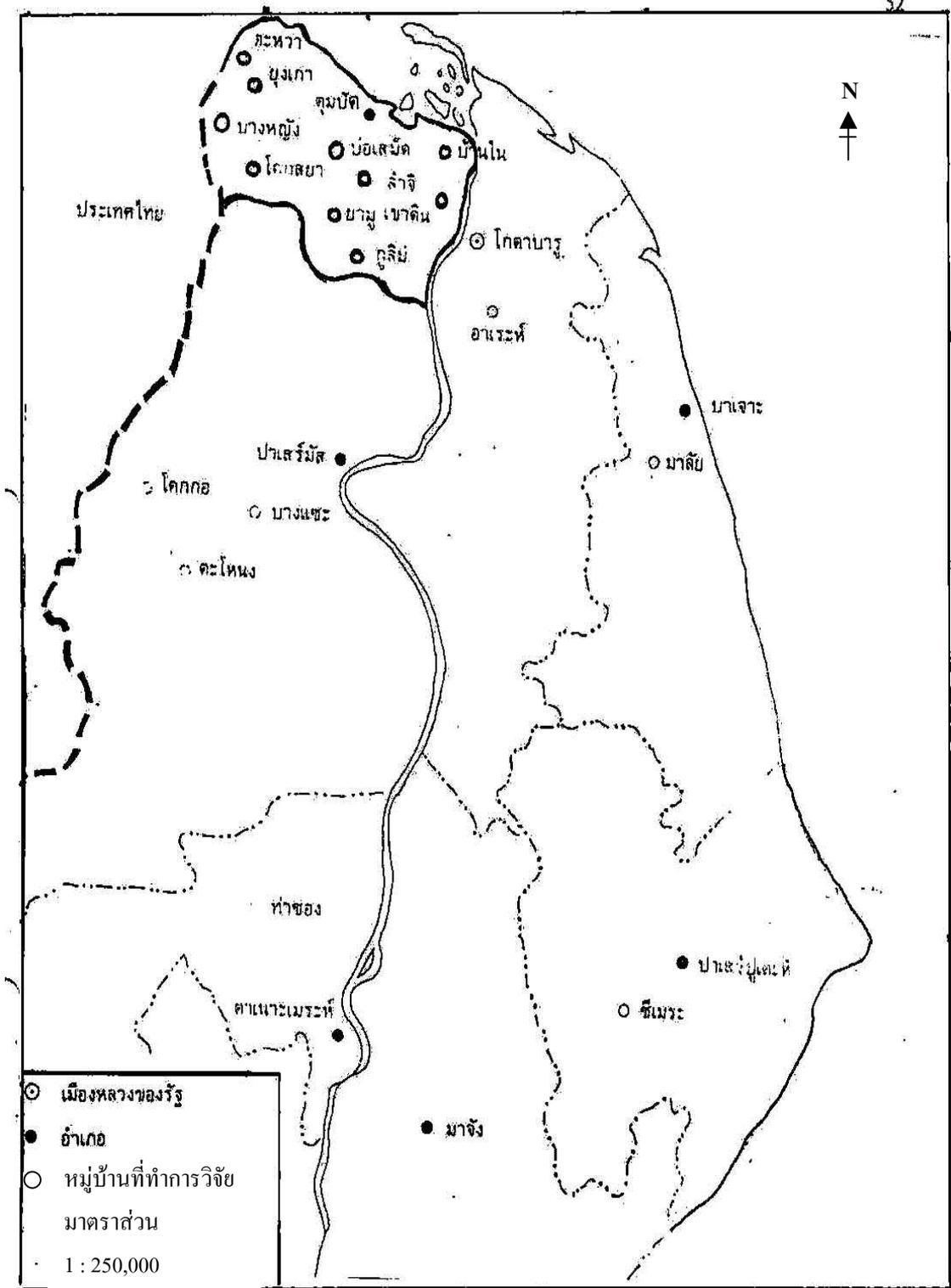
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ภาพแสดงที่ตั้งของหมู่บ้านที่ทำการวิจัย

ภาพประกอบ 17 แผนที่ประเทศมาเลเซีย

ที่มา : คำานวน นวลสนอง. ศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทย
ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย.

ภาพประกอบ 18 แผนที่แสดงหมู่บ้านคนไทยในรัฐกั้นดิน ประเทศมาเลเซีย
 ที่มา : ฉันทส ทงช่วย. “ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกั้นดิน ไทรบุรี และปาลิส,”

ภาคผนวก ข
แนวทางในการศึกษา

แนวทางในการศึกษา

เรื่อง

ศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย

ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

ตอนที่ 1 ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ

1. ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

1.1 การเตรียมการก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

ประเด็นศึกษา : การเตรียมตัวของชาวบ้านและการเตรียมการของทางวัด

วิธีการศึกษา : ศึกษาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต

2. ขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

2.1 ขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณี

ประเด็นศึกษา : ลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นพิธีการ

วิธีการศึกษา : ศึกษาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต

ตอนที่ 2 วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ

2.1 วัฒนธรรมด้านอาหาร

ประเด็นศึกษา : ประเภทของอาหาร อาหารที่ใช้ในพิธีการ ความหมายของอาหารแต่ละชนิดในพิธีการ

วิธีการศึกษา : ศึกษาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต

2.2 วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์

ประเด็นศึกษา : การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในประเพณีทำบุญเดือนสิบ

วิธีการศึกษา : ศึกษาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต

2.3 วัฒนธรรมด้านความเชื่อ

ประเด็นศึกษา : ความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดประเพณีทำบุญเดือนสิบ

วิธีการศึกษา : ศึกษาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต

2.4 วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม

ประเด็นศึกษา : ศึกษารูปแบบ วิธีการ องค์ประกอบในการจัดหุ้รับ

วิธีการศึกษา : ศึกษาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต

แนวทางในการสัมภาษณ์

เรื่อง

ศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย

ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

ตอนที่ 1 ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ

1. ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

1.1 ก่อนถึงวันทำบุญเดือนสิบชาวบ้านต้องเตรียมการอะไรบ้าง และมีขั้นตอนการเตรียมการอย่างไร .....

1.2 ทางวัดได้เตรียมการก่อนถึงวันประเพณีทำบุญเดือนสิบอย่างไรบ้างและมีขั้นตอนการเตรียมการอย่างไร .....

2. ขั้นตอนและการปฏิบัติในวันประเพณีทำบุญเดือนสิบ

2.1 ขั้นตอนการปฏิบัติในวันประเพณีเริ่มต้นปฏิบัติอย่างไร และมีลำดับการปฏิบัติอย่างไร แต่ละขั้นตอนมีเวลากำหนดที่แน่นอนหรือไม่อย่างไร .....

2.2 ในการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนทุกคนต้องทำพร้อมกันหรือไม่อย่างไร .....

2.3 ในการปฏิบัติแต่ละขั้นตอนมีความหมายอย่างไร สำคัญอย่างไร ถ้าขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งจะเป็นการทำผิดประเพณีหรือไม่อย่างไร จะเกิดผลกระทบต่อชาวบ้านหรือทางวัดหรือไม่อย่างไร .....

ตอนที่ 2 วัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ

1. วัฒนธรรมด้านอาหาร

1.1 มีการกำหนดประเภทของอาหารในวันประเพณีไว้อย่างไร .....

1.2 อาหารที่จะต้องมีในวันประเพณีและขาดไม่ได้มีอะไรบ้างและอาหารแต่ละชนิดมีความสำคัญอย่างไร และถ้าขาดอาหารชนิดใดไป จะใช้สิ่งใดทดแทนได้หรือไม่อย่างไร

.....
 .....

2. วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์

2.1 ในวันประเพณีทุกคนมาร่วมทุกคนหรือไม่ ถ้ามีบุคคลใดไม่มาร่วมในพิธีจะมีผลอย่างไรบ้าง .....

.....

2.2 ในวันประเพณีมีการนัดพบกันเป็นพิเศษหรือไม่ .....

.....

2.3 การมาร่วมงานทำบุญในวันประเพณีและมีการมาร่วมต่อชุมชนหมู่บ้านอย่างไรบ้าง

.....

.....

2.4 การร่วมรับประทานอาหาร การได้พบญาติพี่น้องในวันประเพณีมีผลดีต่อชุมชนอย่างไร

.....

2.5 นอกจากมาทำบุญร่วมกันที่วัดแล้วยังมีกิจกรรมของชุมชนที่ร่วมกันปฏิบัตินอกเหนือจากประเพณีบ้างหรือไม่ ถ้ามีปฏิบัติทุกคนหรือไม่ เพราะเหตุใด .....

.....

3. วัฒนธรรมด้านความเชื่อ

3.1 ในการทำบุญเดือนสิบท่านมีความเชื่อในเรื่องใดบ้าง และถ้าไม่ปฏิบัติตามความเชื่อจะมีผลต่อตนเองอย่างไร .....

.....

3.2 ความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ในประเพณีมีผลดีผลเสียต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร .....

.....

.....

4. วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม

4.1 การจัดหุ้รับมีความสำคัญอย่างไร ถ้าไม่ทำได้หรือไม่อย่างไร .....

.....

4.2 การจัดหุ้รับมีรูปแบบที่แน่นอนหรือไม่อย่างไร .....

.....

4.3 การจัดหุ้รับจะเน้นที่ความสวยงามหรือไม่อย่างไร .....

.....

4.4 การจัดหุ้รับมีองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้อะไรบ้าง เพราะอะไรจึงต้องมี

.....

.....

แนวทางในการสังเกต

เรื่อง

ศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย

ในอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

การสังเกตเป็นการเก็บข้อมูลจากสิ่งปรากฏเห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อให้การศึกษานี้มีการเก็บข้อมูลอย่างรอบด้าน และเป็นการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารไปในตัวด้วย อีกทั้งจะได้เก็บภาพประกอบเพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีแนวทางในการสังเกตในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. การเตรียมการก่อนวันประเพณี เช่น การเตรียมทำอาหาร การเตรียมการของทางวัด เป็นต้น
2. ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณี แต่ละขั้นตอน
3. ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบพิธีการ

ศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย
ในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

บทคัดย่อ
ของ
สุธานี เพ็ชรทอง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา
พฤษภาคม 2547

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอ ตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ผู้วิจัยมุ่งศึกษาใน 2 ประเด็น คือ ขั้นตอนและการปฏิบัติ ในประเพณีทำบุญเดือนสิบ และวัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีทำบุญเดือนสิบ โดยผู้วิจัยได้เก็บ ข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต และถ่ายภาพประกอบ และเสนอ ผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และมีภาพประกอบบางตอน ผลการศึกษารูปร่างได้ดังนี้

ประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอ ตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ขั้นตอนและการปฏิบัติในประเพณีทำบุญเดือนสิบ มี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนและการปฏิบัติก่อนวันประเพณี ซึ่งมี 2 ส่วน คือ การเตรียมการของ ทางวัดและการเตรียมการของชาวบ้าน ส่วนขั้นตอนที่ 2 คือ ขั้นตอนและการปฏิบัติในวัน ประเพณี ซึ่งมีขั้นตอนปฏิบัติตามลำดับ คือ การสระเปรต พิธีสงฆ์ และการตั้งเปรต-ชิงเปรต ส่วนวัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีเดือนสิบนั้น วัฒนธรรมที่ปรากฏเด่นชัด คือ วัฒนธรรมด้าน อาหาร ซึ่งมีอาหารหลักในประเพณีและอาหารประกอบในประเพณี วัฒนธรรมด้านสังคมสัมพันธ์ ซึ่งมีการชุมนุมญาติพี่น้องและสังคมสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและคนต่างถิ่น วัฒนธรรมด้านความเชื่อ คือความเชื่อเรื่องวิญญาณ ความเชื่อเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องชาติ-ภพ ความเชื่อ เรื่องผลทาน และความเชื่อเรื่องอานิสงฆ์แห่งความกตัญญูกตเวที วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม โดยภาพรวมประเพณีทำบุญเดือนสิบของชาวมลายูเชื้อสายไทย ในอำเภอ ตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียยังถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด และเป็นแบบดั้งเดิม ยังไม่มีการเปลี่ยนหรือคลี่คลาย แต่อย่างใด

**A STUDY OF THE TENTH MONTH FESTIVAL OF THAI - RACED
MALAYSIAN IN TUMPAT DISTRICT,
KALATAN STATE, MALAYSIA**

**AN ABSTRACT
BY
SUTHANEE PHETTHONG**

**Presented to Thaksin University in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Arts degree in Thai Studies**

May, 2004

This research was a study of a study of the tenth month festival of Malaysian who has Thai race in Tumpat District, Kelantan State, Malaysia. The author investigated on 2 issues were step and practice on tenth month festival and culture in the tenth month festival. The author collected data on document and interview, observation, photograph. The study was presented on analytical descriptive and showing a photograph in some part of the detail which it was summarized as follows:

The tenth month festival among Thai race in Tumpat District, Kelantan State, Malaysia. In this study was found that steps and practice on The tenth month festival had 2 steps as follows; step and practice before festival day that was comprised of 2 parts were preparation of the temple and villagers. The second step was implementation in a true day that had step of ceremonies as follows: Sra-pretah (welcome a hungry ghosts) Buddhist ceremony and Ching-Pretah. Whereas, the outstanding culture that was performed in the tenth month festival was culture of food that was comprised with main food and food setting ceremony, culture of social relation, there was meeting of the relative and reaction with the neighbor and others, culture of belief which was focused on belief of spirits, sin and foster and culture of artistry in a whole of the tenth month festival among Thai-raced Malaysian in Tumpat District, Kelantan State, Malaysia was still strictly practice.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นายสุธานี	ชื่อสกุล	เพ็ชรทอง
วันเดือนปีเกิด			29 พฤษภาคม 2503
สถานที่เกิด			อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน			622/4 ถนนระแงะมรรคา ตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน			อาจารย์ 1 ระดับ 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน			โรงเรียนราชพัฒนา อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส
ประวัติการศึกษา			
	พ.ศ. 2523		มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
	พ.ศ. 2527		คบ. (เกษตรศาสตร์) วิทยาลัยครูสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
	พ.ศ. 2547		ศศ.ม. สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา